

**PSİKOLOJİK DANIŞMAN ADAYLARINDA BAĞLANMA STİLLERİ, BİLİŞSEL
ESNEKLİK, İÇGÖRÜ VE SÜPERVİZYON İLİŞKİSİNİN İNCELENMESİ**

Yaren YILDIRIM

Eskişehir 2024

**PSİKOLOJİK DANIŞMAN ADAYLARINDA BAĞLANMA STİLLERİ, BİLİŞSEL
ESNEKLİK, İÇGÖRÜ VE SÜPERVİZYON İLİŞKİSİNİN İNCELENMESİ**

Yaren YILDIRIM

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı

Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Programı

Danışman: Doç. Dr. Gamze ÜLKER TÜMLÜ

Eskişehir

Anadolu Üniversitesi

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Temmuz 2024

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI

Yaren Yıldırım'ın "Psikolojik Danışman Adaylarında Bağlanma Stilleri Bilişsel Esneklik, İçgörü ve Süpervizyon İlişkisinin İncelenmesi" başlıklı tezi 16/07/2024 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından değerlendirilerek "Anadolu Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliği" nin ilgili maddeleri uyarınca Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Programında Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

	<u>Unvanı Adı Soyadı</u>	<u>İmza</u>
Üye (Tez Danışmanı):	Doç.Dr. Gamze Ülker Tümlü	
		...
Üye:	Prof. Dr. Bahtiyar Eraslan Çapan	
		...
Üye:	Dr. Öğr. Üyesi Ergün Kara	

.....

Enstitü Müdürü

ÖZET

PSİKOLOJİK DANIŞMAN ADAYLARINDA BAĞLANMA STİLLERİ, BİLİŞSEL ESNEKLİK, İÇGÖRÜ VE SÜPERVİZYON İLİŞKİSİNİN İNCELENMESİ

Yaren YILDIRIM

Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı

Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Programı

Anadolu Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Temmuz, 2024

Danışman: Doç. Dr. Gamze ÜLKER TÜMLÜ

Psikolojik danışmanlık hizmetlerine gün geçtikçe artan ihtiyaç göz önünde bulundurulduğunda, psikolojik danışman adaylarının kişisel ve mesleki gelişimlerinin sağlandığı süpervizyon süreçlerine ilişkin araştırmalar önemli hale gelmektedir. Bu doğrultuda araştırmanın amacı, psikolojik danışman adaylarının bağlanma stilleri ile süpervizyon ilişkisi arasındaki ilişkide bilişsel esnekliğin ve içgörünün aracı rolünü incelemektir. Çalışmanın örneklemi, 17 farklı üniversitenin Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Lisans Programı'nda son sınıf olan 316'sı kadın (%75.05), 105'i (% 24.94) erkek toplamda 421 psikolojik danışman adayından oluşmaktadır. Çalışmanın verilerinin toplanmasında "Süpervizyon Çalışma Uyumu Envanteri- Kısa Formu", "Üç Boyutlu Bağlanma Stilleri Ölçeği", "Bilişsel Esneklik Ölçeği", "İçgörü Ölçeği" ve "Kişisel Bilgi Formu" kullanılmıştır. Araştırmada değişkenler arası ilişkileri belirlemek amacıyla Açıklayıcı Faktör Analizi ve Yapısal Eşitlik Modellemesi Analizi'nden yararlanılmıştır. Yapısal eşitlik modellemesi analizi sonucunda, psikolojik danışman adaylarının güvenli ve kaygılı bağlanma stilleri ile süpervizyon ilişkisi arasında anlamlı bir ilişki olduğu, kaçınan bağlanma stilleri ile anlamlı bir ilişki olmadığı saptanmıştır. Aynı zamanda psikolojik danışman adaylarının güvenli ve kaygılı bağlanma stilleri ile süpervizyon ilişkisi arasındaki ilişkiyi içgörünün bilişsel esneklik aracılığıyla açıkladığı, psikolojik danışman adaylarının kaçınan bağlanma stili ile süpervizyon ilişkisi arasındaki ilişkide içgörü ve bilişsel esnekliğin aracı rolünün olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmaya ilişkin bulgular, alanyazın çerçevesinde tartışılmış olup; elde edilen sonuçlar doğrultusunda gelecekte yapılacak olan araştırmalara ve uygulayıcılara yönelik öneriler sunulmuştur.

Anahtar Sözcükler: Bağlanma stilleri, Bilişsel esneklik, İçgörü, Süpervizyon ilişkisi

ABSTRACT
INVESTIGATION OF THE RELATIONSHIP BETWEEN
ATTACHMENT STYLES, COGNITIVE FLEXIBILITY,
INSIGHT AND SUPERVISION IN PSYCHOLOGICAL
COUNSELOR CANDIDATES

Yaren YILDIRIM
Department of Educational Sciences
Guidance and Psychological Counseling
Anadolu University, Graduate School

Supervisor: Doç. Dr. Gamze ÜLKER TÜMLÜ

July, 2024

Considering the ever-increasing need for psychological counseling services, research on supervision processes in which counselor candidates' personal and professional development is provided becomes important. Accordingly, the purpose of this study is to examine the mediating role of cognitive flexibility and insight in the relationship between counselor candidates' attachment styles and supervision relationships. The sample of the study consisted of a total of 421 counselor candidates, 316 female (% 75.05) and 105 male (% 24.94), who were seniors in the Guidance and Psychological Counseling Undergraduate Programs of 17 different universities. "Supervision Work Adjustment Inventory - Short Form", "Three Dimensional Attachment Styles Scale", "Cognitive Flexibility Scale", "Insight Scale", and "Personal Information Form" were used to collect the data of the study. Explanatory Factor Analysis and Structural Equation Modeling Analysis were used to determine the relationships between variables in the study. As a result of the structural equation modeling analysis, it was found that there was a significant relationship between the secure and anxious attachment styles of counselor candidates and the supervision relationship, but there was no significant relationship with avoidant attachment styles. At the same time, it was concluded that insight explained the relationship between secure and anxious attachment styles of counselor candidates and supervision relationships through cognitive flexibility, while insight and cognitive flexibility did not have a mediating role in the relationship between avoidant attachment styles of counselor candidates and supervision relationships. The findings of the study were discussed within the framework of the literature, and suggestions for future research and practitioners were presented in line with the results obtained.

Keywords: Attachment styles, Cognitive flexibility, Insight, Supervision relationship

ÖN SÖZ

Denizin ortasında ilerlemeye çalıştığımı hissettiğim bu yolculukta nihayet bir limana yanaştım. Limana yanaşana dek bazen büyük dalgaların altında kalacağım korkusuyla çırpındım, bazen de öylece durup günbatımının verdiği hazzı kendimi bıraktım. Ve bu deniz yolculuğunda bolca insan olmaya temas ettim. Yolda karşılaştığım o büyük dalgalarla savaşmanın yorgunluğu ve hayal kırıklığıyla bazen yola çıkış amacımı unutsam da yolun sonunda vardığım bu limandan geriye dönüp baktığımda büyük dalgalarla yüzmeyi öğrenmenin gücünü en derinden hissediyorum. Bu yolculukta insan olmaya temas ederken öğrendiklerimle; her an bu gücü hissetmenin mümkün olmayacağını, diğer limanlara doğru keşfe çıktığımda yorulabileceğimi, hatta bazen bu keşiflere çıkma cesaretini dahi kendimde bulamayabileceğimi artık biliyorum. Tam da böyle anlarda bu yolculukta olduğu gibi çıkacağım her yolculukta yanımda yer alarak güçsüzlüğü deneyimlemenin dahi konforunu sağlayan destek kaynaklarımın varlığına şükrediyorum.

Hem lisans hem de yüksek lisans sürecimde danışmanım, süpervizörüm, öğretmenim ve daha sayamadığım birçok rolüyle bizzat yanımda olarak ve eminimki öğrettikleriyle de yolumun kalanını aydınlatarak hep yanımda hissedeceğim danışmanım Doç. Dr. Gamze Ülker Tümlü'ye gerek tezime sunduğu katkılar gerekse ihtiyaç duyduğum her an esirgemediği manevi desteğinden dolayı çok ama çok teşekkür ederim. Analiz konusundaki tüm kaygılarımı gidererek yardımcı olan Dr. Öğr. üyesi Ergün Kara'ya çok teşekkür ederim. Tezimin son aşamasında parmak bastığı önemli noktalarla getirdiği katkılar için Prof.Dr. Bahtiyar Eraslan Çapan'a çok teşekkür ederim. Lisans ve yüksek lisans eğitimime eşlik edip bana kattıklarıyla, öğrendiklerimi daha kolay anlamlandırıp tezime yansıtmamda büyük emeği olan Anadolu Üniversitesi Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı'nda yer alan her bir hocama ne kadar teşekkür etsem azdır. Tez sürecinde yaşadığım duygusal yorgunluğun sürecin olağan akışının bir parçası olduğunu kendi deneyimleriyle birlikte bana aktararak, cesaretimi kaybettiğim anlarda tüm samimiyetiyle beni yüreklendiren Arş. Gör. Ömer Faruk Toprak'a öz ama kıymetli dokunuşları için çok teşekkür ederim. Araştırmanın veri toplama sürecinde Türkiye'nin çeşitli yerlerindeki psikolojik danışman adaylarıyla temas etmemi sağlayan değerli hocalarıma ve verilerin kaynağı meslektaşlarıma desteklerinden dolayı teşekkür

ederim.

Hayatımda dalgalarla boğuştuğumu hissettiğim her an yaşadığım kaygıyı, korkuyu, üzüntüyü paylaşarak hafifleten, en ufak bir başarımda dahi en samimi duygularıyla gururlandıklarını ve mutlu olduklarını hissettiren değerlilerim; Oğuzhan Bakış, Semanur Efe, Eda Nur Dübüş, Ezgi Yıldız ve ismini yazamadığım ancak hayatımda yer aldığı için şanslı hissettiğim yol arkadaşlarıma sonsuz teşekkür ederim. Tüm eğitim hayatımın görünmez kahramanları olarak; her düştüğümde kalkmam için el uzatan, şüphesiz en çok kahrımı çeken canım anneme ve elini omzumda hissettiren canım babama destekleri ve varlıkları için çok çok teşekkür ederim.



16/07/2024

ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ

Bu tezin bana ait, özgün bir çalışma olduğunu; çalışmamın hazırlık, veri toplama, analiz ve bilgilerin sunumu olmak üzere tüm aşamalarında bilimsel etik ilke ve kurallara uygun davrandığımı; bu çalışma kapsamında elde edilen tüm veri ve bilgiler için kaynak gösterdiğimi ve bu kaynaklara kaynakçada yer verdiğimi; bu çalışmanın Anadolu Üniversitesi tarafından kullanılan “bilimsel intihal tespit programı”yla tarandığını ve hiçbir şekilde “intihal içermediğini” beyan ederim. Herhangi bir zamanda, çalışmamla ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçları kabul ettiğimi bildiririm.

Yaren YILDIRIM

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
BAŞLIK SAYFASI	i
JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI.....	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT.....	iv
ÖNSÖZ	v
ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ	vii
İÇİNDEKİLER	viii
TABLOLAR DİZİNİ.....	ix
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	x
GÖRSELLER DİZİNİ	xi
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ	xii
1. GİRİŞ	1
1.1. Sorun	1
1.2. Amaç.....	7
1.3. Önem	7
1.4. Varsayımlar	10
1.5. Sınırlıklar	10
1.6. Tanımlar	10
2. ALANYAZIN	11
2.1. Süpervizyon	11
2.1.1. Süpervizyon ilişkisi.....	16
2.1.2. Süpervizyon ilişkisini etkileyen dinamikler	18
2.1.2.1. Süpervizöre bağlı dinamikler	23
2.1.2.2. Süpervizyon alana bağlı dinamikler	25
2.2. Bağlanma Stilleri.....	31
2.2.1. Bağlanma.....	31

2.2.2. Bağlanma kuramları.....	33
2.3. Bilişsel Esneklik.....	36
2.4. İçgörü	39
2.5. Değişkenler Arası İlişkiler.....	42
2.5.1. Bağlanma stilleri ve süpervizyon ilişkisi.....	42
2.5.2. Bağlanma stilleri ve içgörü ilişkisi.....	43
2.5.3. Bilişsel esneklik ve içgörü ilişkisi.....	44
2.5.4. Bilişsel esneklik ve süpervizyon ilişkisi.....	45
3. YÖNTEM	46
3.1. Araştırma Modeli.....	46
3.2. Katılımcılar.....	48
3.3. Veri Toplama Süreci.....	49
3.4. Veri Toplama Araçları	49
3.4.1. Kişisel bilgi formu.....	49
3.4.2. Süpervizyon çalışma uyumu envanteri- kısa formu.....	50
3.4.3. Üç boyutlu bağlanma stilleri ölçeği.....	50
3.4.4. Bilişsel esneklik envanteri.....	51
3.4.5. İçgörü ölçeği.....	52
3.5. Veri Analizi.....	52
4. BULGULAR.....	54
4.1. Bireylerin Süpervizyon İlişkisi , Güvenli Bağlanma, Kaçınan Bağlanma, Kaygılı Bağlanma ve Bilişsel esneklik ve İçgörülerine İlişkin Bulgular..	54
4.2. Bireylerin Süpervizyon İlişkisi Modeline İlişkin Bulgular.....	55
4.2.1. Ölçme modeline ilişkin bulgular.....	55
4.2.2. Bireylerin yapısal modeline yönelik bulgular.....	58
5. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER.....	60
5.1. Sonuç ve Tartışma.....	60
5.1.1. Psikolojik danışman adaylarının bağlanma stilleri ve süpervizyon ilişkileri arasındaki ilişkiye yönelik sonuç ve tartışma.....	61
5.1.2. Psikolojik danışman adaylarının bağlanma stilleri ve içgörülerini arasındaki ilişkiye yönelik sonuç ve tartışma.....	66
5.1.3. Psikolojik danışman adaylarının bilişsel esneklikleri ve süpervizyon ilişkileri arasındaki ilişkiye yönelik sonuç ve tartışma.....	69

5.1.4. Psikolojik danışman adaylarının bağlanma stilleri ile süpervizyon ilişkisi arasındaki ilişkide içgörü ve bilişsel esnekliğin aracı rolüne yönelik sonuç ve tartışma.....	71
5.2. Öneriler.....	79
5.2.1. Araştırmacılara yönelik öneriler.....	79
5.2.2. Uygulayıcılara yönelik öneriler.....	80

KAYNAKÇA

EKLER



TABLolar/ÇİZELGELER DİZİNİ

	<u>Sayfa</u>
Tablo 4.1. Betimsel istatistikler ve korelasyonlar.....	54
Tablo 4.2. Ölçme modelinin standardize edilmiş regresyon katsayıları, çarpıklık,basıklık değerleri.....	56
Tablo 4.3. Ölçme modeline ait HTMT ayırt edici geçerliliği ve birleşik güvenirlik bulguları.....	57
Tablo 4.4. Yapısal modeline yönelik Bootstrapping sonuçları.....	59

ŞEKİLLER DİZİNİ

Sayfa

Şekil 3.1. Araştırma modeli.....47

Şekil 4.1. Genel ölçme modeli sonuçları.....55

Şekil 4.2. Yapısal model.....58

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

APA: American Psychological Association

YÖK: Yükseköğretim Kurulu

ACA: American Counseling Association

PDR: Psikolojik Danışma ve Rehberlik

BPDU: Bireyle Psikolojik Danışma Uygulaması

CACREP: Council for Accreditation of Counseling and Related
Educational Programs

YEM: Yapısal Eşitlik Modeli

1.GİRİŞ

Araştırmanın bu bölümünde ilk olarak psikolojik danışman adaylarının süpervizörleriyle kurduğu süpervizyon ilişkisinin niteliğini etkilediği düşünülen psikolojik danışman adaylarına ait; bağlanma stilleri, bilişsel esneklik ve içgörü kavramları ele alınarak problem durumunun ortaya konması amaçlanmıştır. Ardından sırasıyla araştırmanın amacına, önemine, sınırlılıklarına, sayıtlarına ve anahtar kelimelere ilişkin tanımlara yer verilmiştir.

1.1. Sorun

Gündelik yaşam içerisinde karşılaşılan problemlerin üstesinden gelmek üzere insanlar bazen doğrudan kendi kaynaklarını kullanarak bunu sağlayabilirken bazen de psikolojik bir yardıma ihtiyaç duymaktadır. Psikolojik yardım talebinde bulunan insanlara bu yardımı işlevsel bir şekilde sağlayabilmek için ise, psikolojik danışmanların, psikolojik danışma yeterliliklerini geliştirmelerinin önemi gündeme gelmektedir. Psikolojik danışmanlara, psikolojik danışma yeterliliğinin kazandırılması ise büyük oranda üniversiteler tarafından bu alanda verilen eğitimlerle gerçekleştirilmektedir. Dolayısıyla her meslek alanında olduğu gibi psikolojik danışmanlık alanında da etkili bir eğitim sağlanması meslek elemanlarının niteliğini doğrudan etkileyecek faktörlerden biridir. Bu noktada üniversitelerin ilgili bölümlerinde yetiştirilen psikolojik danışman adayları için programda yer alan her bir ders kritik öneme sahip olsa da aktif bir şekilde uygulamanın yapıldığı ve adaylara süpervizyon verildiği Bireyle Psikolojik Danışma Uygulamaları dersi ayrı bir öneme sahiptir. Öyle ki psikolojik danışman adayları bu dersle birlikte mesleğe adım atmadan, ilk uygulama deneyimlerini gerçekleştirmektedirler. Bu uygulamalar esnasında ise danışanın, psikolojik danışman adayının ve mesleğin iyiliğini gözetmek üzere psikolojik danışman adaylarına ilgili dersin öğretim üyesi/süpervizörü tarafından süpervizyon sağlanmaktadır. Süpervizyon, süpervizör tarafından süpervizyon alan psikolojik danışman adayını meslek yaşamına hazırlamak beraberinde uygulamaya ilişkin deneyimlerini zenginleştirmek amacıyla içerisinde destekleyici ve değerlendirici rolleri barındıran bir süreç olmasıyla (Bernard ve Goodyear, 2009) birçok dinamikten etkilenen karmaşık bir süreçtir. Bu bağlamda süpervizyon alan psikolojik danışman adaylarının gelişimlerini desteklemek üzere sürecin arka planında yer alan dinamiklerin ortaya konmasına ihtiyaç vardır. Söz konusu ihtiyaç doğrultusunda son zamanlarda yapılan çalışmalara bakıldığında süpervizyon sürecinde yer alan model ve tekniklerden

daha çok, süpervizyon ilişkisinin, süpervizyonun niteliğindeki etkisi üzerine yoğunlaşıldığı görülmektedir. Nitekim sonuçlarında da süpervizyon ilişkisinin süpervizyon niteliğinde belirleyici role sahip olduğuna ulaşılmıştır (Bordin, 1983; Ellis,1991; Borders, 1994; Falender ve Shafranske, 2004; Nelson ve Friedlander, 2001;Milne vd.,2008; Ladany, Ellis ve Friedlander, 1999; Lizzio vd.,2009; Horrocks ve Smaby, 2006; Ghazali, Jaafar, Tarmizi ve Noah, 2016). Öyle ki Borders ve Brown (2009)'a göre süpervizyon yaşıntısının kalbinde süpervizyon ilişkisi yer almaktadır. Bu bağlamda süpervizyon ilişkisine yönelik detaylı kavramsallaştırmalar sunmasıyla Bordin (1983), süpervizyona ilişkin çalışmalar yapan önemli araştırmacılardan biridir.

Bordin (1983), Süpervizyon İlişkisi bağlamında süpervizyon çalışma uyumu kavramını öne sürerek; a) *süpervizyon amaçları*, b) *süpervizyon görevleri* ve c) süpervizör ve süpervizyon alan arasında kurulan *duygusal bağ* olarak üç boyut üzerinden kavramı tanımlamıştır. Tanımladığı her bir boyut önemli olmakla birlikte, süpervizyon ilişkisinde süpervizör ile süpervizyon alan arasında güvene, paylaşma, işbirliğine ve karşılıklı iyilik halini gözetmeye dayalı olarak gelişen güçlü duygusal bağ, süpervizyon ilişkisinin gücünde önemli bir belirleyicidir (Bordin, 1979;1983). Nitekim araştırmalar da duygusal bağ bileşeninin tek başına dahi süpervizyon sürecindeki olumlu değişimde etkili olduğunu ortaya çıkarmıştır (Patton ve Kivlighan, 1997). Bu bağlamda süpervizyon ilişkisinin duygusal bağ boyutuna etki eden, süpervizyon alana ilişkin kişisel dinamiklerin incelenmesi ve bu doğrultuda da etkili bir ilişkinin kurulmasında büyük role sahip olan süpervizörlere bir rehber oluşturulmasının önemli olduğu düşünülmektedir.

Bennet vd., (2008), bağlanma stillerinin, süpervizyon çalışma uyumunun bilhassa duygusal boyutuyla ilişkili olarak süpervizyon ilişkisinin niteliğini önemli ölçüde etkilediğini belirtmiştir. Bu kapsamda süpervizyon ilişkisinde süpervizyon alana ilişkin dinamikler arasında kişilerarası ilişkilerin temelini açıklamada yadsınamaz bir role sahip olan bağlanma teorisi doğrultusunda adayın bağlanma stiline ele alınması işlevsel görünmektedir. Nitekim Bowlby (1969), içsel çalışan modeller aracılığıyla oluşturduğu bağlanma kuramıyla; yaşamın ilk aylarında oluşan bağlanmanın kişinin gelecekteki diğerleriyle olan ilişkilerini de etkilediğini ifade etmektedir. Burada bakım verenle kurulan ilk ilişki, kişinin diğerlerine ait zihinsel temsillerini oluşturarak kişinin sonrasında kuracağı ilişkilere rehberlik etmektedir (Bowlby, 1972;1980). Öyle ki, psikolojik danışman adaylarının süpervizörleri ile ilişki kurarken doğal bir zorluk yaşamalarına ek olarak güvensiz bağlanma geliştirmiş kişiler olmaları halinde ilişki kurmakta daha fazla

zorlandıkları, güvenli bağlanma geliştirmiş adaylar olmaları halinde ise daha kolay ve olumlu bir süpervizyon ilişkisi kurdukları araştırmalarla desteklenmektedir (Gunn ve Pistole, 2012; RenfroMichel ve Sheperis, 2009; Neswald-McCalip, 2001; Foster, 2003; Bennett ve Saks, 2006). Öte yandan bir başka çalışmada kaygılı bağlanma stiline sahip kişilerin süpervizörüyle ilişki kurmada problemler yaşadığı, ayrıca bu kişilerin süpervizörlerine yönelik aktarım geliştirerek süpervizörün yönlendirmelerine aşırı bir bağımlılık geliştirdiğı ortaya konmuştur (Hill, 1992). Beraberinde süpervizyon alan psikolojik danışman adaylarının bağlanma stillerini göz ardı ederek davranan süpervizörlerin ise psikolojik danışman adayları ile nitelikli bir süpervizyon ilişkisi kuramadıkları da bir diğerk araştırmada görülmüştür (Pistole vd, 2010). Dolayısıyla süpervizyon alanın süpervizörüyle geliştireceğı yeni ilişkinin, bağlanma figürüyle geliştirdiğı ilişkiden etkilendiğı ve süpervizörler tarafından dikkate alınmadan bir süreç yürütüldüğünde ise ilişkiyi zedeleyici özelliğı olduğı söylenebilir. Bu bağlamda nitelikli bir süpervizyon ilişkisi dolayısıyla etkili bir süpervizyon için, adayların bağlanma stillerinin süpervizörler tarafından üzerinde durulması gereken bir dinamik olduğı düşünölmektedir.

Yaşamın ilk yıllarında önemli olan diğerkleriyle kurulan bağ ile öğrenilenlerin akılcı ya da akılcı olmayan inançların gelişimini desteklediğı (Sharf, 1999) ve gelişen bu inançlarla da kişilerarası ilişkilerde uyum süreçlerinin yapılandığı göz önünde bulundurulduğunda da, kişilerarası dinamiklere uyum noktasındaki bilişsel esnekliğin rolü gündeme gelmektedir (Gündüz, 2013). Ayrıca, süpervizyon sürecinde kaygılı bağlanmaya sahip olup süpervizörün söylediklerine aşırı bağımlılık göstererek bunların dışında gelişen bir durum karşısında ne yapacağını bilemeyen psikolojik danışman adaylarının olduğı görülmüştür (Hill, 1992). Beraberinde güvenli bağlanmaya sahip olmayıp geçmişteki olumsuz ilişki deneyimlerini süpervizörüyle olan ilişkisine yansıtarak farklı ilişki dinamiklerine ilişkin davranışlara karşı katılığa sahip adayların varlığı da söz konusudur. Bu noktada da süpervizyon sürecinde süpervizyon alana ilişkin dinamiklerden bilişsel esnekliğin önemi bir kez daha ortaya çıkmaktadır. Nitekim, bilişsel esneklik, bireylerin değışen koşullara uygun olarak kendi bilişsel sınırlarını yenilemesi ve bu sınırlar dahilinde uyum sağlayabilme becerisi olarak tanımlanmaktadır (Dennis ve Vanderwall, 2010). Bu yeniden yapılandırma yeteneğı, zorlayıcı süreçlerle baş etmede ve mevcut zamandaki farklı ihtiyaçları belirlemeye yardımcı olmaktadır (Gölüm ve Dağ, 2012). Bilişsel esneklik, aynı zamanda içinde bulunulan çağın getirdiğı zorluklara ve

baskılara dikkat edildiğinde ise diğer insanlarla geliştirilen iletişimi de uyum sağlayarak koruyabilme noktasında da önemli bir beceri haline gelmektedir (Beck, 2005). Öyle ki bilişsel esneklik, kişilerarası iletişimdeki yeterliğin temeli olarak görülmekte ve iletişimde etkili olabilme ile ilişkilendirilmektedir (Martin ve Rubin, 1994; Martin ve Anderson, 1998). Bilişsel esnekliği yüksek olan insanların özellikle yeni deneyimledikleri durumlar karşısında etkili iletişim kurabilmeye ilişkin daha fazla özgüvene sahip olduğu ifade edilmektedir. Aynı zamanda bilişsel esnekliğe sahip insanların, farklı iletişim ortamlarında başarılı olabileceklerine dair inanç taşıdığı belirtilmektedir (Martin ve Anderson, 1998). Bu doğrultuda süpervizyon sürecindeki psikolojik danışman adayının geçmiş yaşantılarından oluşan bağlanma stiline ilişkin davranışlardan sıyrılarak süpervizörüyle kuracağı yeni bağa yönelik davranışlar sergileme esnekliği gösterebilmesinde bilişsel esneklik önemli bir kavram haline gelmektedir. Ayrıca ilk kez süpervizyon alan adaylar için içerisinde birçok yeniliği, bilinmezliği, çözülmesi gereken problemleri ve karar alma süreçlerini barındıran süpervizyon sürecine ilişkin yaşantıların işlevsel bir şekilde ele alınması noktasında da bilişsel esneklik gündeme gelmektedir. Nitekim bilişsel esnekliği yüksek olan kişinin zorlayıcı ve beklenmedik durumlarla işlevsel bir şekilde başa çıkarak sürece adapte olması kolaylaşmaktadır (Hill, 2008; Martin ve Anderson, 1998). Öte yandan psikolojik danışma süreci ve süpervizyonu, özellikle deneyimsiz ya da deneyimi az olanlar için zorlu bir süreci ve buna bağlı stresi getirebilmektedir. Adayın yaşadığı stresi sağlıklı bir biçimde ele alamaması ise süpervizörüyle kurduğu ilişkiye yansiyarak ilişkinin niteliğini etkileme potansiyeline sahip olabilmektedir. Öyle ki bir araştırmada, bilişsel esnekliğin danışma sürecindeki adayın öz yeterliğinin boyutlarını etkileyerek süreçteki zorlukları aşmada etkili bir faktör olduğu ortaya koyulmuştur (Malkoç ve Sünbül, 2019). Ayrıca bir çalışmada bilişsel esnekliğin; kişilik özelliklerinden deneyime açıklık ile arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğunu saptanırken (Murdock vd., 2013), bir diğer çalışmada ise bilişsel esnekliğin kişilik özelliklerinden sorumluluğu (kendi kendini denetleme) yordadığı saptanmıştır (Bilgin, 2017). Bilişsel esnekliğin bu yönleriyle de özellikle deneyimsiz psikolojik danışmanlar için süpervizyon sürecine ve sürecin getirdiği birçok farklı deneyime açık olarak kolay uyum sağlayabilme, beraberinde kişisel sorumluluğunu alarak süpervizörüyle olumlu ilişki geliştirme noktasında dolaylı olarak süpervizyon ilişkisini etkileyen bir faktör olduğu söylenebilir.

Süpervizyon sürecinde psikolojik danışman adaylarının süpervizörüyle

geliştirdiği ilişkiden kaynaklı olumsuz deneyimlerini genelleyerek süpervizyon sürecinden aldıkları verimin azalması da istenilmeyen ancak olası sonuçlardan biridir. Tam da bu noktada psikolojik danışman adayının geliştirdiği güvensiz bağlanma sonucunda yaşayacağı olumsuz deneyimlerin önüne geçilmesinde bilişsel esnekliğin muhtemel yapıcı etkisinin incelenmesi önemlidir. Psikolojik danışman adayının geliştirdiği güvensiz bağlanma sonucunda ilişki kurmaya yönelik oluşan olumsuz bilişlerinin süpervizyon sürecine istenmeyen yansımaları olsa dahi süpervizyon alanının yüksek bir bilişsel esnekliğe sahip olması halinde var olan bilişlerini, süpervizörüyle kuracağı yeni ilişkiye yönelik daha kolay düzenleyebileceği ve uyum sağlayabileceği düşünülmektedir. Aynı zamanda oluşabilecek olumsuz yaşantılarla da daha işlevsel bir şekilde baş edebileceği öngörüldüğünden bilişsel esnekliğin süpervizyon ilişkisi ve bağlanma stilleri arasındaki aracı rolünün incelenmesi dikkate değer görünmektedir. Nitekim Gündüz (2013) de çalışmasında bilişsel esneklik, bağlanma stilleri ve akılcı olmayan inançlar arasındaki ilişkileri ortaya koysa da yapısal eşitlik modellemesiyle bilişsel esnekliğin, bağlanma stillerinin içsel çalışan modellerine ilişkin moderatör etkisinin incelenmesi gerekliliğini vurgulamıştır.

Bilişsel esnekliğin beraberinde bilişsel esneklikle yakından ilişkisi bulunan bir diğer kavram olarak içgörü kavramı ise araştırmada süpervizyon ilişkisi ve bağlanma stilleri arasındaki aracı rolünün incelenmesi önemli görülen bir diğer kavramdır. Nitekim içgörü kavramı, bireyin içinde bulunduğu duruma ilişkin farklı bakış açıları geliştirebilmesi ve alternatifler hakkında düşünebilmesi gibi yönleriyle esnekliğe temas ederek bilişsel psikoloji tarafından ilgi görmektedir (Mutsatsa vd., 2006). Öyle ki, farkındalık, uyum ve alternatifleri değerlendirme gibi yönleriyle bilişsel esneklik ve içgörü kavramları iç içe geçmiş yapılar olarak bir arada ele alınmaktadır (Fahim Devin vd., 2015). İç görüşü yüksek olan insanların, farklılıkları tanımak ve onlara açık olmakta daha fazla potansiyele sahip olduğu görülürken, içgörüsü düşük olan insanların bilişsel esneklik ve bilgiyi işlemlemelerinde bir yavaşlık olduğu görülmektedir (Yaluğ, Tufan ve Kutlu, 2006). Öte yandan, süpervizyon sürecinde danışman adayının, süreci olumsuz etkileyebilecek kendi çatışma ve ihtiyaçlarını fark ederek dışarıda bırakmasına önem verilmektedir (Bernard, 1979; Borders ve Brown, 2009). Burada da psikolojik danışman adayında olarak süpervizyon ilişkisini etkileyebilecek bir diğer özellik olarak adayın içgörüsü gündeme gelmektedir. Akdoğan ve Türküm (2014; 2018) içgörü kavramını “kişinin kendi bilişsel, duygusal ve davranışsal süreçlerini ve bunların birbirleri, kendi

benliği ve çevresindeki bireyler ve koşullar üzerindeki etkilerini incelemesini gösteren bir yapı” olarak tanımlanmışlardır. Bu bağlamda içgörü, kişinin kendisine ilişkin farkındalıklarının yanında çevresine ilişkin algılarında da değişikliğe yardımcı olarak (Cüceloğlu, 1991) kendi iç dünyasının beraberinde çeşitli açılardan çevresinin de farkında olmasını içermektedir. Dolayısıyla psikolojik danışman adayının kendi bağlanma stiline yönelik içgörüsünün olması doğrultusunda ilişki kurmaya yönelik süpervizöründen ona gelen mesajlara ilişkin algılarını daha gerçekçi ele alıp süpervizörünün davranışlarını kendi bağlamında değerlendirmesi mümkün olabilir. Böylelikle psikolojik danışman adaylarının geçmiş yaşantılarından oluşan bilişlerinin sürece yansımalarını ele almada sahip olduğu yüksek bir içgörü, süpervizörüyle kuracağı yeni ilişkiyi düzenlemesinde ve uyum sağlayabilmesinde etkili olabilir.

Bahsedilen problem durumları ve bu problem durumlarından doğan ihtiyaçlar göz önünde bulundurularak alanyazın incelendiğinde, psikolojik danışman adaylarının bağlanma stilleri ile süpervizyon sürecinde geliştirdiği ilişkiyi inceleyen araştırma sayısının yurtdışında son dönemlerde daha çok gündeme geldiği görülmüştür (Hill, 1992; Pistole ve Watkins, 1995; Neswald McCalip, 2001; White ve Queener, 2003; Bennet ve Saks, 2006; Bennet vd., 2008; Renfro Michal ve Sheperis, 2009; Gunn ve Pistole, 2012; Marmarosh vd., 2013; Menefee ve diğ., 2014; Gnilka vd., 2016). Bu bağlamda Türkiye’de ise tek bir çalışmaya rastlanmış olup, bu çalışmada da psikolojik danışman adaylarının süpervizörleriyle kurduğu terapötik ittifakın, danışanlarıyla kurduğu ittifakı yordama düzeyinin incelendiği görülmüştür (Kuşci, 2019). Psikolojik danışman adaylarının bilişsel esnekliği üzerine yapılan çalışmalarda ise bilişsel esneklik ile psikolojik sağlamlık, öz şefkat, psikolojik danışma öz yeterliliği, kaygı, otantiklik düzeyi, kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterlilik algısı değişkenleri ile çalışılarak (Demirci, 2022; Akalın, 2022; Özden, 2023; Bayram, 2023) psikolojik danışman adaylarında içgörü, bilişsel esneklik, bağlanma stilleri ve süpervizyon ilişkisini bir arada ele alan çalışmaya rastlanmamıştır. Yine Türkiye’deki alanyazında psikolojik danışman adaylarında süpervizyon ve içgörü değişkenlerini bir arada ele alan çalışma (Ülker Tümlü, 2022), psikolojik danışman adaylarında içgörüyü ele alan çalışma (Ülker Tümlü ve Kara, 2022) ile sınırlıdır. Bahsedilenler doğrultusunda bu değişkenler arasındaki ilişkinin açıklanmasının ve olası aracılık ilişkisinin bulunmasının, mesleki gelişim sürecinde olan psikolojik danışman adaylarının ve bu gelişimi sağlamada önemli bir role sahip olan eğiticilerin süpervizyon süreçleri için anlamlı olacağı düşünülmektedir.

1.2. Amaç

Bu çalışmada, psikolojik danışman adaylarının bağlanma stilleri ile süpervizyon ilişkisi arasındaki ilişkide bilişsel esnekliğin ve içgörünün aracı rolünü belirlemek amaçlanmaktadır. Çalışmadan elde edilen bulguların alanyazına, araştırmalara ve süpervizyon uygulamalarına katkı sağlayacağı öngörülmektedir. Bu kapsamda aşağıda belirtilen sorulara yanıt aranmaktadır:

1. Psikolojik danışman adaylarının bilişsel esneklik, içgörü, bağlanma stilleri ve süpervizyon ilişkileri düzeyleri nedir?
2. Psikolojik danışman adaylarının bağlanma stilleri ve süpervizyon ilişkileri arasında ilişki var mıdır?
3. Psikolojik danışman adaylarının bağlanma stilleri ve içgörüler arasında ilişki var mıdır?
4. Psikolojik danışman adaylarının bilişsel esneklikleri ve süpervizyon ilişkileri arasında ilişki var mıdır?
5. Psikolojik danışman adaylarının bağlanma stilleri ile süpervizyon ilişkisi arasındaki ilişkide içgörü ve bilişsel esnekliğin aracılığı var mıdır?
 - 5.1. Psikolojik danışman adaylarındaki güvenli bağlanma ile süpervizyon ilişkisi arasındaki ilişkide içgörü ve bilişsel esnekliğin aracılığı var mıdır?
 - 5.2. Psikolojik danışman adaylarındaki kaygılı bağlanma ile süpervizyon ilişkisi arasındaki ilişkide içgörü ve bilişsel esnekliğin aracılığı var mıdır?
 - 5.3. Psikolojik danışman adaylarındaki kaçınan bağlanma ile süpervizyon ilişkisi arasındaki ilişkide içgörü ve bilişsel esnekliğin aracılığı var mıdır?

1.3. Önem

Bilginin hızlı bir şekilde artış gösterdiği, bazı meslek türlerinin yok olarak yerini yeni mesleklerle bıraktığı, mesleklerin yaşamımızda var olma ömürlerinin kısaldığı, yapay zekanın insanların yaptığı işleri yapabilmeye aday görüldüğü, çeşitli salgın hastalıkların kol gezerek insanların yaşamlarını sınırladığı, değişen koşullar çerçevesinde alışkanlıkların ve kültürel faaliyetlerin dönüşüme uğramak zorunda kaldığı dönemler yaşanmaktadır. Tüm bu gelişmelerle birlikte her geçen gün bir değişim ve dönüşüm içinde olan Dünya'ya ve gerekliliklerine uyum sağlamak birçok insan için zorlayıcı bir hal almaktadır. Söz konusu zorlayıcılık karşısında ise insanların ruh sağlığı hizmetlerine olan ihtiyaçları artmaktadır. Bu noktada ihtiyaçlarını karşılamak üzere başvurdukları ruh sağlığı çalışanlarının niteliği oldukça kritik bir öneme sahip olmaktadır. Öyle ki, niteliksiz

bir ruh sağlığı hizmeti, bu hizmete başvuran kişinin ihtiyaçlarını karşılayamamaktan öte zarar verici olabilir. Nitekim ruh sağlığı hizmetlerinde etik açıdan da danışanlara “ zarar vermeme” ilkesi ön plandadır. Hal böyle olunca, ruh sağlığı çalışanlarının niteliklerini arttırmak büyük bir öneme sahip olmaktadır.

Ruh sağlığının bir paydaşı olarak psikolojik danışmanların, mesleğe hazırlık süreçleri olan niversite eğitimleri sırasında teorik ve uygulamalı çeşitli derslerle nitelikleri arttırılmaya, meslek yaşamında ihtiyaç duyacakları bilgi ve beceriler kazandırılmaya çalışılmaktadır. Eğitim sürecinde yer alan her bir ders ayrı bir öneme sahip olmakla birlikte programda “Bireyle Psikolojik Danışma Uygulamaları” dersi kapsamında, süpervizyon eşliğindeki uygulama dersleri ayrı bir öneme sahiptir. Öyle ki, bu dersle birlikte psikolojik danışman adayları henüz mesleğe başlamadan kendisinden daha deneyimli bir meslek elemanı/süpervizör eşliğinde gerçek danışan görme ve psikolojik danışma süreci yürütme fırsatı yakalamaktadır. Dolayısıyla nitelikli bir süpervizyon sürecinin yaşanması, adayların mesleki becerilerine ve mesleğe ilişkin bakış açılarına doğrudan etki edecektir. Bu aşamada süpervizyon sürecinin niteliğine olumlu ve olumsuz etkilerde bulunan dinamiklerin belirlenmesinin önemli olduğu düşünülmektedir.

Alanyazında son dönemlerde süpervizyona ilişkin çalışmalarda artış görülse de özellikle Türkiye’deki çalışmaların oldukça sınırlı olduğu görülmektedir. Öte yandan, çalışmaların her biri oldukça kıymetli bilgiler sunmakla birlikte; süpervizyon sürecini etkileyen dinamiklerden daha çok süpervizyon sürecinde kullanılan yöntem, teknik ve modeller üzerinde yoğunlaşmışlardır (Aladağ ve Bektaş, 2009; Denizli vd., 2009; Büyükgöze-Kavas, 2011; Koç, 2013; Meydan, 2014; Meydan ve Koçyiğit-zyiğit, 2016; Sarıkaya, 2017; Meydan ve Denizli, 2018; Eryılmaz ve Mutlu, 2018; Meydan ve Kağnıcı, 2018; lker Tümlü, 2019; Gökmenoğlu, 2022) . Süpervizyon sürecinde etkili olabilecek bir diğer dinamik olan süpervizyon ilişkisi dinamiğine ise yurtdışı alanyazınında daha fazla dikkat çekildiği, Türkiye’ de ise buna ilişkin çalışmaların sınırlı kaldığı görülmektedir. Ancak Borders ve Brown (2009)’da belirttiği üzere süpervizyon ilişkisinin süpervizyon sürecinin kalbi olduğu göz önünde bulundurulduğunda bu çalışmayla süpervizyon ilişkisini ve süpervizyon ilişkisini etkileyen dinamikleri ele almanın alanyazındaki sınırlılıkların giderilmesine katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Süpervizör ile süpervizyon alan arasında güvene, paylaşıma ve işbirliğine dayalı olarak gelişen güçlü duygusal bağın, süpervizyon ilişkisinin gücünde önemli bir belirleyici olması (Meydan ve Koçyiğit zyiğit, 2016) göz önünde bulundurulduğunda

ise bu çalışmada duygusal boyuta etki edecek süpervizyon alanın kişisel dinamiklerini ele almanın süpervizörlere rehberlik edeceğine inanılmaktadır. Süpervizyon ilişkisinde süpervizyon alan psikolojik danışman adayına ilişkin dinamiklerin her biri önemli olmakla birlikte, süpervizyon ilişkisini açıklamada alanyazında yaygın olarak kullanılan Bordin (1983) ve Holloway (1995) tarafından geliştirilen kuramların beraberinde Bowlby'nin bağlanma kuramından da yararlanıldığını görülmüştür (Pistole ve Watkins, 1995; White ve Queneer, 2003). Bu bilgilerden hareketle kişilerin bağlanma figürleriyle geliştirdiği duygusal bağın niteliğini ifade eden bağlanma stillerinin, süpervizörleriyle kuracağı yeni ilişkiye olan etkisinin ele alınmasının gerekli olduğu düşünülmektedir. Yine yurtdışı alanyazınında süpervizyon alanın bağlanma stiline süpervizörüyle kuracağı ilişkiyi etkilediğine dair çalışmalar (Pistole ve Watkins, 1995; Pistole vd, 2010; Gunn ve Pistole, 2012; Renfro Michel ve Sheperis, 2009; Menefee, vd., 2014; Bennet ve Saks, 2006; Gnilka vd.,2016; Bennet vd.,2008) Türkiye'ye göre daha fazla olsa da orada da oldukça yakın dönemde gündeme geldiği görülmektedir. Dolayısıyla süpervizyon alan psikolojik danışman adaylarının bağlanma stillerinin süpervizörüyle kuracağı ilişkiye olumlu ve olumsuz yansımalarına ilişkin bilgi edinilmesi hem alanda çalışan ruh sağlığı uzmanlarına hem de ruh sağlığı adaylarına buna ilişkin bir bakış açısı geliştirmede katkı sağlayacağı öngörülmektedir.

Süpervizyon ilişkisi ile bağlanma stilleri arasındaki bu ilişkide süpervizyon alan adayın bilişsel esnekliğinin ve içgörüsünün aracı rolünün ele alınması da önemli görülerek çalışmanın bir diğer amacı arasında yer almaktadır. Öyle ki, bilişsel esneklik daha önce de bahsedildiği üzere günümüzde devamlı olarak değişen koşullara ve bu koşulların getirdiği stresle etkili bir şekilde baş etmede beraberinde de çözüm yollarına ilişkin alternatifleri belirleyerek işlevsel bir şekilde harekete geçebilmede önemli bir role sahiptir. Bilişsel esnekliği yüksek olan kişilerin karşılaştıkları farklı ilişkilerde etkileşim kurma noktasında daha etkili oldukları bilinmektedir. Alanyazında psikolojik danışman adaylarında bilişsel esnekliği ele alan sınırlı sayıda çalışma olsa da süpervizyon ilişkisinde aracı rolüne ilişkin bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu bağlamda da çalışmanın alanyazındaki bu boşluğu gidermeye katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Süpervizyon ilişkisi ile bağlanma stilleri arasındaki ilişkide aracı rolü ele alınacak olan bir diğer kavram olan içgörü ise, psikolojik danışman adaylarının kendi çatışmalarının farkında olarak bunları süpervizyon ilişkisinden ayrıştırmasına yardımcı olacağından rolünün incelenmesi faydalı olacak bir kavramdır. Kendi bağlanma stiline,

irrasyonel düşünce ve inançlarına ilişkin içgörüsü olan psikolojik danışman adayının, süpervizyon ilişkisine hem kendi taşıdıklarının hem de süpervizörünün getirdiklerinin farkında olarak ilişkiyi düzenlemede ve uyum sağlamada daha işlevsel davranışlarda bulunacağı düşünülmektedir.

İfade edilen tüm yönleri doğrultusunda süpervizyon alan psikolojik danışman adayının gelişimine doğrudan etki edecek olan süpervizyon ilişkisinin; psikolojik danışman adayının bağlanma stilleri, bilişsel esnekliği ve içgörüsüyle ilişkisinin belirlenmesinin alanyazına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Nitekim bahsi geçen değişkenlere farklı çalışmalarda ayrı ayrı yer verilerek kıymetli bilgiler sağlansa da, bu değişkenlerin bir arada ilişkisini ele alan hiçbir çalışmaya rastlanmamış olması bu konudaki boşluğun giderilmesine olan ihtiyaca işaret etmektedir. Çalışmadan elde edilen bulguların başta ruh sağlığı alanının önemli bir paydaşı olan psikolojik danışmanlara, psikolojik danışmanlık alan uzmanlarına ve psikolojik danışman adaylarına olmak üzere ruh sağlığı alanında çalışan tüm paydaşlara farklı bir kapı aralayarak, bu bağlamda yaşanan sorunlara ilişkin çözüm getirme fırsatı sağlayacağı düşünülmektedir.

1.4. Varsayımlar

- Araştırmanın katılımcılarını oluşturan psikolojik danışman adayları, araştırmada kullanılan ölçme araçlarını içten yanıtlamışlardır.
- 17 farklı üniversiteden amaçlı örnekleme yöntemiyle belirlenen araştırma örnekleminin evreni temsil ettiği varsayılmaktadır.

1.5. Sınırlılıklar

- Araştırmada yer alan değişkenler arasındaki ilişkileri belirlemek üzere veri grubu 17 farklı üniversitenin 2023-2024 eğitim öğretim yılı Kasım- Ocak ayları arasında araştırmaya gönüllü katılım sağlayan Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Programı'ndaki süpervizyon sürecinden geçen 4.sınıf öğrencileri ile sınırlıdır.
- Araştırmadan elde edilen veriler “Süpervizyon Çalışma Uyumu Envanteri- Kısa Formu”, “Üç Boyutlu Bağlanma Stilleri Ölçeği”, “Bilişsel Esneklik Ölçeği”, “İçgörü Ölçeği” ve “Kişisel Bilgi Formu” ile ölçülen niteliklerle sınırlıdır.

1.6. Tanımlar

Süpervizyon İlişkisi: ruh sağlığı alanında gelişim sağlamak isteyen öğrenci ya da uzmanın, mesleğe yönelik tutum ve davranışlarının, profesyonel becerilerinin izlenerek değerlendirildiği sonucunda da gelişimlerine katkı sağlandığı süpervizyon sürecinde

süpervizyon alan ile süpervizör arasında kurulan ilişkidir (Bernard ve Goodyear, 2014).

Bağlanma Stili: çocuğun asıl bağlanma figürüne ilişkin geliştirdiği duygusal bağın niteliğini ve bu duygusal bağın yaşamını nasıl etkilediğini açıklayan durumdur (Bowlby, 1969;1982).

Bilişsel Esneklik: bireyin değişen çevresel koşullar doğrultusunda sahip olduğu bilişleri değiştirebilme yeteneğidir (Dennis ve Vander Wal, 2010).

İçgörü: “kişinin kendi bilişsel, duygusal ve davranışsal süreçlerini ve bunların birbirleri, kendi benliği ve çevresindeki bireyler ve koşullar üzerindeki etkilerini incelemesini gösteren bir yapı”dır (Akdoğan ve Türküm, 2014; 2018).

2. ALANYAZIN

Bu bölümde öncelikle süpervizyon ilişkisi, bağlanma stilleri, bilişsel esneklik ve içgörü kavramlarına ilişkin kuramsal bilgiler alanyazın ışığında derlenmiştir. Ardından ise çalışmanın değişkenlerini oluşturan bu kavramların birbirleriyle olan ilişkilerine çalışmanın modeli doğrultusunda, alanyazında yer alan ilgili araştırma bulgularından da yararlanarak yer verilmiştir.

2.1. Süpervizyon

Gündelik yaşam içerisinde karşılaşılan problemlerin üstesinden gelmek üzere psikolojik bir yardım talebinde bulunan insanlara bu yardımı işlevsel bir şekilde sağlayabilmek için psikolojik danışmanların, psikolojik danışma becerilerinin geliştirilmesi oldukça önemlidir. Bu doğrultuda Türkiye’deki Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Programı’nda eğitim gören öğrencilerin programlarında, son yıl almak zorunda oldukları Bireyle Psikolojik Danışma Uygulaması Dersi “Süpervizyon altında psikolojik danışma beceri ve tekniklerini kullanarak bireyle psikolojik danışma yapma” açıklamasıyla birlikte yer almaktadır (YÖK, 2019). Psikolojik danışman adayları bu dersle birlikte mesleğe adım atmadan, ilk uygulama deneyimlerini gerçekleştirmektedirler. Bu uygulamalar esnasında danışanın, psikolojik danışman adayının ve mesleğin iyiliğini gözetmek üzere psikolojik danışman adaylarına ilgili dersin öğretim üyesi/süpervizörü tarafından süpervizyon verilir.

Süpervizyon, tecrübeli bir meslek elemanının (süpervizör), kendisinden daha az tecrübeye sahip diğer bir meslek elemanını meslek yaşamına hazırlamak beraberinde uygulamaya ilişkin deneyimlerini zenginleştirmek amacıyla içerisinde destekleyici ve

değerlendirici rolleri barındıran bir süreç olarak ifade edilmektedir (Bernard ve Goodyear, 2009). Bir başka deyişle; süpervizyon, ruh sağlığı alanında gelişim sağlamak isteyen öğrenci ya da uzmanın, mesleğe yönelik tutum ve davranışlarının, profesyonel becerilerinin izlenerek değerlendirildiği sonucunda da gelişimlerine katkı sağlandığı ilişkisel formel bir süreç olarak tanımlanmaktadır (Bernard ve Goodyear, 2014; Cormier ve Hackney, 2018). Dolayısıyla süpervizyon süreci, psikolojik danışman eğitiminin önemli bir parçası olmaktadır. Bu bağlamda süpervizyon sürecinde yer alan dinamiklerden hangilerinin, süpervizyon alan psikolojik danışman adaylarının gelişimlerini etkili bir şekilde desteklemede daha işlevsel olacağını ortaya çıkarmak önemli hale gelmektedir. Etkili bir süpervizyon için, sürece ve ihtiyaçlara uygun süpervizyon modeli, yöntemi ve tekniklerini belirleme, süpervizyonun amacına uygun geribildirim süreçlerinde bulunma, etiği gözetme ve süpervizyon ilişkisi gibi bileşenler ön plana çıkmaktadır (Campbell, 2006; Borders vd., 2014).

Genel anlamda etkili bir süpervizyon sürecinin bileşenlerini ele alacak olursak; süpervizör tarafından sürecin başında belirlenecek genel amaçların odağında süreçte kullanılacağı *süpervizyon modeli* yer almaktadır. Nitekim süpervizör tarafından seçilerek süreç boyunca yararlanılacak olan süpervizyon modeli, her bir süpervizyon oturumunda öğrenme amaçlarına uygun olarak hangi konuların ve durumların üzerinde nasıl durulacağına dair bir yönerge niteliğindedir (Corey vd.,2010). Genel anlamda Psikoterapi Kuramına dayanan modeller, Süreç Modelleri ve Gelişimsel Modeller çerçevesinde şekillenen modellerden seçilen tek bir süpervizyon modelinin sürecin tüm yönlerine hitap etmesi mümkün olmadığı gibi süpervizör tarafından, kendi süpervizyon tarzına ve süpervizyon alanların ihtiyacına en fazla karşılık verecek modelin belirlenmesi beklenmektedir (Borders ve Brown, 2009; Bernard ve Goodyear, 2014; Ülker Tümlü, 2019). Belirlenen süpervizyon modelinin uygulanmasında ise süpervizyonun hangi *süpervizyon yöntemi* üzerinden verileceği önemli hale gelmektedir. Nitekim süpervizyonun hangi yöntem üzerinden verildiği, adaylara istenen yeterliklerin kazandırılmasında ve sürecin etkililiğinin artırılmasında dikkat edilmesi gereken hususlardandır. Bu kapsamda süpervizyonu veren kişi tarafından, süpervizyon alacak kişi sayısı, bu kişilerin gelişimsel düzeyleri, öğrenme amaçları ve süpervizyon programının uygulanacağı koşullar (Aladağ,M., vd., 2023) kısacası süpervizyon alanların ve danışanlarının ihtiyaçları göz önünde bulundurularak süpervizyon yöntem ya da yöntemleri (bireysel, grup ve üçlü süpervizyon) belirlenir (Borders vd., 2014).

Süpervizyon yöntemleri çeşitlilik gösterse de bireysel süpervizyon, psikolojik danışmanların profesyonel gelişim süreçlerinde mihenk taşı olarak ifade edilen (Bernard ve Goodyear, 2014), süpervizyon alan ile süpervizörün birebir etkileşimini içeren bir süpervizyon yöntemidir (Aladağ, M., vd., 2023). Psikolojik danışman adaylarına, bireysel süpervizyon uygulamasının CACREP (2016) tarafından belirlenen standartlar çerçevesinde her hafta bir saat olacak şekilde uygulanması önerilmektedir. Hem akran hem de süpervizör geribildirimini içeren grup süpervizyonu ise yine CACREP standartları kapsamında bireysel süpervizyona ek olarak şart gösterilmektedir.

Süpervizyon yönteminde olduğu gibi süpervizörün, süpervizyon alanların öğrenme ihtiyaç ve odaklarını beraberinde de mesleki gelişimlerini göz önünde bulundurarak onlara nitelikli bir süpervizyon hizmeti sağlamak amacıyla uygun tekniği belirlemesi önemlidir (Aladağ vd., 2023). Seçilen modelin, yöntemin ve psikolojik danışma sürecine ilişkin diğer dinamiklerin süpervizyon sürecine aktarımı ve nasıl ele alınacağına yönelik pek çok teknik söz konusudur (Atik, 2017). Süpervizyon teknikleri genel olarak sözel tartışma ve doğrudan gözleme dayalı olmak üzere iki sınıf altında çeşitlendirilmektedir (Corey vd., 2010). Süpervizörler tarafından daha fazla tercih edildiği görülen sözel tartışmaya dayalı tekniklerde, süpervizyon alan ile süpervizörün psikolojik danışma sürecindeki etik ve yasal durumları, süpervizyon alan kişinin mesleki gelişimi ve vakaları tartışması söz konusu iken; son zamanlarda daha fazla kullanılmaya başlandığı görülen doğrudan gözleme yönelik tekniklerde ise süpervizör tarafından süpervizyon alan kişinin uygulamasının doğrudan gözlemlenmesi durumu söz konusu olmaktadır (Ülker Tümlü, 2019). Bahsi geçen her iki temele dayalı (sözel anlatım, süreç notları, ses ve video kaydı, canlı gözlem, rol oynama) tekniklerin nihai amacı süpervizyon alan kişinin süpervizyon sürecine ilişkin değerlendirilmesidir (Koçyiğit Özyiğit, 2019; Corey vd., 2010). Bu bağlamda süpervizyon sürecine ilişkin değerlendirmelerin odağındaki *geribildirimler* kritik bir öneme sahip olmaktadır (Aladağ vd., 2023). Süpervizyon alan kişinin mesleki becerileri kazanması üzerine süpervizör tarafından her hafta düzenli olarak yapılan geribildirimler ile biçimlendirici değerlendirmeler yapılmaktadır (Bernard ve Goodyear, 2004; Borders ve Brown, 2005). Süpervizyon alanın, psikolojik danışmanlık becerileri bakımından gelişimini sağlamaya hizmet eden geribildirimlerin; süpervizyon alanların danışanlarıyla gerçekleştirdikleri sürece ilişkin açık ve somut olmasına, süpervizyon ile geliştirilmek istenen yeterlikler doğrultusunda olmasına beraberinde de süpervizyon alanın kişisel ve ilişkisel dinamiklerine duyarlı olmasına

dikkat edilerek destekleyiciliğin ve zorlayıcılığın dengede olduğu güvenli bir atmosferde gerçekleştirilmesi önemli görülmektedir (Borders ve Brown, 2009; Bernard ve Goodyear, 2014; Borders vd., 2014). Öyle ki süreçteki geribildirimler aracılığıyla öğrenmenin gerçekleşeceği düşünüldüğünde ve süpervizyon alanların farklı kültürel dinamiklere, baş etme becerilerine ve otorite figürleriyle deneyimlere; süpervizörün de farklı kişisel dinamiklere sahip olması göz önünde bulundurulduğunda oluşturulacak güvenli bir atmosferin sağlıklı bir geribildirim süreci için önemi ortaya çıkmaktadır (Ancis ve Ladany, 2001; Borders ve Brown, 2009). Böylelikle süpervizyon alanlar tarafından geribildirimlerin kabulü sağlanarak süpervizyon süreciyle hedeflenen değişime hizmet edilmesi mümkün olabilir (Ülker Tümlü, 2019). Öte yandan süpervizyon alanının tüm süreçteki performansına, mesleki ve kişisel gelişimine yönelik düzey belirleyici geribildirimler ise *değerlendirme sürecini* oluşturmaktadır (Koçyiğit, 2019). Süpervizörler tarafından sürecin başında meslek etiğini dikkate alan ve mesleki yeterlilikleri de kapsayan aynı zamanda süpervizyon alanların ihtiyaçlarına da hizmet eden bir amaç listesinin hazırlanması süreç sonunda yapılacak değerlendirmenin odağını belirlemek adına işlevsel olacaktır (Campbell, 2000). Bu doğrultuda değerlendirmenin odağında; öz bakım, öz değerlendirme yapabilme, kişisel farkındalık, çok kültürlülük, psikolojik danışma becerileri, süreç, müdahale ve kavramsallaştırma becerileri, psikolojik danışma ilişkisi olması beklenmektedir (Ülker Tümlü vd., 2024). Değerlendirme sürecinin odaklarını oluşturmada önemli olan *etik*, süreç içerisinde süpervizörü, süpervizyon alanı ve danışanını korumaya hizmet etmesiyle de ön plana çıkmaktadır. Bu bağlamda değerlendirme süreci dışında süpervizörün yetkinliği, süpervizyon ilişkisindeki sınırlar, gizlilik, bilgilendirilmiş onam formu, çok kültürlülük, süpervizyonda teknolojiye yararlanma, yasal ve risk yönetiminin olduğu konular da etiğe dayalı süreçler olarak ifade edilmektedir (ACA, 2005; ACES, 1993'den aktaran Ülker Tümlü, 2019). Bir diğer bileşen olarak psikolojik danışma sürecinde oldukça önemli olan kültür, süpervizyon sürecinde de *Çokkültürlü Süpervizyon* olarak gündeme gelmektedir. Çokkültürlü süpervizyon ile psikolojik yardım alan danışana, bu yardımı sağlayan psikolojik danışmana ve süpervizörüne ilişkin kültürel değişkenler süpervizyon sürecine dahil edilme imkanı bulur. Böylece işlevsel bir şekilde ele alınmasına alan yaratılmış olan kültürel öğeler, sağlanacak psikolojik danışma hizmetinin niteliğinde önemli rol oynar (Meydan ve Kağnıcı, 2018).

Süpervizyon sürecinin bahsedilen bileşenlerini etkili bir şekilde sürece dahil etmek ve süpervizyon alanlarının gelişimini desteklemek ise sağlıklı bir *süpervizyon ilişkisi* zemininde söz konusu olabilir (Corey ve diğ., 2010; Campbell, 2000). Öyle ki süpervizyon teknik ve yöntemlerinin yanı sıra süpervizörle süpervizyon alan arasındaki nitelikli bir ilişkinin sürecin etkili olmasında ön koşul olduğu ifade edilmektedir (Bernard ve Goodyear, 2004). Süpervizyon ilişkisinin profesyonel olarak yürütülmesinde ise süpervizör ve süpervizyon alanın süpervizyon sürecindeki rol ve sorumluluklara dair etik konuların bilincinde olması gerekmektedir (Campbell, 2000; Borders vd., 2014). Aynı zamanda süpervizyon sürecine dair etik kodların süpervizörü, danışanı ve süpervizyon alanı koruyucu bir görevi de söz konusudur. Genel olarak süpervizyon sürecine dair etik konular ise; süpervizörün yetkinliği, gizlilik ve mahremiyet, çok yönlü ilişki, bilgilendirilmiş onam, değerlendirme, danışanın yararının gözetilmesi ve çokkültürlülük başlıkları altında ifade edilmektedir (Campbell, 2000; Bernard ve Goodyear, 2004; Corey vd., 2010; Borders ve Brown, 2009). Süpervizyon sürecine ait söz konusu bileşenleri bütüncül bir şekilde ele alarak nitelikli bir süreç oluşturma süpervizörler tarafından güç olarak değerlendirilebilmekle birlikte her süreç kendine özgü dinamikleri içinde barındırmasıyla eşsiz bir süreç olmaktadır (Campbell, 2006; Borders ve Brown, 2009'dan aktaran Ülker Tümlü, 2019).

Aynı zamanda alanyazına bakıldığında süpervizyon uygulamasının etkililiğinde; süpervizyon sürecinin bir plan dahilinde yapılandırılmasına, süpervizyon alan adayın ya da meslek elemanının mesleki yeterliliklerini geliştirebilecek kadar geniş bir süreye yayılmasına dikkat çekilmektedir (Cormier ve Hackney, 2018). Ayrıca süpervizyonu veren uzmanın süreç içerisinde gerektiğinde öğretmen gerektiğinde bir kapı tutucu (gatekeeper) rolünde olup denetleyen, gerektiğinde de içgörüye katkı sağlayabilen bir müşavir rolünde olabilmesi vurgulanmaktadır (Holloway, 1995). Süpervizyon veren uzmanın, süpervizyon vereceği kişiden daha fazla deneyime sahip olması da süpervizyon sürecinin niteliğinde öne çıkan bir diğer konudur. Nitekim yurtdışı alanyazınında süpervizyon ilişkisinin niteliğinin süpervizyon sürecinin niteliğinde belirleyici bir role sahip olduğu da (Ellis, 1991; Usher ve Borders, 1993; Culbreth ve Borders, 1999; Horrocks ve Smaby, 2006; Min, 2012; Tarmizi ve Noah, 2016) birçok çalışmada ortaya konmuştur. Bu doğrultuda Türkiye’de yapılan çalışmalara bakıldığında ise süpervizyon sürecinin etkililiğinde, süpervizyon yöntem ve tekniklerine (Aladağ ve Bektaş, 2009; Denizli vd., 2009; Büyükgöze-Kavas, 2011), süpervizör özellikleri ve geribildirimlerine

(Aladağ ve Bektaş, 2009; Denizli vd., 2009; Büyükgöze-Kavas, 2011; Aydın, 2022; Meydan vd., 2023; Sağkal vd., 2023), süpervizyon ilişkisi ve modellerine (Koç, 2013; Meydan, 2014; Meydan ve Koçyiğit-Özyiğit, 2016; Sarıkaya, 2017; Meydan ve Denizli, 2018; Eryılmaz ve Mutlu, 2018; Meydan ve Kağnıcı, 2018; Ülker Tümlü, 2019; Gökmenoğlu, 2022) psikolojik danışman adaylarının bireyle psikolojik danışma uygulamaları dersindeki yaşantılarına (Aladağ, 2014; Ülker-Tümlü, Balkaya Çetin ve Kurtyılmaz, 2015), süpervizyon sürecinde çok kültürlülüğe (Kağnıcı, 2015) değinilmiş ve sürece etkileri değerlendirilmiştir. Sonuç olarak süpervizyon sürecine dair her bir bileşenin sistematik bir biçimde ele alınmasındaki asıl amaç süreçteki uygulama deneyimleri beraberinde daha nitelikli psikolojik danışmanlar yetiştirebilmektir (Bernard, 1979; Borders ve Brown, 2009). Bu bağlamda süpervizyon süreci bileşenlerinin bir bütün olarak süreçte etkisinin olmasının yanında alanyazında da vurgulandığı üzere süpervizyon alan kişinin mesleki gelişiminde en kritik ögeler arasında ifade edilen ve araştırma kapsamında ele alınan süpervizyon ilişkisine çalışmanın devamında ayrı bir başlık olarak yer verilmiştir.

2.1.1. Süpervizyon İlişkisi

Etkili bir süpervizyonun gerçekleşebilmesinde, süreçte yararlanılan kuram ve tekniklerden daha önemli olarak nitelikli bir süpervizyon ilişkisinin varlığı gösterilmiştir (Ellis, 2010). Öyle ki Borders ve Brown (2009)'a göre süpervizyon sürecinin temelinde süpervizyon ilişkisi yer almaktadır. Bu bağlamda son zamanlarda yapılan çalışmalara da bakıldığında süpervizyon sürecinde yer alan model ve tekniklerden daha çok süpervizyon ilişkisinin, süpervizyonun niteliğindeki rolüne ilişkin araştırmaların yoğunlaştığı, nitekim sonuçlarında da süpervizyon ilişkisinin süpervizyon niteliğinde belirleyici role sahip olduğuna ulaşılmıştır (Bordin, 1983; Ellis, 1991; Borders, 1994; Falender ve Shafranske, 2004; Nelson ve Friedlander, 2001; Milne vd., 2008; Ladany, Ellis ve Friedlander, 1999; Lizzio vd., 2009; Horrocks ve Smaby, 2006; Ghazali, Jaafar, Tarmizi ve Noah, 2016). Dolayısıyla psikolojik danışmanların süpervizyon sürecinden yarar sağlamasında etkili olan hususların başında süpervizör alan ile süpervizör arasındaki güven ve işbirliği temeline oturtulmuş destekleyici bir ilişki yer almaktadır (Bordin, 1983; Holloway, 1995; Bernard ve Goodyear, 2014).

Alanyazındaki süpervizyon ilişkisine yönelik ifadelere baktığımızda, danışanla psikolojik danışman arasındaki ilişki üzerine; Rogers tarafından tanımlanan koşulsuz

kabul, empati ,saygı ve saydamlık koşullarının gerekliliği (Muse Burke, Ladany ve Deck, 2001) diğer yandan psikanalitik yönelim tarafından belirtilen yansıtma, aktarım gibi bilinçaltına ilişkin süreçlerin süpervizyon alan ile süpervizör arasında da gerçekleştiği vurgulanmaktadır (Borders ve Brown, 2005). Nitekim süpervizyon ilişkisi kavramını alanyazında ilk tanımlayanlardan olan Bordin (1979; 1983) tarafından yürütülen çalışmalar sonucunda da danışan ve psikolojik danışman arasındaki ilişki süreçlerinin süpervizyon alan ile süpervizör arasında da kurulmasına gerekliliğine dikkat çekildiği görülmektedir. Bu kapsamda alanyazında süpervizyon ilişkisi ile birbirinin yerine sıklıkla kullanılan yalnızca daha kapsamlı olarak tanımlanan süpervizyon çalışma uyumu kavramını öne sürmüştür (Beinart, 2014; Atik, 2017). Mevcut çalışmada da süpervizyon çalışma uyumu ölçeği kullanılmış ancak ifade edildiği gibi alanyazında birbiri yerine sıklıkla kullanılan süpervizyon ilişkisi ifadesi tercih edilmiştir. Bordin (1983), süpervizyon çalışma uyumunu; a) süpervizör ve süpervizyon alanın ortak kararlarıyla belirlenen *süpervizyon amaçları*, b) bu amaçlara ulaşmak amacıyla yine ortak kararlar sonucunda oluşturulan *süpervizyon görevleri* ve c) süpervizyon amaç ve görevlerinin gerçekleştirilmesi sürecinde süpervizör ve süpervizyon alan arasında kurulan *duygusal bağ* olarak üç boyut üzerinden kavramsallaştırmıştır. Tanımlanan her boyut ayrı bir öneme sahip olmakla birlikte, süpervizyon ilişkisinde güvene, işbirliğine ve karşılıklı iyilik halini gözetmeye dayalı olarak süpervizörle süpervizyon alan arasında kurulan güçlü duygusal bağ oldukça önemli bir belirleyicidir (Bordin, 1979; 1983). Öyle ki süpervizörün sahip olduğu güç nedeniyle, süreçte güç dengesizliğinden kaynaklanabilecek kaygıyı ve gerginliği önlemenin kurulabilecek güçlü bir duygusal bağ ile mümkün olduğunu belirtilmiştir (Bordin, 1983). Beraberinde, duygusal bağ bileşeninin tek başına dahi süpervizyon sürecindeki olumlu değişimde etkili olduğunu gösteren çalışmalar mevcuttur (Patton ve Kivlighan, 1997).

Holloway (1995)'de Sistem Yaklaşımları Modeli olarak ifade ettiği modelinde benzer olarak süpervizyon sürecinin temelinde ilişki kurmanın önemini vurgulamakla birlikte sürecin kişilerarası bir yapı olarak aşamalar doğrultusunda gelişerek ilerlediğini ve içerisinde uzlaşmayı da barındırdığını belirtmektedir (L. J. Bradley vd., 2001). Süpervizyonun söz konusu kişilerarası ilişki sürecini başlangıç, olgunlaşma ve sonlandırma aşamaları olarak tanımlamıştır. Bu kapsamda başlangıç aşamasında her iki tarafın kültürel bağlamları da kapsayacak şekilde birbirini tanıması, süpervizyon sözleşmesi üzerinde uzlaşmaya varması süreçleri gerçekleşmektedir. Olgunlaşma

aşamasında süpervizyon ilişkisinin profesyonel bağlamından genişleyerek kişilerarası ilişkiye evrilmesi, süpervizyon alanın becerilerinin geliştirilmesine yönelik çalışılması, sonlandırma aşamasında ise sürece vedaya ilişkin müdahalelerin gerçekleştirilmesi söz konusu olmaktadır. Öte yandan, süpervizör ile süpervizyon alan arasındaki sosyal bağların geliştiği, süpervizyon alanın kendine olan güveninin arttığı dolayısıyla sürece yönelik taşıdığı kaygının azaldığı beraberinde de aktarım süreçleri kapsamında kişisel meseleleriyle yüzleşmeye büyük oranda hazır hale geldiği olgunlaşma evresi ayrı bir öneme sahip olmaktadır (Holloway, 1995;2016). Öyle ki duygusal bağın oluşmaya başladığı olgunlaşma aşamasında süpervizyon alanın süpervizörden daha fazla etkilenmeye başlaması söz konusudur. Her iki kuramsal modelin yanında süpervizyon ilişkisini açıklamada Bowlby'nin bağlanma kuramından da yararlanıldığı görülmüştür (Pistole ve Watkins, 1995; White ve Queener, 2003).

Tüm bu kuramsal model ve yaklaşımlar süpervizyon ilişkisini anlamlandırmaya ilişkin alanda yer alan uzmanlara bir çerçeve sunsa da içerisinde belirli sınırlılıkları barındırmaktadır (Borders ve Brown, 2005). Sağlıklı kurulamayan süpervizyon ilişkisinin hem süpervizöre hem de süpervizyon alana yıkıcı etkileri olacağı düşünüldüğünde (Falender ve Shafranke, 2004) süpervizyon ilişkisini etkileyen dinamiklerin detaylıca ele alınması önem arz etmektedir. Ayrıca süpervizyon ilişkisinde kuramsal yaklaşımların da özellikle üzerinde durduğu sosyo-duygusal bağın kurulmasını etkileyen dinamiklere ve bu dinamiklerden süpervizöre ve süpervizyon alana bağlı olanların ayrıştırılarak sürece yansımalarının kontrol edilmesine ihtiyaç vardır. Öyle ki, Ladany, Ellis vd., (1999) tarafından gerçekleştirilen çalışmada da süpervizyon memnuniyetindeki değişimi, süpervizyon ilişkisinde yer alan alt boyutlardan duygusal bağ alt boyutunun; amaç ve görev alt boyutlarından daha fazla açıkladığı görülmüştür. Bu bağlamda süpervizyon ilişkisini etkileyen dinamiklerin duygusal bağ yönüne odaklanarak, süpervizöre ve süpervizyon alana bağlı olarak aşağıda farklı bir başlıkta sunulmuştur.

2.1.2. Süpervizyon ilişkisini etkileyen dinamikler

İlişkiler, yaşamın birbirinden farklı pek çok alanında olduğu gibi süpervizyon sürecinin de içerisinde önemli bir yer kaplayarak kişilere duygusal bir destek kaynağı haline gelmektedir (Bernard ve Goodyear, 2009). Süpervizyon sürecinde yer alarak bu destek kaynağının paydaşlarını oluşturan süpervizör, süpervizyon alan ve danışanın, duygu ve düşüncelerinin ilişkiyi etkilemesi kaçınılmaz bir hale gelir. Dolayısıyla

ilişkilerden temellenen bu duygusal destek kaynağının etkilenmesi beraberinde de süpervizöre ve süpervizyon alana ilişkin dinamiklerin çeşitlenmesi durumu gündeme gelmektedir (Bernard ve Goodyear, 2009;2014). Nitekim süpervizörün ve süpervizyon alanın; kişilik özelliklerinin, yaşam deneyimlerinin, mesleğe ilişkin hedef ve motivasyonlarının farklı olabileceğini de düşündüğümüzde süpervizyon ilişkilerinin çeşitlenerek kendine özgü bir süreç haline gelmesi olağan bir sonuç olarak değerlendirilebilmektedir (Borders ve Brown, 2005). Bu sebeple süpervizyon sürecini etkileyen tüm dinamiklerin değerlendirilebilmesi için süpervizyon sürecindeki ilişkiler ve bu ilişkiye katkısı olan taraflara ait dinamiklerin belirlenmesi önemlidir. Süpervizöre ait dinamikler; güç, bağlanma stili ve karşıt aktarım iken süpervizyon alana ilişkin dinamikler direnç, aktarım, kaygı, yetkinlik endişesi, utanç, bağlanma stili olarak ifade edilebilir (Borders ve Brown, 2009; Bernard ve Goodyear, 2014; Campbell, 2006). Süpervizöre ve süpervizyon alana ilişkin dinamikler araştırmanın değişkenleriyle olan ilişkilerini de incelenmek üzere ayrı başlıklarda ele alınacağı gibi bunlara ek olarak süpervizyon ilişkisinde etkileşime dayalı olarak paralel süreçler, çok kültürlülük, değerlendirme ve geribildirim süreçlerinin de ele alınması gerekmektedir

Paralel süreç, süpervizyon sürecinde yer alan süpervizör, süpervizyon alan ve danışan arasındaki üçlü ilişkide gerçekleşen, psikolojik danışma süreçlerinde psikolojik danışman ve danışanı arasındaki ilişkide gündeme gelebilen aktarım ve karşıt aktarım ilişki dinamiğine benzer bir yapıdır (Borders ve Brown, 2005; Bernard ve Goodyear, 2014). Psikolojik danışmanın, danışanına yönelik farkında olmadan hissettiği duygular ve yaptığı tanımlamaları ile başlayan bu duygu ve düşünceleri süpervizörüyle olan ilişkisine yansıtması ile devam eden bir süreç olarak tanımlanabilmektedir (Borders & Brown, 2005; Campbell, 2000;2006). Bu aşamada süpervizörün paralel süreci fark ederek süpervizyon alanın bilinçdışı düzeyinden bilinç düzeyine taşınmasına yardımcı olması gerekmektedir (Hawkins ve Shohet, 2012'den aktaran Gökmenoğlu, 2022). Dolayısıyla süpervizörün kendi bilişsel ve duygusal süreçlerine yönelik farkındalığının gelişmiş olması da önemlidir (Koçyiğit, 2019). Nitekim paralel süreçlerin süpervizör tarafından fark edilip işlevsel bir biçimde ele alınması süpervizyon ilişkisini destekleyici olurken; süpervizör fark edemediğinde süpervizyon alanın farkında olmadan yansıttığı olumsuz duygu ve düşünceler sebebiyle kurdukları ilişkiye zarar verici etkileri olabilir (McNeill ve Worthen, 1989). Burada süpervizyon alanın psikolojik danışman adayı olması durumunda daha çok becerilerini geliştirmeye odaklı olması nedeniyle paralel süreç

yönelik duygularını fark etmesi ve ifade etmesi daha güç olabilmektedir. Buna karşın süpervizyon sürecindeki daha deneyimli olan psikolojik danışmanların, danışanlarına yönelik duygularını daha kolay ele alabilmesi, bu duygularına karşı daha kabul edici olabilmesi ve dolayısıyla işlevsel bir şekilde baş edebilmesi söz konusudur. Bu bağlamda süpervizyon sürecinde meydana gelebilecek paralel süreçlerin süpervizör tarafından ele alınması aşamasında süpervizyon alanının gelişimsel düzeyinin göz ardı edilmemesi gerekmektedir (Borders ve Brown, 2005). Psikolojik danışman adaylarıyla süpervizyon süreci yürüten süpervizörlerin, paralel süreçlere ışık tutarak alan açmaya yardımcı olan yaşantısal teknikleri kullanmaları işlevsel olmaktadır (Schuck ve Wood, 2011; Campbell, 2000). Öyle ki psikolojik danışman adayları yaşantısal teknikler aracılığıyla paralel sürece bir şahit gözünden bakma fırsatı bularak farkındalık geliştirebilmektedirler (Schuck ve Wood, 2011).

Süpervizyon ilişkisinde kültürel etkileri kapsayarak göz ardı edilmemesi gereken bir diğer kavram olan *çokkültürlülük* ise süpervizyon sürecinde ele alınmadığı takdirde süpervizör ve süpervizyon alan arasında bir çatışmaya sebebiyet verebilmektedir (Akkurt, Kolbert ve Ng, 2018; Cook ve Helms, 1988'den aktaran Meydan ve Kağnıcı, 2018). Ayrıca Gatmon vd., (2001) tarafından süpervizyon sürecinde başarısız bir şekilde ele alınan kültürel konuların, süpervizyon ilişkisinde yanlış anlaşılma ve kopmaya da neden olabileceği ifade edilmiştir. Öte yandan farklı kültürel yapılara ilişkin konuların başarılı bir şekilde süpervizyon sürecine dahil edilmesiyle güçlü bir süpervizyon ilişkisinin kurulabildiğini, aynı zamanda böyle bir deneyim sonucunda süpervizyon alanların kendilerini güvenilir bir ortamda hissettiklerini çalışmada belirtmiştir. Benzer şekilde Burkard vd., (2006) tarafından gerçekleştirilen bir çalışma sonucunda da kültürel duyarlılığın olduğu bir süpervizyon sürecinin süpervizyon alanların güvende olma hislerine katkıda bulunduğu, kültürel konuları yoksayan bir süpervizör eşliğindeki süpervizyon sürecinin ise süpervizyon alanlarda hayal kırıklığı oluşturduğu ortaya konmuştur. Bu noktada süpervizyon sürecinin bir paydaşı olan süpervizörün kendi geçmiş kültürel deneyimlerine ve ön yargılarına aynı zamanda farklı kültürel konulara ilişkin bir farkındalığa sahip olması, süpervizyon alanının da kişisel değer ve inançlarına ilişkin farkındalığını arttırmaya açık olması süpervizyon ilişkisinin kurulmasında kolaylaştırıcı bir işlev görebilir (Ancis ve Marshall, 2010). Diğer yandan; farkında olmadan ırkçı söylemlerde bulunma, süpervizyon alan ile süpervizör arasındaki saydamlığa dayanmayan iletişimin olması, süpervizörün süpervizyon alanın sözsüz ipuçlarına duyarlı

olmaması, psikolojik zorlanmaların kültürel açıklamalarına fazla yer verilmesi, süpervizörün geribildirim verirken uygun olmayan tepkilerde bulunması ise süpervizyon ilişkisinin kurulmasını güçleştiren etkenler olarak ifade edilebilir (Cook, 1994; Fong ve Lease, 1997; Killian, 2001; Priest, 1994'den aktaran Meydan ve Kağnıcı, 2018).

Değerlendirme ve geribildirim süreçleri kültürel yapılara duyarsız olması halinde süpervizyon ilişkisini zedelemesi bakımından önemli olmasının yanında, başlı başına süpervizyonu, psikolojik danışma sürecinden ayırmasıyla da kritik bir öge olarak ifade edilmektedir (Borders ve Brown, 2005; Corey vd., 2010). Süpervizyon alanın kişisel ve mesleki gelişimini sağlamak, danışanın iyilik halini gözetmek ve süpervizyon sürecinin amacına ulaşmasını desteklemek üzere değerlendirme önemli bir ögedir. Ancak süpervizörler tarafından süpervizyon sürecine ilişkin en kaygı verici ve zorlayıcı görevler arasında değerlendirilmektedir (Corey vd., 2010). Süpervizyon alan kişinin mesleki becerileri kazanması üzerine yapılan geribildirimler ile biçimlendirici değerlendirme (Bernard ve Goodyear, 2004; Borders ve Brown, 2005), süpervizyon alanın tüm süreçteki performansına, mesleki ve kişisel gelişimine yönelik geribildirimler ise düzey belirleyici değerlendirme (Koçyiğit, 2019) olarak ifade edilerek iki tür değerlendirme sürecinden söz edilmektedir. Süpervizörler tarafından düzey belirleyici değerlendirme süreci daha fazla kaygı verici olarak ifade edilmektedir. Çünkü süpervizör, biçimlendirici değerlendirmede süpervizyon sürecine ilişkin doğal bir rolünü gerçekleştirdiğini hissederken, düzey belirleyici değerlendirmede genel bir karara varacağından daha çok stresli hissetmektedir. Nitekim süpervizyon alanlar da düzey belirleyici değerlendirme sürecinde daha stresli olmaktadır (Corey vd., 2010; Bernard ve Goodyear, 2004). Bu noktada süpervizörlere değerlendirme sürecinde belirli odakları (öz bakım, öz değerlendirme yapabilme, kişisel farkındalık, çok kültürlülük, psikolojik danışma becerileri, süreç, müdahale ve kavramsallaştırma becerileri, psikolojik danışma ilişkisi) (Ülker Tümlü, vd., 2024) göz önünde bulundurarak; değerlendirme sürecinin önemli bir bileşeni olan geribildirimlerin verilmesinde ise zamanında, objektif, önyargısız, tutarlı, somut ve açık bir şekilde geribildirimler vermeleri önerilmektedir (Lehrman Waterman ve Ladany, 2001). Ayrıca kesin uyarı biçiminde olmayan daha çok öneri sunma şeklinde olan aynı zamanda süpervizyon alanın güçlü ve güçsüz yönlerini ifade ederken olumlu- olumsuz boyutları dengeleyen geribildirimlerin verilmesiyle de süpervizyon alan tarafından geribildirimlerin kabulünün sağlanmasının mümkün olacağı belirtilmektedir (Munson, 2002; Borders ve Brown, 2005; Bernard ve Goodyear, 2004). Öte yandan bilhassa

başlangıç seviyesindeki süpervizyon alanların kaygılarını gidererek destekleyici bir süpervizyon ortamı oluşturmak için de dengeli bir geribildirimlerin önemi vurgulanmaktadır (Hawkins ve Shohet, 2006’ dan aktaran Koçyiğit, 2019). Geribildirim sürecinde süpervizyon alanın özyeterlik inancını zedeleyecek ve cesaretini kırarak yıkıcı bildirimler yerine; gelişimini destekleyecek ve sürece katılımını kolaylaştıracak yapıcı bildirimlerin kullanılmasının gerekliliği belirtilmektedir. Öyle ki yapıcı geribildirimlerin süpervizyon ilişkisini destekleyen kritik bir role sahip olduğu da ifade edilmektedir (Borders vd., 2014; Falender ve Shafranske, 2004).

Alanyazına bakıldığında ise; süpervizyon sürecinde süpervizör ile süpervizyon alan psikolojik danışman adayı arasındaki çalışma uyumuna yönelik Horrocks ve Smaby (2006) tarafından yapılan araştırmada süpervizörle yakın ilişki kurmanın psikolojik danışma becerileri üzerinde etkisi olduğu ortaya çıkmıştır. Ladany, Ellis ve Friedlander (1999) bir araştırmalarında ise süpervizör ve psikolojik danışman adayı arasında oluşan bağdaki gelişim ile süpervizyon memnuniyeti arasında olumlu bir ilişki olduğu sonucuna ulaşmıştır. Süpervizyon süreciyle ilgili Kritik Olay Tekniği kullanılarak Howard vd., (2006) ve Trepal vd., (2010) tarafından yapılan araştırmalarda ise destekleyici olmayan süpervizör eşliğinde olumsuz süpervizyon ilişkisi deneyimlerinin süpervizyon alanlarda olumsuz duygular geliştirerek sürece ilişkin memnuniyetsizlik yaşamalarına neden olduğu, olumlu süpervizyon ilişkisi deneyimlerinin ise mesleki gelişimlerine ve danışanlarına yönelik içgörülerine katkı sağladığı görülmüştür. Hepner ve Roelke (1984) tarafından yapılan bir çalışmada da ilk kez süpervizyon alan psikolojik danışman adayları ile uzman psikolojik danışman adaylarının süpervizyon sürecinde süpervizör desteği ve kişisel farkındalığın kritik rolüne değinirken, doktora düzeyinde süpervizyon alan psikolojik danışmanların ise kişisel süreçlerinin kritik rolüne değindiği görülmüştür. Büyükgöze Kavas (2011) tarafından rehberlik ve psikolojik danışma alanındaki lisansüstü öğrencilerle yapılan çalışmada ise; katılımcıların büyük bir kısmının süpervizörlerinin destekleyici, saydam, objektif geribildirim ve yaklaşımlarının süpervizyon sürecini olumlu değerlendirmelerinde etkili olduğunu ifade ettiği görülmüştür. Creaner ve Timulak (2022), yaptıkları araştırma ile psikolojik danışmanların süpervizyon sürecinin verimli olarak değerlendirmesinde ortak olarak süpervizörün tutum ve davranışlarının etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Çalışmalardan da hareketle süpervizyon ilişkisinde süpervizöre ve süpervizyon alana ilişkin dinamiklerin ayrıştırılarak ele alınması ve

ilişkideki rollerinin belirlenmesi önemli görülmektedir. Çalışmanın devamında ise bu başlıklara yer verilmiştir.

2.1.2.1. Süpervizöre bağlı dinamikler

Süpervizyon sürecinde süpervizörlerden, süpervizyon alan kişiyle işbirliği temeline dayanan bir süpervizyon ilişkisi kurabilmesi beklenmektedir (Borders vd., 2014). Ancak süpervizöre ait bazı dinamiklerin kurulacak bu süpervizyon ilişkisini beraberinde de süpervizyon alanın psikolojik danışma sürecini etkilemesi durumu söz konusudur. Öyle ki süpervizörlerin söz konusu durumlar karşısında süpervizyon alması önerilmektedir (Ülker Tümlü, 2019). Bu noktada çalışma kapsamında süpervizöre ait olan dinamiklerden karşıt aktarım, gücün kullanımı ve bağlanma stiline ele alınması faydalı olacaktır.

Karşıt Aktarım, süpervizörün kişilerarası ilişki tarzından kaynaklı (savunmacı, korumacı, pasif, utangaç, kırılğan, ilgi uyandırıcı) ya da çözemediği kişisel sorunlarından kaynaklı (ailevi sorunlar, kendine ilişkin yüksek beklentide olma, yetkinlik hakkında endişe, beğenilmeye yönelik aşırı ihtiyaç, farklı süpervizyon deneyimleri) gelişerek süpervizyon etkileşimindeki bilinçsiz, yıkıcı ve abartılı tepkileri barındıran karmaşık bir süreç olarak ifade edilmektedir (Ladany vd., 2000). Bir diğer bakış açısı olarak Walker ve Gray (2002'den aktaran Bernard ve Goodyear, 2019) süpervizörün karşıt aktarımının kaynağı olarak; iş sorumluluğunun yarattığı dış stres, süpervizyon alanın işine ciddiyle yaklaşmamasıyla yaşanan hayal kırıklığı, psikolojik danışmanlık sürecinin başlangıcında olma hissi ile yoğun özdeşleşme ve süpervizyon alanın daha iyi bir danışman olmasını isteme olarak dört kaynaktan bahsetmektedir. Söz konusu kaynakların herhangi birinden doğan karşıt aktarım süpervizyon ilişkisini zedeleyici olmaktadır. Bu noktada süpervizörler; süpervizyon alan ile etkileşime girdiğinde olumlu ya da olumsuz güçlü duygular hissetme, süpervizyon alanlardan birine karşı diğerlerinden farklı duygular yaşama ve meslektaşlarıyla bilhassa da kendi süpervizörleriyle tartışma gibi durumlar ile karşı karşıya kalmaları halinde karşıt aktarımın varlığından şüphelenebilirler. Devamında fark ettikleri bu aktarımla baş edebilmek üzere ise, mesleki konsültasyon alma ya da kendi süpervizyon sürecinden geçme ve eğer mümkünse bu durumu süpervizyon alan kişiyle konuşmaları önerilmektedir (Ladany vd., 2000). Öyle ki, karşıt aktarımın varlığının fark edilip gerekli önlemlerin alınmasıyla süpervizyon ilişkisinde karşıt aktarımdan kaynaklı oluşabilecek zedelenmelerin önüne geçilebilir.

Gücün Kullanımı, süpervizyonun kişilerarası ilişki ağını oluşturan süpervizör ve süpervizyon alan arasındaki güç eşitsizliğinin olması doğrultusunda gündeme gelen bir kavramdır (Bernard ve Goodyear, 2014). Süpervizyon sürecinin doğası gereği süpervizör, bir yönüyle değerlendirici rolünde olarak gücü elinde bulunduran kişi olmaktadır. Sürecin ilerleyen aşamalarında süpervizyon alanlar elde ettikleri deneyimlerle birlikte bu gücü eşitlese bile süpervizör uzman rolünü taşımayı sürdürmektedir. Bu noktada güç dengeli kullanılmadığında süpervizyon ilişkisini etkileyen bir unsur halini almaktadır (Bernard ve Goodyear, 2009). Nitekim Ellis vd., (2014) tarafından yapılan çalışmada da gücün kötüye kullanımının yetersiz ve zararlı bir süpervizyon sürecine işaret ettiği vurgulanmıştır. Güç, genel anlamda egemenliği ve kontrolü çağrıştırmayla yardım mesleklerinde söz konusu olan koşulsuz olumlu kabul ilkesiyle çelişerek süpervizyonda güçlü bir ilişki kurmayı sınırlandırıcı faktör olarak değerlendirilebilmektedir (Holloway, 1995). Öte yandan statüye ve güce sahip olmak süpervizörlerin, süpervizyon alanlara vereceği geribildirimlerde daha rahat olmalarına da imkan tanımaktadır. Bu durum Strong (1968) tarafından şu şekilde açıklanmaktadır; süpervizör elinde bulundurduğu güç ve uzmanlık ile süpervizyon alanın gözünde güvenilir bir kaynak imajı oluşturmaktadır. Oluşturduğu bu güvenilir imajın ardından elindeki güç kaynaklarını işlevsel bir şekilde kullanarak süpervizyon alanın tutum ve davranışlarında değişimi sağlayabilmektedir (aktaran Bernard ve Goodyear, 2019). Burada süpervizör, sahip olduğu gücü asıl kimliği olan danışmanlık kimliği ya da otoriteye yüklediği anlamlar gereği rahatsız edici bir unsur olarak değerlendirmeyip süpervizyon alanların danışanlarını korumak beraberinde süpervizyon alanın öğrenimini arttıracak bir araç olarak görüp (Bernard ve Goodyear, 2014; 2019) dengeli kullanması halinde süpervizyon ilişkisini destekleyici bir hale getirebilir. Aksi halde süpervizör tarafından dengeli kullanılmayan güç, süpervizyon ilişkisini kırılgan bir hale getirerek uyumu güçleştiren bir etken olabilmektedir (Kemer vd., 2021).

Bağlanma Stili, süpervizörlerin süpervizyon sürecinde geliştirdiği ilişkiyi etkileyen bir diğer faktör olarak ortaya çıkmaktadır (White ve Queener, 2003). Nitekim Riggs ve Bretz (2006) ve Dickson vd. (2011) tarafından yapılan çalışmalarda süpervizyon alanların süpervizörlerinin bağlanma stilleri hakkında yaptığı değerlendirmelerin, süpervizyon ilişkisinin niteliğini öngördüğü sonucuna ulaşılmıştır. Bennet vd., (2008) çalışmasında, süpervizyon alanların güvensiz bağlanma stiline sahip süpervizörlerini, tutarsız tepkilerde bulunması nedeniyle güvenli olarak değerlendirmedikleri dolayısıyla

da güçlü bir süpervizyon ilişkisi kuramadıklarını raporlamıştır. Ayrıca farklı bağlanma stillerine sahip süpervizörlerin, süpervizyon verdikleri psikolojik danışman adaylarını mesleki gelişimleri bakımından değerlendirmeleri istenen bir başka çalışmada ise kaygılı bağlanma stiline sahip süpervizörlerin, adayların mesleki gelişimleri daha düşük puanladıkları görülmüştür (Foster vd., 2006). Süpervizörlerin bağlanma stillerinin süpervizyon ilişkisinde etkisine yönelik sınırlı sayıda araştırma olsa da sonuçlarının birbiriyle tutarlı olduğu dolayısıyla süpervizörlerin bağlanma stillerinin farkında olarak süreci etkilemeleri konusunda özen göstermeleri gerektiğini ortaya koymaktadır (Bernard ve Goodyear, 2019).

2.1.2.2. Süpervizyon alana bağlı dinamikler

Alanyazın incelendiğinde süpervizyon ilişkisinde süpervizyon alana ilişkin dinamikler olarak; kaygı, direnç, utanç, bağlanma stilleri, aktarım, yetkinlik endişesi, kendini açma, bilişsel yapı, deneyim düzeyi gibi dinamikler vurgulanmaktadır (Muse-Burke ve diğerleri, 2001; Ladany vd., 2001; Ramos-Sanchez vd., 2002 Bernard ve Goodyear, 2004; 2014; Borders, 2009; Beinart, 2014). Bu çalışma kapsamında ise; çalışmanın değişkenleri doğrultusunda süpervizyon alanının bağlanma stili ve bilişsel yapısı dinamiklerine ek olarak bu dinamiklerle ilişkili olup incelenmesinde fayda görülen kaygı, direnç ve aktarım üzerinde durulacaktır.

Bu bağlamda söz konusu dinamikleri genel olarak incelediğimizde ilk olarak süpervizyona ilişkin literatüre bakıldığında süpervizyon alanının yaşadığı *Kaygı* belirgin bir biçimde karşılaştığımız bir tema olmaktadır (Chapin ve Ellis, 2002; Borders ve Brown, 2005; Borders, 2009; Bernard ve Goodyear, 2019; Campbell, 2000; Ellis, Krenzel ve Beck, 2002; Beinart, 2014; Corey vd., 2010). Her öğrenme yaşantısında olabileceği gibi süpervizyon sürecinde yaşanan kaygı da doğal karşılanmaktadır. Öyle ki, yaşanan bu kaygı süpervizyon alanların hazırlık, gözden geçirme, çalışma ve geribildirimlere açık olmalarında bir motivasyon kaynağı olarak da işlev gösterebilir. Bu aşamada süpervizörün, süpervizyon alana yeni davranış deneyimleri için alan yaratması, kendine ilişkin içgörü edinmesi gibi konularda motivasyonunu pekiştirecek cesareti, desteği aynı zamanda da zorlayıcı olma dengesini sağlaması gerekmektedir (Borders ve Brown, 2005). Öğrenme sürecindeki bu kaygı süpervizyon alanının bir eksikliği olmamakla birlikte olağan bir durum olarak değerlendirilir. Ayrıca süpervizyon süreci içerisinde değerlendirmeyi barından, dolayısıyla süpervizör ile süpervizyon alanının arasında bir güç farklılığı da söz

konusudur. Bu durumda süpervizyon alanların hem bir psikolojik danışman olarak hem de birey olarak kendi kavramlarına ilişkin bir çok şey risk altında olmaktadır (Bradley ve Gould, 1994). Öte yandan şiddeti yüksek olan bir kaygı, öğrenmenin büyük oranda gözlemle gerçekleştiği süpervizyon sürecinde gözlem yapmayı engelleyici bir hale gelerek süreçten alınan verimi de düşürebilmektedir (Bernard ve Goodyear, 2009). Nitekim, süpervizyon alanın kaygısı süreç içerisindeki gelişimsel seviyelere bağlı ya da danışanın zorluğuna göre değişmesiyle durum kaygısı; süpervizyon alanın kendi kaygılı davranışlarına ve düşüncelerine ilişkin eğilimleri doğrultusunda sürekli kaygı olarak da farklılaşmaktadır (Borders ve Brown, 2005; Bernard ve Goodyear, 2009). Dolayısıyla her bir süpervizyon alanın süreçte meydana gelen herhangi bir başarısızlığı ya da olumsuzluğu nasıl tanımlayacağı ve bununla baş edeceği de değişmektedir. Öyle ki, süpervizyon alanlar geribildirim ile ilgili farklı kültürel beklentilere ya da başarıyla ilgili farklı beklentilere sahip olabilmelerinin yanında otorite ya da bağlanma figürleriyle olan yaşantıları, kaygıyı yönetme ve dışarıdan bir desteğe yönelik tepkileri de kişilik özellikleri doğrultusunda farklılaşmaktadır (Borders ve Brown, 2005). Bu noktada ilk olarak kaygının kaynağının belirlenmesi (Campbell, 2000), kaygının kaynağına ve süpervizyon alan kişinin ihtiyaçlarına ilişkin uygun baş etme yöntemlerinin bulunmasında süpervizörün, süpervizyon alan kişiye yardımcı olması gerekmektedir (Borders vd., 2014; Meydan ve Koçyiğit, 2016). Ayrıca süreçte oluşabilecek bu kaygıyı azaltmak üzere süpervizöre bazı sorumluluklar düşmektedir. Örneğin; sürecin başında değerlendirme süreçlerinin nasıl ilerleyeceğine ilişkin bilgilendirmelerde bulunma, süpervizyon ilişkisinin güven üzerine inşaa edilmesi için koruyucu ve kollayıcı bir ortam sağlama (Muse Burke vd., 2001), kaygı yaşayan kişilere ilişkin destekleyici olmayı ihmal etmeme ve bu doğrultuda da olumlu ve destekleyici geribildirimlerde bulunma (Bernard ve Goodyear, 2009), daha çok başlangıç seviyesinde olan süpervizyon alanlarda sürecin belirsizliğinden kaynaklanabilecek kaygıyı önlemek açısından da somut ve açık bir biçimde süreci yapılandırma (Friedlander ve Ward, 1984'den aktaran Atik, 2017) gibi sorumlulukları söz konusudur. Böylece kaygı doğrultusunda süpervizör ile süpervizyon alan arasındaki ilişkinin zedelenmesi önlenerek güçlü bir süpervizyon ilişkisinin temellerinin atılması mümkün olacaktır. Nitekim kaygı yaşayan bireyin güven ilişkisine dayalı kurulmamış olan bir ilişki kapsamında süpervizöründe olumlu izlenim oluşturmak üzere danışanıya olan oturumlarındaki işlevsel olduğunu düşündüğü kısımları paylaşma riski söz konusu olabilmektedir (Bernard ve Goodyear, 2009). Bu noktada kaygıdan doğan bu durum

literatürde Kadushin (1968'den aktaran Borders ve Brown,2009) tarafından süpervizyon alanın oynadığı oyunlar olarak ifade edilmekle birlikte çeşitli direnç davranışlarını ortaya çıkarmaktadır.

Direnç, süpervizyon alan kişinin psikolojik danışma deneyiminde gösterdiği performansını benlik imajı ile ilişkilendirerek sonucunda süpervizyonun yapısı gereği değerlendirici boyutundan rahatsız olup kaygı duyması ve bu kaygıyla baş etmek üzere de seçtiği yol olarak ifade edilebilir (Dryden ve Reeves, 2014; Borders ve Brown, 2009). Dirence ilişkin davranışlar süpervizyon alan kişiye özel olmakla birlikte bazı ortak yönleri taşımaktadır. Süpervizyon sürecinde, süpervizyon alanların dirence ilişkin davranışları aşırı hevesli, boyun eğici, kendini küçümseyen, tartışmacı, soğukluk ya da unutkanlık gibi gözlemlenebilir. Bu davranışlar genel olarak danışma oturumlarının video kaydı veya doğrudan gözlem yöntemleri ile takibinde süpervizyon alanın kaygısıyla belirginleşir (Borders ve Brown, 2005). Çünkü bu yöntemlerde süpervizyon alanın her hamlesi hem süpervizörü hem de grupta yer alan akranları tarafından an be an takip edilerek değerlendirilmeye açık olarak savunmasızlığı arttırmaktadır (Borders ve Brown, 2005; Campbell, 2000). Bu noktada süpervizyon alan kişi oluşabilecek olumsuz geribildirimlere karşı önlem almak üzere bu tip kayıtları ya da yaşantılarına ilişkin bazı kısımlarını süpervizyon sürecine getirmeyebilir. Böylelikle yetersizliğiyle yüzleşmekten kaçınarak benliğini korumaya çalışabilir. Ayrıca süpervizyon alan bu ve benzeri davranışlar ile; süpervizörünün isteklerini manipüle etme, süreçteki durumları kontrol altına alabilme, süpervizörle arasında olan güç farklılığını azaltma veya süpervizyon ilişkisini koruma ihtiyaçlarını gidermeye yönelebilir. Bu noktada süpervizörün süreçte meydana gelen bu durumları kişiselleştirmeden kaygı ve direncin göstergesi olarak değerlendirmesi ve üzerinde çalışılacak bir gündem olarak ele alması beklenmektedir (Kadushin, 1968'den aktaran Muse Burke vd., 2001). Örneğin bahsi geçen video kayıtlarının sürece getirilmesinde yaşanan direnci ele alma noktasında bu kayıtların zorunluluğunu vurgulamaktan ziyade süpervizörün bu kayıtları nasıl inceleyeceği ve ne amaçla kullanacağına ilişkin ayrıntı vermesi ve kayıtlarla sağlanacak zengin öğrenme fırsatlarını vurgulaması yararlı olabilir. Ancak burada süpervizyon alanın kaygısının kayıt yapmaya yönelik korkusundan kaynaklandığı gibi daha büyük sorunlar olarak ifade edebileceğimiz otorite figürleriyle yaşanan sorunlar gibi kaynakları olabileceğini de göz ardı etmemek gerekmektedir (Borders ve Brown,2005; Campbell, 2000). Söz konusu direnci tetikleyenlere baktığımızda ise birçok faktör olmakla birlikte süpervizyon alanın

süpervizörün güvenilirliğine ilişkin algısı, süpervizyon alan ile süpervizörün müdahale ve hedefler konusunda anlaşma düzeyi, süpervizyon alanın gelişim düzeyi ve aktarımı, paralel süreçler, süpervizörün tarzı ve odaklanma şekli olarak ifade edilebilir. Bu aşamada direnci, süpervizyon alanın sürece katılımını ketyeyen bir durum olarak göz önünde bulundurduğumuzda (Bernard ve Goodyear, 2019), süpervizörün direncin kaynağını tespit ederek sağlıklı bir süpervizyon ilişkisi kurmaya zemin oluşturmaya beklenmektedir (Borders ve Brown, 2005; Bernard ve Goodyear, 2009;). Ayrıca Borders (2004) tarafından süpervizörlere, kaygıyı ve direnci süpervizyon sürecinin bir parçası haline getirebilmek üzere; süpervizyon için bir çalışma sözleşmesi oluşturma ve öğrenme hedefleri belirleme, kaygıyı ön görme ve normalleştirme, geribildirim vermeye ilişkin bir kılavuz oluşturma beraberinde de mizahtan yararlanma, yüzleştirmeyi kullanma, süpervizyon ilişkisi için metaforlardan faydalanma gibi düzeltici yöntemler önerilmektedir. Süpervizyon alanın direnci, geçmiş deneyimlerinden kaynaklanan duygu ve düşüncelerini süpervizörüne aktarmasına ilişkin ipuçları barındırdığından direnç davranışlarının beraberinde aktarım konusunun da ele alınması işlevsel olacaktır (Bernard ve Goodyear, 2014).

Aktarım, bireyin geçmişte bir kişiye karşı edindiği biliş ve duygularını, şu anda var olan başka bir kişiye yansıtmasıdır. Süpervizyon sürecinde bu durum; süpervizyon alan kişinin psikolojik danışma sürecinden bağımsız olarak edindiği duygu ve bilişleri, süpervizyon ortamında süpervizörüne yöneltmesi olarak ifade edilmektedir (Bernard ve Goodyear, 2019; Bradley ve Ladany, 2001). Lane (1986), süpervizyon sürecinde aktarıma dair şu örneği vermiştir; süpervizyon alan, süpervizörünü onu terk eden bir baba ya da yanında hiç yer almayan bir anne olarak görüp ondan herhangi bir şeyi kabul etmeme hakkını kendinde görebilir. Bu durum negatif aktarım olarak adlandırılarak süpervizyon alanın süpervizörünü gerçekte var olandan daha eleştirel ya da cezalandırıcı olarak algılamasına neden olur ve süpervizyon ilişkisini etkileyerek sürece ket vurabilir (aktaran Bernard ve Goodyear,2019). Dolayısıyla süpervizyon alanın otorite figürleriyle çözülmemiş ilişkilerini süreçte süpervizörüne aktarması durumuna dikkat edilmelidir (Corey vd., 2010). Diğer yandan pozitif aktarımın gelişmesi de söz konusu olabilmektedir. Pozitif aktarımda, süpervizyon alan kişi süpervizörünü idealleştirmektedir (Bernard ve Goodyear, 2014). Süpervizyon alan, daha önceki yaşamında idealleştirdiği kişiye ilişkin beklentilerini fark etmeden süpervizörüne yansıtarak ondan da beklemektedir. Süpervizörünü her şeyi bilen kişi olarak tanımladığından da her

geribildirimine aşırı uyum gösterip, dışına çıkmayarak kendi stilini geliştirememesi riskiyle karşı karşıya kalabilmektedir (Henderson, Holloway ve Millar, 2014). Bu durum, süpervizyon sürecinin başında olan deneyimsiz adayların bir ihtiyacına hizmet edebilir. Öyle ki, süreçteki performansına ilişkin belirsizlikler karşısında kaygılı olan deneyimsiz adayın, yetkinliğinin oldukça yüksek olduğunu düşündüğü süpervizörü tarafından yönlendirmekle kaygısını dizginlemesi söz konusu olabilir. Bunun yanında süpervizörün bu idealleştirmeyi fark ederek süpervizyon alanı, kendi yeterlik duygusunu geliştirmek üzere desteklemesi gerekmektedir (Bernard ve Goodyear, 2019). Nitekim aktarım, paralel süreçler doğrultusunda da meydana gelebilmektedir, böylesi bu durumda ise Giordano, vd., (2013), süpervizörlere motivasyonel görüşmeleri kullanmayı önermektedir. Süpervizyon alanların özgün olmayan davranışlarını keşfetmeye yönelik yaşadıkları kararsızlıkların gözlemlenmesi, kararsızlıkla baş etmede işlevsel olan motivasyonel görüşmelerin öne sürülmesinde etkili olmuştur. Bu doğrultuda süreçte ortaya çıkabilecek aktarım ile baş etme noktasında aktarımın kaynağına, doğasına ve yoğunluğuna dikkat etmek, süpervizyon alanın ihtiyaç ve duygularını gözeterek dengelemek süpervizörün sorumluluğundadır (Muse Burke vd., 2001). Nitekim Giordano vd., (2013) tarafından da süpervizörün belirlediği müdahale yönteminin süpervizyon alanın gelişimsel ihtiyaçlarına uygun olarak derecelendirilmesinin önemi vurgulanmıştır. Öyle ki süpervizyon alanın gelişimsel düzeyi doğrultusunda aktarıma veya paralel sürece ilişkin durumlar, süpervizör tarafından açık bir şekilde ele alınmadan, süreçteki sorunların değerlendirilip uygun yöntemlerin modellenmesiyle de ele alınabilir. Böylelikle süpervizyon alan kişi, aktarımı bilinçli olarak kabul etmese dahi terapötik ilişkideki çıkmazı yönetmeye dair içgörü kazanarak sorunu dolaylı yoldan çözebilecektir.

İçerisinde geçmiş ilişkilere yönelik duygu ve bilişleri barındıran aktarım kavramı doğrultusunda süpervizyon ilişkisinde etkisi ele alınabilecek bir diğer kavram olarak süpervizyon alanın *Bağlanma Stili* gündeme gelmektedir. Söz konusu durum Hill (1992) tarafından yapılan çalışmada süpervizör ile süpervizyon alan arasındaki ilişkide güvenli bağlanmanın oldukça önemli olduğu, kaygılı bağlanma stiline sahip kişilerin süpervizörüyle ilişki kurmada problemler yaşadığı, ayrıca kaygılı bağlanmaya sahip olan kişilerin süpervizörüne yönelik aktarım geliştirerek süpervizörün yönlendirmelerine aşırı bir bağımlılık geliştirebileceği şeklinde ifade edilmiştir. Öyle ki, Des Pres (2015'den aktaran Bernard ve Goodyear, 2019)'de süpervizyon alanın dirençle yönelik davranışlarının "gerilimi azaltmak için bir bağlanma davranışı olarak daha iyi

anlaşılabileceğini" ifade etmiştir. Ayrıca Bernard ve Goodyear (2004;2019)' da kaygılı bağlanmaya sahip olan bir süpervizyon alanın, süpervizöründen devamlı yardım talebinde bulunabileceğini ve süpervizörünün favori öğrencisi olmak için çabalayabileceğini dile getirirken; saplantılı bağlanma stiline sahip bir süpervizyon alanın ise, süpervizörünün müdahale ve yardımlarından rahatsız olarak bunları reddetmeye yönelik bir direnç gösterebileceğini dile getirmiştir.

Bilişsel Yapı, süpervizyon alana ilişkin dinamiklerden süpervizyon ilişkisini etkileyen bir diğer dinamiktir. Bernard ve Goodyear (2004)'e göre; bilişsel yapı kişilerin öğrenme stillerinde etkili olarak bilgiyi işleme ve yorumlama biçimlerini farklılaştırmaktadır. Öyle ki, Lochner ve Melchert (1997) ve Swanson ve O'Saben (1993) tarafından yapılan araştırmalarda, farklı öğrenme stillerinin süpervizyon ihtiyaçlarını dolayısıyla süpervizörden beklenen rol ve müdahaleleri de farklılaştıracağını ortaya koymuştur. Ayrıca Fong vd., (1997), süpervizyon alanların süreçteki karmaşık bilgileri işleme ve yorumlama yeteneğini ifade eden "bilişsel karmaşıklık" düzeyinin de önemli olduğunu ifade etmiştir. Fong vd., (1997)'ne ek olarak Granello (2002) tarafından yapılan çalışmada da bilişsel karmaşıklık düzeyi yüksek olan kişilerin süpervizyon sürecinde daha çok soru sorarak etkileşime girdiği, geribildirim almaya istekli olduğu, bu geribildirimleri de daha iyi analiz edip yorumladığı ve kendine olan güvenlerinin de yüksek olduğu görülmüştür. Bu bağlamda farklı bilişsel yapıdaki süpervizyon alanların söz konusu dinamikler doğrultusunda farklı süpervizyon ilişkileri geliştireceği söylenebilir.

İçgörü, "kişinin kendi bilişsel, duygusal ve davranışsal süreçlerini ve bunların birbirleri, kendi benliği ve çevresindeki bireyler ve koşullar üzerindeki etkilerini incelemesini gösteren bir yapı" olarak tanımlanmaktadır (Akdoğan ve Türküm, 2014; 2018). Aynı zamanda içgörü, kişinin güçlü ve güçsüz yönlerine bütüncül bir şekilde bakabilmesine olanak sağlamaktadır (Akdoğan ve Türküm, 2018). Jung'a göre kişi, toplum tarafından kabul görmeyen güçsüz yönlerini reddetme eğilimindedir. Bu reddetme eğilimi, kişinin hem kendisiyle hem de diğerleriyle bağını olumsuz etkileyebilir (Corey, 2016). Öyle ki, süpervizyon sürecinde süpervizyon alanın kendi ihtiyaç ve çatışmalarından kaynaklanarak sürece olumsuz yansımaları olabilecek yönlerinin farkına varması ve ayrıştırması gerekmektedir (Borders ve Brown, 2009). Bu yönleriyle süpervizyon alan psikolojik danışman adaylarının süpervizörüyle geliştireceği ilişkinin

niteliğinde içgörülerinin öneminden bahsedilebilir. Nitekim Larcombe (2008; 2014'den aktaran Ülker Tümlü ve Kara, 2023) ruh sağlığı çalışanlarının içgörü geliştirmelerinin kritik öneme sahip olduğunu beraberinde duygu, düşünce ve davranışları hakkında edindikleri bu içgörünün sağlıklı ilişkiler kurmalarındaki önemini vurgulamıştır.

Süpervizyon ilişkisini etkileyen dinamiklerden süpervizyon alana ilişkin dinamikler arasında bağlanma stili, bilişsel esneklik ve içgörünün doğrudan ve dolaylı etkilerinin beraberinde, bu çalışmanın amacının psikolojik danışman adaylarının bağlanma stilleri ile süpervizyon ilişkisi arasındaki ilişkide bilişsel esnekliğin ve içgörünün aracı rolünü belirlemek olduğu göz önünde bulundurulduğunda tüm bu kavramlara süpervizyon ilişkisi bağlamında çalışmanın devamında ayrı ayrı yer verilmektedir.

2.2. Bağlanma Stilleri

Süpervizyon ilişkisini açıklamada alanyazında yaygın olarak kullanılan Bordin (1983) ve Holloway (1995) tarafından geliştirilen kuramların beraberinde Bowlby'nin bağlanma kuramından da yararlanıldığını görülmüştür (Pistole ve Watkins, 1995; White ve Queneer, 2003). Nitekim, Bowlby (1973) bağlanma örüntülerini, bebeklik döneminde bakım verenle kurulan ilişkiyle oluşan ve beşikten mezara dek sürerek yaşamın ilerleyen dönemlerinde kurulan ilişkileri etkileme gücüne sahip bir sistem olarak ifade etmiştir. Bu bağlamda, bağlanma stillerinin süreçteki rolünü anlamlandırmak üzere bu bölümde; bağlanma kavramına, bağlanma kuramlarına ve kuramlar çerçevesindeki bağlanma stillerine yer verilecektir.

2.2.1. Bağlanma

Bağlanma, bireyin kendisi için önemli gördüğü kişilere karşı geliştirdiği güçlü duygusal bağ olarak ifade edilmektedir (Bowlby, 1969). Diğer bir ifadeyle bağlanma, kişinin hasta olduğunda, korktuğunda ya da yorgun düştüğünde bir diğeriyle yakınlık ve ilişki kurmak için duyduğu yoğun istek olarak tanımlanır. Aynı zamanda erken çocukluk döneminden yaşamın sonlanmasına kadar devam eden bir süreci kapsamaktadır (Bowlby, 1977; 1980). Birtakım ihtiyaçlarla dünyaya gelen bebeğin, ihtiyaçlarının karşılanması ve hayatta kalabilmesi için bir yetişkine ihtiyacı vardır. Söz konusu yetişkin olarak ifade edilen bebeğin annesi ya da bakım vereniyle bu ihtiyaçların giderilmesi esnasında bir duygusal bağ gelişmektedir (Hazan ve Shaver, 2000; Bowlby, 1969). Anne ya da bakım veren ile çocuk arasında oluşan bu bağ çocuğun hayatta kalma ihtimalini arttırırken

anneninin, bebeğin korku ya da rahatsızlıklarını fark edip onu rahatlaması, koruması ve çevreyi keşfedebilmesi için “güvenli bir üs” olma görevini gerçekleştirmesine fırsat vermektedir (Cooper, Shaver ve Colins, 1998). Annenin, bebeğin ihtiyaçlarını giderdiği esnada aralarındaki sürekli fiziksel temas, ağlama, gülümseme, emme ve izleme gibi, sinyalleme ve yaklaşma olarak ifade edilen davranışlarla bağlanma sağlanır. Nitekim, bu davranışlar çocuğa güven duygusu ve korunma gibi yararlar sağlamaktadır (Bowlby, 1969). Anne ve bebek arasında sağ beyinden sağ beyine olarak içselleştirilen bu davranışlarla gelişen bağ, bebeğin yetişkinlikteki bilişsel, sosyal ve duygusal becerilerinin temellerinin atılmasını sağlar (Masterson, 2013). Öte yandan, bağlanmayla ilgili ilerleyen çalışmalar sonucunda yakınlaşma davranışlarının tek başına yeterli olmayarak bebeğin, annesinin sütü ve sıcaklığı kadar ondan alacağı sevgiye ve anlayışa da ihtiyacı olduğu yani duygusal açıdan da ihtiyaçlarının giderilmesi gerektiği ifade edilmiştir (Winnicot, 2014; Kurt, 2017). Böylelikle çocuğun, anne figürünü tanımaya başlaması, anneyi bir güven ve keşif üssü olarak görmesi beraberinde, çevresini tanıması ve sosyalleşmesi mümkün olmaktadır (Bowlby, 1969).

Gelişimin ilerleyen dönemlerinde bağlanma figürü anne ya da bakım veren dışında, herhangi bir aile bireyi, arkadaş, romantik partner gibi kişinin ilişki kurduğu tüm kişilere atfedilebilir (Johnson, 2003). Fraley (2002) bağlanmanın söz konusu bu sürekli yapısından hareketle bağlanmayı iki bakış açısından ele almıştır. Bunlardan ilki olan prototip bakış açısıyla, bebeklikte temeli atılarak oluşturulan bağlanma stillerinin ilerleyen dönemlerde de korunarak gelecek ilişkileri etkilediğini öne sürmektedir. Bu bakış açısına göre, kişinin erken çocukluk döneminde edindiği bağlanma şemaları yetişkin ilişkilerinde ortaya çıkar ve kişi bu bağlanma şemasına uygun davranışlar sergiler. Bir diğer bakış açısı olan revizyonist bakış açısıyla ise, erken dönemde oluşan bağlanma şemalarının yeni etkileşimler doğrultusunda yeniden biçimlendirilebileceğini ve değiştirilebileceğini öne sürmektedir. Bu bakış açısına göre, bağlanma stilleri, yeni deneyimlerle değişebildiğinden kişi çocukluğundakine benzer ya da farklı bağlanma davranışlarında bulunabilmektedir. Kişi, farklı deneyimler ve ilişkiler karşısında bağlama göre farklı bağlanma stillerini yansıtan davranışlarda bulunabilir (Fraley, 2019). Bağlanmaya ilişkin çeşitlenen bu bakış açıları çerçevesinde ise kuramcılar tarafından birtakım kuramlar geliştirilmiş ve bağlanma stilleri tanımlanmıştır (Bowlby, 1969; Hazan ve Shaver, 1987; Ainsworth vd, 1978). Bağlanma örüntülerinin kişinin gelecek yaşamını da etkilediği düşünüldüğünde bu örüntülerin hangilerinin, nasıl etkilerde bulunduğunu

değerlendirmek, dolayısıyla bağlanma kuramlarını ve tanımladığı bağlanma stillerini ele almak önem arz etmektedir.

2.2.2. Bağlanma kuramları

Bowlby'in Bağlanma Kuramı, anne ve bebek arasında gelişen duygusal iletişimi bağlanma olarak açıklarken, yokluğu durumunda bebeğin tepkide bulunduğu kişiyi de bağlanma figürü şeklinde açıklamaktadır (Çeçen, 2017). Bağlanma davranışını ve insanların yaşamlarında önemli olan diğer insanlara karşı geliştirdiği duygusal bağı açıklamaya çalışan kuram, temelinde bebeklikteki bağlanma figürünün, bebeğe hem dış dünyayı keşfedebilmesi hem de gerektiğinde geri dönebileceğinin güvenini vermesini sağlamayı barındırmaktadır (Bowlby, 1988). Bu bağlamda bebeğin bağlanma sistemi içerisindeki davranışlarını kapsayan 3 temel işlevden bahsedilmektedir. Bunlardan ilki bağlanma sisteminin güvenli sığınak işlevidir. Bu işlevde bebek rahatsız olduğunda ya da tehlike arz eden uyaranlarla karşılaştığında bağlanma figürüne yakın olmayı istemekte, bağlanma figürü de bebeği sakinleştiren ve güvende olduğunu hissettiren rolde olmaktadır. Diğer bir işlev olan güvenli üs işlevi ise, bebeğin çevreyi keşfetmesi ve geri gelmesine ilişkin güvenin sağlanmasını içermektedir. Üçüncü işlev de bebeğin yakınlık kurma isteğinin karşılığını alamaması halinde gösterdiği protesto tepkilerine karşı yakınlığı koruma işlevi olarak tanımlanmaktadır (Hazan ve Shaver, 1994). Öte yandan bebeğin, bakım vereninden ayrılması ya da yakınlık sağlayamaması halinde de gösterdiği duygusal tepkilerin de farklılaştığı gözlemlenmektedir. Bunlardan ilki olan “karşı koyma” tepkisinde; çocuk, bakım vereninden ayrıldığında onu aramakta ve ulaşmaya çalışmakta aynı zamanda da ağlamaktadır. Ağlaması karşısında çevresinden onu sakinleştirmeye yönelik girişimlere de direnç göstererek protesto etmektedir. İkinci tepki “çaresizlik” ise, bahsi geçen karşı koyma tepkisinin başarısız olması durumunda çocuğun hüsranı deneyimleyerek pasif hale geçmesini içermektedir. Son tepki “kopma” davranışında da çocuk bakım verene ulaşamayınca aramaktan vazgeçmekte ve kopma sürecine girmektedir. Bu aşamada çocuğun ilgisini bakım veren dışındaki şeylere yönelterek bakım verenden uzaklaştığı gözlemlenmektedir (Bowlby, 1980; Hazan ve Shaver, 1987). Bu aşamada bebeğin sağlıklı bir gelişim gösterebilmesi adına annesiyle sıcaklığa, yakınlığa ve tutarlılığa dayalı olarak doyum sağlayacağı bir ilişkiye ihtiyacı olmaktadır. Öyle ki, bakım verenin söz konusu ihtiyaçlara duyarlı olup, karşılması ve beraberinde güvenli bir iletişim kurması halinde güvenli bağlanma gerçekleşirken, tam tersi bebeğin ihtiyaçlarını yok sayıp, güvenli bir iletişim kurmaması halinde de güvensiz bağlanma

gerçekleşmektedir (Bowlby, 1969). Bowlby (1973) bebeğin, bağlanma figürüyle arasındaki bu etkileşimlerin yaşamın ilerleyen dönemlerinde kendine ve diğerlerine yönelik zihinsel temsillerini oluşturduğunu öne sürmektedir. Bu zihinsel temsillere de *içsel çalışan modeller* adını vererek kişiye yaşamı boyunca eşlik edecek olan bağlanma stillerinin sabit ve değişmez kuralları olarak açıklamaktadır. Bebeğin bir tehlike karşısında yaşadığı kaygı doğrultusunda bağlanma figürünün erişilebilirliğine ve duyarlılığına ilişkin duyduğu güven, zihinsel temsillerin oluşumunda belirleyici özellik göstermektedir. Nitekim erişilebilirliğe yönelik bu durum kişinin, bağlanma figürünün destek talebine genellikle cevap veren nitelikte bir kişi ya da muhtemelen cevap veren nitelikte bir kişi olmasına ilişkin değerlendirmelerini şekillendirmektedir. Elde edilen değerlendirme sonucuna göre de çocuğun, ebeveynleri tarafından sevilip ilgilenildiğine dolayısıyla sevmeye layık olduğuna ya da ebeveynleri tarafından sevilmeyle ilgili görmediğine dolayısıyla da sevmeye layık olmadığına ilişkin düşünceleri geliştirmesi söz konusu olmaktadır (Bowlby, 1973;1980). Böylelikle içsel çalışan modeller, kişinin kendilik imgesini oluşturarak, yakın ilişkilere ilişkin beklentilerini şekillendirmede ve deneyimlerini yorumlamada belirleyici olurken (Bartholomew, 1997), görece durağan olarak değerlendirilen bağlanma stillerini belirlemektedir (Sümer ve Güngör, 1999).

Mary Ainsworth' ün Üçlü Bağlanma Modeli, Bowlby'nin kuramında bahsettiği temel kavramların deneysel bulgulara dönüştürülmesi ve genişletilmesiyle elde edilmiştir. Ainsworth, bağlanma ilişkilerinde bireysel farklılıkların söz konusu olduğunu öne sürerek bağlanma kuramına katkı getirmiştir (Parkes, Stevenson-Hinde ve Marris, 1991). Ainsworth, 12 aylık bebeklerin annelerine karşı geliştirdiği bağlanma davranışlarını gözlemleyerek oluşabilecek bireysel farklılıkları değerlendirmeyi amaçladığı, “yabancı durum testi” olarak ifade edilen deneysel çalışmayı gerçekleştirmiştir (Ainsworth ve Bell, 1970). Bu deneysel çalışma, oyuncak dolu bir odada önce bebeklerin yanlarında annelerinin olduğu, sonrasında ayrıldıkları ve bir süre sonra da annelerinin geri döndüğü bir gözlem sürecinden oluşmaktadır. Deneyle birlikte bebeklerin keşif süreçlerinde annelerini güvenli bir üs olarak görmelerinin aşamalar doğrultusunda değişkenlik gösterdiği ve bağlanma- keşif dengesinde bireysel farklılıkların olduğu gözlemlenmiştir (Bowlby, 2012). Bu gözlemler sonucunda ise “güvenli, kaygılı-kararsız ve kaçınan” olmak üzere üç çeşit bağlanma stili tanımlanmıştır (Hazan ve Shaver, 1987). Ainsworth vd., (1978), bakım verenini tehlikeli durumlarda onu koruyacak ve rahatlatacak aynı zamanda çevreyi keşfetmek için yanından uzaklaşabilecek güvenli bir üs olarak gören

çocukların güvenli bağlanmaya sahip olduğunu ifade etmiştir. Diğer yandan kaçınan bağlanma stili olarak, bakım vereninden onu rahatlatmasını beklemeyip olumsuz duygularıyla kendi başına baş ederek yatıştırmaya çalışan çocukları tanımlamıştır. Kaygılı- kararsız bağlanma stiline sahip çocukların da bakım vereninden onu rahatlatmasını bekleme konusunda bakım verenlerine ulaşabilme durumundan emin olmadıklarından kararsızlık yaşadıklarını belirtmiştir. Deneydeki verilerden hareketle, güvenli bağlanmaya sahip çocukların ebeveynleri sıcak ve güvenli, kaygılı-kararsız bağlanan çocukların ebeveynleri tutarsız ve müdahaleci, kaçınan bağlanan çocukların ebeveynleri ise soğuk ve ilgisiz olarak tanımlanmaktadır (McCutcheon, 1998). Bağlanma stillerinin gösterdiği özelliklere bakıldığında ise, güvenli bağlanan çocukların çevresini keşfetmeye yönelen, üzüldüğünde kolayca rahatlayabilen (Fraley, 2019), yüksek benlik saygısına sahip olan ve ilişkilerinde düşük düzeyde onaylanma kaygısı taşıyan kişiler olduğu ifade edilmektedir (Sümer ve Güngör, 1999). Aynı zamanda bağlanma figürlerinden güvenmeyi öğrenmeleriyle de yeterliliklerini arttırmaya açık ve diğerlerine empati gösterebildikleri görülmektedir (Mallon, 2008). Nitekim yapılan araştırmalarda güvenli bağlanmaya sahip bebeklerin kurguladıkları hikayelerin açık, olumlu ve destekleyici özellik gösterdiğini ortaya koymuştur (Cassidy, 1988'den aktaran Erzen, 2016). Diğer yandan kaygılı- kararsız ve kaçınan bağlanmaya sahip çocukların fiziksel yakınlığı reddedici olduğu ifade edilmektedir (Bell ve Ainsworth, 1972).

Hazan ve Shaver'ın Yetişkin Üçlü Bağlanma Modeli, Ainsworth'un bağlanma modelinin yetişkin yaşamındaki karşılıklarını incelemek üzere geliştirilen, bebeklikteki bağlanmanın yetişkinlikteki bağlanmaları etkilediğini savunan bir modeldir. Bu doğrultuda yetişkinlerin de tıpkı çocuklarda olduğu gibi güvenli, kaygılı- kararsız ve kaçınan bağlanma stillerine özgü özellikleri gösterdiğini ifade etmektedirler. Güvenli bağlanmaya sahip yetişkinleri; kendine güveni yüksek, yakın ilişkiler kurabilen ve sosyal ilişkilere açık, kaygılı- kararsız bağlanmaya sahip yetişkinleri; kendine ve çevreye güveni düşük, reddedilmeye ve terk edilmeye yönelik korku taşıyan; kaçınan bağlanmaya sahip yetişkinleri ise; sosyal ortamlarda stresli, yakın ilişkileri reddedici ve ilişkilerinde kendini ortaya koymaya dirençli kişiler olarak tanımlamışlardır (Hazan ve Shaver, 1987). Öte yandan, Bowlby ve Ainsworth'un bağlanma ilişkisinde keşif olarak ifade ettiği bağlanma figüründen bağımsızlaşarak sosyalleşebilme sürecini Hazan ve Shaver (1990), yetişkinlikteki çalışma yaşamı ve yetkinliğe yönelik algı üzerinden ele almışlardır. Güvenli bağlananların çalışma arkadaşları, kariyer fırsatları ve rekabet konusunda daha

yüksek iş tatmini yaşadığı, kaygılı-kararsız bağlananların iş yaşamında güvende hissetmediği, çalışma arkadaşları tarafından daha az kabul gördüğü ve hak ettikleri pozisyonda olmadıkları yönündeki düşüncelerle düşük iş tatminine sahip olduğu, kaçınan bağlananların ise çalışma arkadaşlarından memnun olmadığı ancak kariyer konusunda iş tatminlerinin yüksek olduğu görülmüştür. Ayrıca kaçınan bağlananların işi, sosyal ilişkilerindeki rahatsızlıktan kurtulmak amacıyla kullandığı, kaygılı- kararsız bağlananların ise iş yerinde kurduğu ilişkileri bağlanma ihtiyaçlarını giderme amacıyla kullandığı ifade edilmiştir. Beraberinde işe yönelik en fazla olumsuz duygu ve korkuyu kaygılı bağlanma stiline sahip insanların yaşadığı belirtilmiştir (Chilton, 2001'den aktaran Aydoğdu, 2013).

2.3. Bilişsel Esneklik

İnsanlar, diğerleriyle olan ilişkilerinde ve günlük yaşamlarında sorunlarla karşılaşp strese maruz kalmaktadırlar. Beraberinde bu güç durumlarla baş etmek üzere de çaba sarf etmektedirler. Bazen de yaşamda herhangi bir sorun olmasa dahi bazı seçimlerde bulunmak ya da kararlar almak durumuyla karşı karşıya kalabilmektedirler. Sorunların üstesinden gelme noktasında ve karar verme durumlarında ise kişilerin önüne birçok farklı seçenek çıkabilmektedir (Sapmaz ve Doğan, 2013). Dolayısıyla insanların davranışlarını eyleme dökmeden önce, elinde bulunan alternatifleri fark etmesi gerekmektedir. Bu aşamada önemli görülen bireyin en doğru olan alternatifini bulmasından ziyade eyleme dökeceği davranışı belirlemeden önce elindeki alternatiflerin farkında olmasıdır. Diğer bir ifadeyle, kişiden en doğru alternatifin farkında olması değil, seçimlerini gerçekleştirmeden önce alternatiflerin farkında olabilmesi beklenir. Söz konusu olan bu durum bilişsel kuramlardaki kavramların içerisinde yer alan bilişsel esneklik kavramını gündeme getirmektedir (Martin ve Anderson, 1998). Bilişsel esneklik, bireyin bir görev karşısındaki yaklaşımını ya da düşünme süreçlerini değiştirebilme yeteneği olarak ifade edilebilir. Bu noktada bilişsel esneklik düzeyi yüksek olan bireyler yaşamlarında kolayca ve spontan bir şekilde değişim gerçekleştirebilirken, bilişsel esnekliği düşük olan bireyler yaşamlarında bir değişim gerçekleştirme konusunda oldukça zorlanmaktadır (Cox, 1980). Bir diğer bakış açısı olarak Stevens (2009)'a göre bilişsel esneklik; bireyin belirli olaylara daha kolay uyum sağlayabilmesi, düşünceler arasında geçiş yapabilme becerisi ya da farklı problemler karşısında çok yönlü bakış açıları geliştirerek yaklaşabilme becerisi olarak ifade edilmektedir (aktaran Asıcı ve İkiz, 2015). Bilişsel esnekliği Dennis ve Vander Wal (2010) ise, kişinin değişen çevre koşullarında

mevcut olan bilişlerini değiştirebilme yetisi olarak tanımlamıştır. Bu kapsamda bilişsel esneklik kavramının içerisinde üç temel alan ifade etmiştir. Bunlardan ilki; baş etmesi zor olan durumları daha kontrol edilebilir olarak algılamaya yatkınlık, ikincisi; yaşamda meydana gelen olayların ve insan davranışlarının, muhtemel alternatiflerinin söz konusu olabileceğini fark edebilme becerisi, üçüncüsü ise; zor durumlara çözüm getirebilmek üzere çok fazla çözüm üretebilme becerisi olmaktadır. Martin ve Anderson (1998) ise, bilişsel esnekliğin üç temel ögesini; bireyin mevcut durumdaki alternatiflerinin ve seçeneklerinin farkında olması, esnek olarak yeni gelişen durumlar karşısında uyum sağlamaya hevesli olması ve öz-yeterlik veya esnek olabilme becerisine sahip olduğuna ilişkin inancının olması olarak tanımlamıştır.

Bilişsel esnekliğin yapısını açıklamaya çalışan tanımlamalar ve kavramsallaştırmaların yanında bilişsel esneklik, kişilerarası iletişimdeki yeterliğin temeli olarak görülmekte ve iletişimde etkili olabilme ile ilişkilendirilmektedir (Martin ve Rubin, 1994; Martin ve Anderson, 1998). Duran (1992), diğerleriyle kurulan iletişimde yeterli olmanın bilişsel ve algısal yönlerini kapsayan bir kavram olarak “iletişimde uyum sağlama yeteneği” kavramını sunmuştur. Bu bağlamda bilişsel esnekliği yüksek olan insanların özellikle yeni deneyimledikleri durumlar karşısında etkili iletişim kurabilmeye ilişkin daha fazla özgüvene sahip olduğu ifade edilmektedir. Öyle ki, bilişsel esnekliğe sahip insanların, farklı iletişim ortamlarında başarılı olabileceklerine dair inanç taşıdığı belirtilmektedir (Martin ve Anderson, 1998). Bilgin (2009) de bilişsel esneklik kavramını kişilerarası ilişkiye yönelik bir kavram olarak ifade etmiştir. Nitekim insanların kişilerarası ilişkilerinde kullandığı zihinsel yapıları doğumla birlikte oluşmaya başlamakta ve deneyimlerle şekillenmektedir. Kuramcılar tarafından bilişsel esnekliğe dair söz konusu bakış açısı beraberinde farklı bakış açıları da getirilmiştir. Bu kapsamda bilişsel esnekliği daha iyi anlamlandırmak üzere bilişsel esnekliğe yönelik kuramsal yaklaşımları ele almak dikkate değer görülmektedir.

Ellis, *Akılcı Duygusal Davranışçı Kuram*’ında bilişsel esnekliğe akılcı ve akılcı olmayan inançlar doğrultusunda yer vererek dünyaya gelen insanların bu inançlarında özellikle aileleri olmak üzere akranlarının ve sosyal ilişkilerinin etkisini açıklamıştır (Sharf,1999). Bağlanma kuramında da yaşamın ilk yıllarında bağlanma figürleriyle kurulan bağın çocuğun hem kendisine hem de diğerlerine ilişkin zihinsel temsillerini oluşturacağı ifade edilmektedir (Bowlby, 1973). Dolayısıyla yaşamın ilk yıllarında kişi için önemli olan diğerleriyle kurduğu bağ ile temel ilişki temsilleri oluşmakta, akılcı ya

da akılcı olmayan inançların gelişimi desteklenmektedir. Çocukluktaki etkileşimlerden öğrenilenler doğrultusunda gelişen inançlarla da kişilerarası ilişkilerde uyum süreçleri yapılmaktadır. Tüm bu durumlar bilişsel esnekliğin özellikle kişilerarası dinamiklere uyum noktasındaki rolü üzerinde bağlanma stillerinin ve dolayısıyla gelişen inançların etkisine işaret etmektedir (Gündüz, 2013). Öte yandan, Akılcı Duygusal Davranışçı Terapi Modeli çerçevesinde Ellis ve Dryden (2007), akılcı olan inançları, daha esnek ve mutlak olmayarak koşullara göre esneklik gösterebilen düşünceler olarak tanımlarken esnek olmayan düşünceleri ise problemlerin temeli olarak değerlendirmektedir (Köroğlu, 2011). Aynı zamanda bilişsel esnekliğe sahip kişilerin çevredeki değişimler karşısında bilişlerini değiştirebildiği, zorluk yaratan ve uyumlu olmayan düşünceleri yerine uyumlu ve daha dengeleyici özellik taşıyan düşünceleri koyabildiği, böylelikle de zor durumların üstesinden gelebildiği belirtilmektedir (Gülüm ve Dağ, 2012). Bu noktada bireylere, daha sağlıklı ilişkiler geliştirmek ve yaşamdan doyum sağlamak istiyorlarsa düşüncelerinde esnekliği benimsemeleri önerilmektedir (Yıldız, 2018).

Beck'in Bilişsel Davranışçı Kuramı'nda, işlevsel olmayan bilişsel yapılar (otomatik düşünce, şema, inançlar) doğrultusunda oluşan akılcı olmayan inançları, esnek olmayan düşünceler olarak tanımlayarak uyum bozukluklarına sebebiyet verdiklerini ifade etmektedir (Corey, 2008'den aktaran Çuhadaroğlu, 2013). Nitekim, akılcı olmayan inançların fazla olması kişinin, kişilerarası ilişkilerini olumsuz yönde etkileyerek kaygı, sıkıntı ve depresifliği gündeme getirmektedir (Burger, 2006; Kılıçarslan, 2009). Öyle ki, kişilerin esnek olmayan düşünce kalıplarına dayalı olarak dünyayı algılayıp davranışlarını şekillendirdiği belirtilmiştir (Beck, 2001). Esnek olmayan olumsuz otomatik düşünce, inanç ve şemaların olumlu olanlarla değiştirilmesi yoluyla kişinin bilişsel esnekliğini arttırmak üzere bilişlerinin yeniden yapılandırılması süreci kuramın temel amacıdır (Beck vd., 1979).

Bandura (1997), Sosyal Bilişsel Kuramı'nda, bireyin davranışlarının belirlenmesinde kişilik özellikleri, sosyal çevresi ve bilişsel süreçlerinin karşılıklı etkileşiminin rol oynadığını öne sürmektedir. Beraberinde kişinin bir olay karşısında ne düzeyde başarılı olabileceğine ilişkin bir inancı olduğundan, söz konusu inancın ise kişinin davranışına yön verdiğinden söz etmektedir. Davranışa yön veren bu inançlar ise öz yeterlik kavramı ile ifade edilmektedir (Hamarta, 2008). Bu kapsamda bilişsel esnekliği de kuramında öz yeterlik kapsamında ele almıştır. Nitekim Bandura (1997) 'a göre özyeterlik düzeyi yüksek olanların bilişsel esneklikleri de yüksektir ve düşüncelerinde

esneklik gösterebilenler yeterliklerini değerlendirme noktasında daha işlevsel olduklarından sosyal problemleri çözmede ısrarcı olarak uyumlu sosyal ilişkiler kurabilmektedir. Matsushima ve Shiomi (2003)'da kişilerarası ilişkilere yönelik problem çözme yeteneği ile sosyal yetkinlik inancı arasında pozitif bir ilişkiyi ortaya koymuştur. Beraberinde Sapmaz ve Doğan (2013), bilişsel esnekliğin temelinde alternatiflere ilişkin bir farkındalık ve bunları kontrol edebilme noktasında kişinin kendine duyduğu güvenin yer aldığını vurgulamıştır. Benzer olarak Bilgin (2009) sosyal yetkinlik beklentisi ile problem çözme becerisinin bilişsel esnekliğe anlamlı bir etkide bulunduğunu, Martin, Stagers ve Anderson (2011) ise bilişsel esnekliğe sahip olanların yeterlik inançlarının yüksek olduğunu ifade etmişlerdir. Bu bağlamda yüksek bilişsel esnekliğe sahip olan psikolojik danışman adaylarının kişilerarası problemlerin üstesinden gelebileceklerine olan inançları doğrultusunda süpervizörleriyle geliştireceği ilişkilerinde uyumu yakalamalarının bilişsel esneklikleri düşük olanlara göre daha kolay olabileceği öngörülebilir.

2.4. İçgörü

İçgörü, bireyin yaşantılarını anlamlı ve değerli kılmayı sağlayarak insan psikolojisinin temelinde yer alan duygu, düşünce ve davranış üçlüsünün odağında bulunmaktadır (Beitel, Ferrer ve Cecero, 2005). İçgörü genel anlamıyla insanın kendi iç dünyasını ve problemlerini anlamlandırabilme kapasitesi (Türkçapar vd., 2005) olarak ifade edilmekle birlikte bağlamına göre farklı ifadelerle tanımlanabilmektedir (Harrington, Loffredo ve Perz, 2014). İçgörünün Türkçe anlamı “bir şeyin iç yüzünü kavrama” olarak açıklanırken psikoloji alanında “daha derin bir düzlemde öz-bilgi, öz-kavrayış” olarak açıklanmaktadır (Budak, 2000). The Oxford American College Dictionary (2000; 2002)' e göre ise; 1) görme yetisi 2) ruhsal açıdan görüş/anlayış; teknik anlam olarak a) psikolojik açıdan çözüme ilişkin hızlı kavrayış, biçimsel olarak öğrenme, b) kişinin kendini diğerlerinin onu gördüğü gibi görebilmesi, c) psikiyatri açısından: hastanın ruhsal bir hastalığı olduğuna ilişkin bilgi sahibi olmasıdır (aktaran Aslan ve Altınöz, 2010). Anlaşıldığı üzere birçok tanımlı yapılan içgörü, son yüzyıl içerisinde birkaç kez değişimden geçen çok yönlü bir kavramdır (Schilling, 2005).

İçgörü alanyazında klinik içgörü, bilişsel içgörü ve hatta terapötik içgörü olarak (Akdoğan ve Türküm, 2018) farklı açılardan ele alınmakta ve her bir bakış açısının klinik uygulamalarda önemi bulunmaktadır. Klinik içgörü, genel anlamıyla psikotik bozukluğa sahip hastaların kendi durumlarına ilişkin farkındalık düzeylerini ifade etmekte (Uchida

vd., 2009; Aslan ve Altınöz, 2010; Güçlü vd., 2011) ve genel olarak tanı ve tedavi prosedürlerinde kullanılmaktadır (Beck vd., 2004). Son dönemlerde klinik görüşe ilişkin klinik içgörü tanımının çok dar olduğunun düşünülmesi ile daha kapsamlı bir bakışa ihtiyaç duyulmuştur. Beck ve Warman (2004), içgörünün, geçmişte olan, şimdi gerçekleşen ve gelecekte olması muhtemel olaylara ilişkin kişinin yanlış yorumlarını fark ederek bunları düzeltme becerisini kapsayan üst bilişsel kavramları da içermesi gerektiğini ifade etmiştir. Bir diğer ifadeyle, kişinin sadece hasta olduğunu bilmesi ve semptomlarını tanımasının yetmeyeceği, içgörünün kişinin ruh haline, düşünce, eylem, yorum ve inançlarına ilişkin karmaşık yapılarının da farkında olmasını içeren bir kavram olması gerekliliği belirtilmiştir. Bu sebeple Beck vd. (2004), üst bilişsel becerileri de kapsayacak şekilde içgörü; yanlış inançlardan uzaklaşabilme kapasitesi ve dışsal geribildirimler doğrultusunda kendi yorumlarına ilişkin doğru değerlendirme yapabilme becerisi olarak bilişsel içgörü ifadesi altında yeniden tanımlamışlardır. Bu bağlamda bilişsel içgörü, kişinin zihinsel hastalığının varlığıyla ilgilenmemesiyle klinik içgörüden farklılaşmaktadır. Aynı zamanda çalışmalar, bir kişinin kendi bilişsel süreçlerine ilişkin içgörüye sahip olmasının klinik içgörüyle açıklanamadığını (Donohoe vd., 2009; Greenberger ve Serper, 2010) ve bilişsel ve klinik içgörünün bağlantılarının farklı olduğunu (Bora, 2017; Greenburger ve Serper, 2010) ortaya koymuştur. Ayrıca içgörü, Psikanalitik yaklaşım (Corey, 1996; Murdock, 2012), Gestalt yaklaşım (Corey, 1996), Adleryan yaklaşım (Corey, 1996; Sonstegard, 1998), Birey Merkezli yaklaşım (Corey, 1996) ve Akılcı Duygusal Davranışçı Terapi (Ellis, 1988) açısından terapötik bağlamda ele alınarak terapötik bir hedef olarak ifade edilmiştir. Bu yaklaşımlarla da içgörünün yalnızca psikotik bozukluklara sahip olan hastalar için olmadığı, klinik olmayan kişiler için de kullanılabildiği görülmektedir. Dolayısıyla içgörü tüm bireyleri kapsayacak şekilde olarak klinik içgörü kavramından daha kapsamlı bir tanımla ele almak gerekmektedir (Akdoğan ve Türküm, 2018). Araştırma kapsamında ele alınan içgörü kavramı da bu bağlamda bilişsel içgörü olmaktadır.

Nitekim bilişsel içgörü, kişinin güçlü ve zayıf yanlarının farkına varmasını da içermektedir (London, 2002). Beraberinde kişinin mutluluk, huzur ve üzüntü gibi çeşitli duygularına ilişkin farkındalığını da kapsayarak duygu, düşünce ve davranışlarına yönelik duyarlılığını ifade etmektedir. Öyle ki bazı araştırmacılar tarafından bilişsel içgörü, kişinin duygularındaki değişimler doğrultusunda bilişlerini işleme koymaya ilişkin duyarlılığı olarak tanımlanmaktadır (Öveç, 2007). Diğer yandan Messer ve McWilliam

(2002; 2007) 'a göre içgörünün çeşitli göstergeleri bulunmaktadır. Söz konusu göstergeler aşağıdaki özelliklerle tanımlanmıştır:

- 1) Bağlantı ve Örüntüleri Tanıma: İçgörü, kişinin geçmişte ve şimdi kurduğu ilişkiler arasındaki bağlantıları farketmesi ve kendisine ve diğerlerine nasıl davrandığını anlamasıdır.
- 2) Kişiliğini ve Kendi İçsel Süreçlerini Gözleme Yeteneği: İçgörü, kişinin kendinden uzaklaşmasıyla birlikte sorunlarını gözlemlemeye başlamasıyla oluşur.
- 3) Patolojik (Normal dışı seyri olan) Düşünceleri Gözden Geçirme: İçgörü, kişinin normal dışı düşüncelerini gözden geçirip sorular sormaya başlamasıyla oluşur.
- 4) Özgüdülenmeyi Tanıma: Kişi, güdülerine ilişkin yeni düşüncelere ulaşabilir. Kişinin savunma davranışları ve korkuları da buna eşlik eder.
- 5) Diğer Kişilerin Güdülenmelerini Tanıma: İçgörü, kişinin kendine ilişkin algıları değiştiğinde ya da diğerlerinin duygu ve güdülenmelerine ilişkin yeni bir anlayış geliştirdiğinde oluşur.

Öte yandan içgörünün bir diğer göstergesi olarak kişinin davranışlarına bakılabilir. Öyle ki, psikodinamik yönelimli psikolojik danışma süreçlerinin hedeflerinden biri olan danışana içgörü kazandırma süreci, danışanın sergilediği davranışlarla birlikte ele alınmaktadır (Akdoğan ve Türküm, 2014). Beraberinde alanyazında değişim için içgörü kazanmanın tek başına yeterli olmadığı, içgörünün eylemlerle tamamlanması gerektiği vurgulanmaktadır (Carkhuff, 2021; Corey, 1996; 2004; Sweeney, 1989). Nitekim, yaşadığı güçlüğü besleyen dinamiklere ilişkin içgörü geliştiren bir kişinin bu durumu nasıl değiştireceğine yönelik fikri olmayabilir. Bu bağlamda içgörü, harekete geçmeyi kolaylaştıran bir basamak olarak değerlendirilmektedir (Akdoğan ve Türküm, 2014). İçgörü ve eylem arasındaki ilişkiyi inceleyen Carkhuff (2021)' a göre de bu iki kavram, birbirini pekiştiren ve aralarında karşılıklı ilişki barından kavramlar olarak ele alınmaktadır. Bu yönleriyle birlikte değerlendirildiğinde, içgörünün eyleme taşınması noktasında çalışmada ele alınan bir diğer aracı değişken olan bilişsel esnekliğin yapıcı etkilerine ihtiyaç olabilir. Öyle ki, yüksek bilişsel esnekliğe sahip olan insanların farklı durumlarda başarılı olabileceklerine ilişkin inançlarının olduğu ve bilişsel esnekliği düşük olanlara göre yaşamlarında kolayca ve spontan bir biçimde değişim gerçekleştirebildikleri ifade edilmektedir (Cox, 1980; Martin ve Anderson, 1998).

İçgörü, belirtildiği üzere psikodinamik yönelimli psikolojik danışma süreçlerinde kişinin sergilediği davranışlarla birlikte ele alınmaktadır. Ancak içgörü bilinçdışı süreçlere temas etmesiyle de psikoanalitik kuramcılar tarafından konu edilmiştir. Öyle ki, *Psikoanalitik Yaklaşım'a* göre içgörü, kişinin kendi güdülerini ve bu güdülerinin kökenlerini anlaması olarak tanımlanmaktadır (Morgon, 2000). Bilinçdışında yer alan dürtü ve çatışmalara ilişkin farkındalığı içeren içgörü, deneyimli bir terapistin eşliğinde duygu ve yaşantıların derinlemesine ele alınmasıyla geçmişte kalan anılara harcanan enerjinin değişmesi, nihayetinde de düzeltici duygusal deneyimlerle kalıcı bir değişim haline gelmesi mümkün olacaktır (Strachey 1934, Sandler 1973, Kafka 1990 'dan aktaran Aslan ve Altınöz, 2010). Diğer bir ifadeyle, kişi geçmiş yaşantılarına ilişkin içgörü kazanmadığı müddetçe kişiliğini de mevcut zamanda yaşadığı çatışmalarını da çözemeyecektir (Corey, 1996). Psikoanalitik yaklaşımların kullanıldığı terapilerde içgörü düzeyinin yüksekliği; kişinin duygu ve düşüncelerinin farkında olması, dış dünyayı doğru algılayabilmesi, farklı görüşlere karşı açık olabilmesi, ön yargılı olmaması kapsamında değerlendirilerek kişinin yetiştirilmesi, sosyal ve kültürel faktörlerle ilişkilendirilmektedir (Aslan ve Altınöz, 2010). İçgörü kavramını ele alan bir diğer yaklaşım olarak *Adleryan Yaklaşım'da* ise terapist tarafından danışanın “şimdi ve burada” da sergilediği davranışlara odaklanılmakta ve bunlara ilişkin ifadelerde bulunarak içgörü gelişimine katkı sağlanmaktadır. Beraberinde danışanın edindiği farkındalıklar doğrultusunda önceki yanlış davranış şekillerinin yerine işlevsel olanları koyması ve bu yeni yaşam biçimine uygun davranışlarda bulunması amaçlanmaktadır (Corey, 2004). Öyle ki, Adler'e göre kişinin uygun davranışlarda bulunmasının en önemli ve ilk adımı içgörü olmaktadır (Corey, 1996).

2.5. Değişkenler Arası İlişkiler

Bu bölümde, araştırmanın “psikolojik danışman adaylarının bağlanma stilleri ve süpervizyon ilişkisi arasındaki ilişkide bilişsel esnekliğin ve içgörünün aracı rolünü belirlemek” olan amacı ve bu amacı doğrultusunda belirlenen modeli bağlamında değişkenler arası ilişkilere yer verilmiştir. Bu ilişkiler alanyazındaki diğer benzer araştırmalardan da yararlanarak sırasıyla; bağlanma stilleri ve süpervizyon ilişkisi, bağlanma stilleri ve içgörü ilişkisi, bilişsel esneklik ve içgörü ilişkisi, bilişsel esneklik ve süpervizyon ilişkisi başlıkları altında ele alınmıştır.

2.5.1. Bağlanma stilleri ve süpervizyon ilişkisi

Süpervizyon İlişkisi başlığında hem süpervizöre hem de süpervizyon alana ilişkin

dinamiklerde bağlanma stillerinin, olumlu bir süpervizyon ilişkisi geliştirmede etkili olduğu görülerek, bağlanma kavramının ele alınmasıyla da bahsedilen ilişkiye daha kapsamlı bir şekilde bakma ihtiyacı doğmuştur. Bu bağlamda, alanyazındaki çalışmalara bakıldığında ilk olarak güvenli bağlanmaya sahip olan bir süpervizyon alanın, süpervizörüyle daha kolay bir biçimde yakın ilişki kurduğu, güvensiz bağlanmaya sahip olanın ise süpervizörüyle yakın ilişki geliştirmekte zorlandığı ifade edilmektedir (Pistole ve Watkins, 1995; Gunn ve Pistole, 2012; Renfro Michel ve Sheperis, 2009; Menefee, vd., 2014). Öte yandan Neswald-McCalip (2001) çalışmasında, güvenli bağlanma stiline sahip bir psikolojik danışman adayının süpervizörüyle geliştireceği olumlu ilişki doğrultusunda danışanı ile gerçekleştireceği oturumlarda daha kolay yardım sağladığını belirtmiştir. Bennet ve Saks (2006) da güvenli bağlananların süpervizörlerini güvenli bir liman olarak görüp ihtiyaçları olduğunda destek almaktan çekinmeyeceklerini doğrularken, kaçınan bağlanma stiline sahip süpervizyon alanların zayıf bir süpervizyon ilişkisi geliştirmeye yatkın olduğunu öne sürmüştür. Benzer şekilde Gnilka vd., (2016)'da çalışmasında, güvensiz bağlanma stiline sahip psikolojik danışman adaylarının özellikle de kaygılı bağlanma stiline sahip olanların zayıf bir süpervizyon ilişkisi kurduğu ortaya çıkmıştır. Aynı zamanda süpervizyon alan psikolojik danışman adaylarının bağlanma stillerini göz ardı ederek davranan süpervizörlerin ise adaylarla nitelikli bir süpervizyon ilişkisi kuramadıkları bir diğer araştırmada görülmüştür (Pistole vd, 2010). Ayırt edici ek bir bilgi olarak ise Bennet vd., (2008), bağlanma stillerinin, süpervizyon çalışma uyumunun bilhassa duygusal boyutuyla ilişkili olarak süpervizyon ilişkisinin niteliğini önemli ölçüde etkilediğini belirtmiştir. Birbirini destekleyen araştırma bulguları olmasına rağmen bağlanma stilleri ile süpervizyon ilişkisi arasındaki bağlantıya ilişkin çalışmaların hala ön çalışma aşamasında olduğunu da göz önünde bulundurmak işlevsel olacaktır (Bernard ve Goodyear, 2019). Nitekim Marmarosh vd., (2013) ve White ve Queener (2003) tarafından yapılan çalışmalarda süpervizyon alan adayın bağlanma stili ile süpervizyon ilişkisi arasında anlamlı bir ilişkiye rastlanmamıştır. Aynı zamanda Türkiye'deki alanyazına bakıldığında da süpervizyon alanın bağlanma stili ile süpervizörü arasındaki ilişkiyi değerlendiren tek bir çalışmaya rastlanmıştır (Kuşçi, 2019), bu çalışmada da psikolojik danışman adaylarının süpervizörleriyle kurduğu terapötik ittifakın danışanlarıyla kurduğu ittifakı yordama düzeyi incelenmiştir.

2.5.2. Bağlanma stilleri ve İçgörü İlişkisi

İçgörü, yalnızca kişinin kendisini anlaması ve yorumlaması değildir. Beraberinde

çevresindeki diğerlerinin, kendisi hakkındaki duygu ve düşüncelerini de anlamlandırmasını içermektedir (Hamachek, 2000). Bu kapsamda kişinin kendine ve diğerlerine ilişkin algılarının şekillendiği bağlanma ilişkisinin değerlendirilmesi işlevsel olacaktır. Nitekim, erken gelişim dönemlerinde, çocuğun beslenme ihtiyaçlarının giderilmesi dışında anneyle çocuk arasındaki nitelikli etkileşimler, ego gelişimine katkı sağlarken kendiliği düzenleyici bir işleve de sahip olmaktadır. Burada anne ve bebek arasındaki uyum, kendilik duygusunun ve nesne ilişkilerinin temelinde yer alır (Tyson ve Tyson, 1990). Psikodinamik yönelimli kuramcılar arasında yer alan Mahler’e göre ise, bebek deneyimleri doğrultusunda annesine ilişkin oluşturduğu iyi ve kötü anne imgesi bağlamında kendisini ve çevresini algılar (Geçtan, 2010). Yani çocuk annesine ilişkin imgelerin oluşturduğu temsillerle hem kendini hem de diğerlerini değerlendirmektedir. Öte yandan Bowlby (1973) bebeğin, bağlanma figürüyle arasındaki etkileşimlerin yaşamın ilerleyen dönemlerinde kendine ve diğerlerine yönelik zihinsel temsillerini oluşturan içsel çalışan modeller kavramı ile; kişinin kendilik imgesinin oluştuğunu ve bunun da deneyimlerini yorumlamada belirleyici olduğunu ifade etmiştir (Bartholomew, 1997). Dolayısıyla kişilerin içgörülerini değerlendirirken algılarına ilişkin temellerin atıldığı bağlanma ilişkilerini ele almak ve içgörü gelişimini sağlamak adına bu algı ağını yeni baştan düzenlemek gerekmektedir (Tan, 1992).

Erken dönemlerde bakım verenin bebeğin fiziksel ihtiyaçlarının yanında psikolojik ihtiyaçlarını da karşılayabilmesi için yansıtıcı kendiliğe sahip olması gerekmektedir. Nitekim, bakım verenin psikolojik kapasitesinin bir göstergesi olan yansıtıcı kendiliği, güvenli bağlanma ile çocuğun yansıtıcı kendiliğini de şekillendirir. Bakım verenin yansıtıcı kendilik becerisi olarak ifade edilen; kendini ve diğerlerini zihinsel olarak değerlendirme kapasitesi ile, çocukta gelişen savunma davranışlarını ve sebeplerini algılaması kolaylaşır. Öte yandan bakım verenin bu becerisinin gelişmemiş olması halinde ise çocuğun problemlerini algılaması güçleşerek psikolojik ihtiyaçlarını gidermesi zorlaşır (Fonagy ve ark., 1991). Bu yönleriyle, çocuğun kendini ve diğerlerini zihinsel olarak değerlendirme kapasitesine sahip bakım verene güvenli bağlanma geliştirmesi söz konusu olmasının yanında duygu, düşünce ve davranışlarını değerlendirebilmesi yani içgörüsünün gelişmesi de söz konusu olabilir.

2.5.3. Bilişsel esneklik ve içgörü ilişkisi

İçgörü kavramı, bireyin içinde bulunduğu duruma ilişkin farklı bakış açıları geliştirebilmesi ve alternatifler hakkında düşünebilmesi gibi yönleriyle esnekliğe temas

ederek bilişsel psikoloji tarafından ilgi görmektedir (Mutsatsa vd., 2006). Öyle ki, farkındalık, uyum ve alternatifleri değerlendirme gibi yönleriyle bilişsel esneklik ve içgörü kavramları iç içe geçmiş yapılar olarak bir arada ele alınmaktadır (Fahim Devin vd., 2015). İçgörü, temelinde alternatifleri fark edebilme ve çözüm için farklı seçenekler düşünebilme gibi bilişsel esnekliğin odağında yer alan bilişsel beceriler ile fonksiyonel tepkileri kapsamaktadır (Mutsatsa vd., 2006). İç görüşü yüksek olan insanların, farklılıkları tanımak ve onlara açık olmakta daha fazla potansiyele sahip olduğu görülürken, içgörüsü düşük olan insanların bilişsel esneklik ve bilgiyi işlemlemelerinde bir yavaşlık olduğu görülmektedir (Yaluğ, Tufan ve Kutlu, 2006). Nitekim alanyazına bakıldığında da, içgörü ve bilişsel esneklik arasında anlamlı ilişki olduğunu ortaya koyan ve benzer sonuçlara ulaşan çalışmaların olduğu dikkat çekmektedir (Chung, Su ve Su, 2012; Wang vd., 2012). Öte yandan bilişsel esnekliğin, içgörüyle olan ilişkisinde eylem odağından bahsedilebilir. Nitekim içgörü, kişinin farkındalıkları doğrultusunda değişime yönelik harekete geçmeyi kolaylaştıran bir basamak iken (Akdoğan ve Türküm, 2014); bilişsel esneklik, kişinin farkındalıklarıyla baş edebilmesini ve bu farkındalıklarını uygun yollarla davranışa dökerek spontan bir biçimde değişimi gerçekleştirebilmesini içermektedir (Cox, 1980; Martin ve Anderson, 1998).

2.5.4. Bilişsel Esneklik ve Süpervizyon İlişkisi

Sağlıklı bir kişinin bilişsel süreçlerinde önemli bir bileşen olarak bilişsel esneklikten bahsedilmektedir (Doğan Laçın ve Yalçın, 2019). Bilişsel esnekliğin, kişinin bir diğerinin duygusuna duyarlı olma (Martin ve Rubin, 1995), bilişsel yapısını değişen koşullar çerçevesinde dönüştürme, çözüm getirme ve uyum sağlayabilme yeteneği (Dennis ve Vander Wal, 2010) olduğunu göz önünde bulundurduğumuzda, bilişsel esnekliği yüksek olan kişinin zorlayıcı ve beklenmedik durumlarla işlevsel bir şekilde başa çıkarak sürece adapte olabileceği söylenebilir (Hill, 2008; Martin ve Anderson, 1998). Bu bağlamda psikolojik danışma süreci ve süpervizyonu, özellikle deneyimsiz ya da deneyimi az olanlar için zorlu bir süreci ve buna bağlı stresi getirebilmektedir. Süpervizyon alanların, sürecin sonunda mesleki yaşamları boyunca nitelikli bir hizmet sunabilmeleri ise süreçteki bu zorluklarla işlevsel bir şekilde baş edebilmesini gerektirmektedir. Bu kapsamda, Malkoç ve Sünbül (2019) tarafından yapılan araştırmada, bilişsel esnekliğin danışma sürecindeki adayın öz yeterliğinin boyutlarını etkileyerek süreçteki zorlukları aşmada etkili bir faktör olduğu ortaya konmuştur. Diğer yandan Murdock vd., (2013) çalışmasında bilişsel esnekliğin; kişilik özelliklerinden deneyime

açıklık ile arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğunu saptarken, Bilgin (2017) ise bilişsel esnekliğin kişilik özelliklerinden sorumluluğu (kendi kendini denetleme) yordadığını saptamıştır. Bilişsel esnekliğin bu yönleriyle de özellikle deneyimsiz psikolojik danışman adayları için süpervizyon sürecine ve sürecin getirdiği birçok farklı deneyime açık olarak kolay uyum sağlayabilme, beraberinde kişisel sorumluluğunu alarak süpervizörüyle olumlu ilişki geliştirme noktasında dolaylı olarak süpervizyon ilişkisini etkileyen bir faktör olduğu söylenebilir.

Alanyazındaki bilgiler ışığında ele alınan ilişkiler doğrultusunda; güvenli bağlanan bir psikolojik danışman adayının içgörüsü yüksek ve beraberinde bilişsel olarak da esnek ise süpervizyon ilişkisinin daha olumlu olacağı söylenebilir. Diğer yandan kaygılı bağlanma örüntüsüne sahip bir psikolojik danışman adayının, içgörüsü düşük ve bilişsel olarak da esnek değil ise süpervizyon ilişkisinin daha olumsuz olacağı söylenebilir. Kaçınan bağlanma stiline sahip psikolojik danışman adaylarının da olumsuz bir süpervizyon ilişkisi geliştirebileceği söylenebilir. Ancak alanyazından, kaçınan bağlananların içgörü ve bilişsel esnekliklerine ilişkin elde edilen bilgiler doğrultusunda, bu değişkenlerin süpervizyon ilişkisine aracılık edebileceğine yönelik bir öngörüye varmak mümkün olmamıştır.

3. YÖNTEM

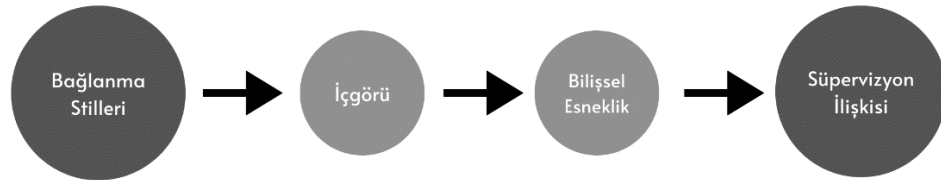
Araştırmanın bu bölümünde, psikolojik danışman adaylarının bağlanma stilleri ile süpervizyon ilişkisi arasındaki ilişkide içgörü ve bilişsel esnekliğin aracı rolünü değerlendirmek amacıyla; araştırmada yararlanılan modele, belirlenen katılımcı grubuna, kullanılan veri toplama tekniği ve araçlarına, son olarak da elde edilen verilerin analizine ilişkin bilgilerin yer aldığı başlıklara yer verilmiştir.

3.1. Araştırma Modeli

Bu araştırmada, psikolojik danışman adaylarının bağlanma stilleri ile süpervizyon ilişkisi arasındaki ilişkide bilişsel esnekliğin ve içgörünün aracı rolünü incelemek amacı doğrultusunda nicel araştırma desenlerinden ilişkisel tarama modeli seçilmiştir. Nicel araştırmalar, gerçeği araştırmacıdan bağımsız görmesiyle, kişinin kendi dışında olan gerçekliği nesnel olarak gözleyip analiz edebileceğini kabul etmektedir (Büyüköztürk, vd., 2022). Nicel araştırma yöntemini kullanan araştırmacı, araştırma ile ulaşmak istediği cevaplara ilişkin nesnel veriler toplar ve istatistiksel yöntemler doğrultusunda analiz eder.

Analizler sonucunda elde edilen bulgular ise, daha önce yapılan çalışmalar ve ilgili alanyazın çerçevesinde kanıta dayalı olarak yorumlanır. Araştırmacı sürecin tamamında objektif ve nesnel bir tutum içerisinde (Aydın, 2022). İlişkisel tarama modeliyle, iki ya da daha fazla değişken arasındaki ilişkileri belirlemek ve neden-sonuca ilişkin ipucu elde etmek amaçlanır (Büyüköztürk, vd., 2022). Diğer bir ifadeyle ilişkisel tarama modeli ile değişkenler arasındaki ilişkileri tanımlamak amaçlanır (Totan, 2008).

Araştırmanın amacı kapsamında oluşturulan kavramsal model ise yapısal eşitlik modeli doğrultusunda incelenmiştir. Yapısal eşitlik modeli (YEM), gözlenen ve gözlenemeyen değişkenler arasındaki ilişkiyi tek bir model ile test edebilen istatistiksel bir yöntemdir. Ölçüm hatalarından arınık olan gözlenemeyen değişkenlerin arasındaki ilişkileri hesaplayabilmesi ve yordayabilmesi YEM'in en önemli özelliklerindendir (Hoyle, 1995). Yapısal Eşitlik modellemesinde aracılık etkisi ile; bağımsız değişken ile bağımlı değişken arasındaki bağlantıyı oluşturan değişkenlerin etkisi açıklanmaya çalışılmaktadır (Gürbüz, 2019). Mevcut araştırmadaki aracılık etkileri ise, yapısal eşitliğin seri aracı modeli kapsamında incelenmiştir. Seri aracı modelde, bağımsız değişkenin önce birinci aracı değişken, sonra ise ikinci aracı değişken aracılığıyla bağımlı değişkeni etkilemesi söz konusudur. Ardışık aracı değişkenlerin oluşturduğu yol ile, bir değişkenin diğer bir değişkeni nasıl etkilediğini test etme imkanı bulunurken oluşturulan seri aracı model ile karmaşık ilişkiler daha iyi anlaşılabilir (Preacher ve Hayes, 2008). Mevcut araştırmada, yapısal eşitlik modeline ilişkin oluşturulan seri aracı model ise Şekil 3.1'de verilmiştir.



Şekil 3.1. Araştırma Modeli

Anlaşıldığı üzere, araştırmada model kapsamında “Psikolojik danışman adaylarının bağlanma stilleri ile süpervizyon ilişkisi arasındaki ilişkide içgörü ve bilişsel esnekliğin aracılığı var mıdır?” sorusuna aranan yanıt için; psikolojik danışman adaylarının bağlanma stilleri bağımsız değişken, süpervizyon ilişkisi bağımlı değişken, içgörü ve bilişsel esneklik ise aracı değişkenler olarak belirlenmiştir. Bağlanma stilleri ile süpervizyon ilişkisi arasındaki ilişkinin belirlenmesinde aracı etkisi ele alınan değişkenlerden içgörünün, bilişsel esneklik aracılığıyla süpervizyon ilişkisi üzerindeki seri aracı etkisi incelenmiştir.

3.2. Katılımcılar

Araştırmanın katılımcılarını belirlerken amaçlı örnekleme yönteminden yararlanılmıştır. Amaçlı örnekleme yöntemi, araştırmanın amacına uygun ve bilgi yönünden zengin durumların seçilmesine fırsat sağlamaktadır. Bu yöntem, belli özelliklere sahip olan katılımcılarla çalışılmak istendiğinde tercih edilmektedir (Büyüköztürk vd. 2022). Amaçlı örnekleme yöntemi kapsamında katılımcıları belirlemek üzere araştırmacı tarafından daha önceden belirlenmiş koşullar bulunmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2008). Böylelikle araştırmacı, seçtiği durumlar bağlamında olguları anlamlandırmaya ve aralarındaki ilişkileri açıklamaya çalışmaktadır (Büyüköztürk vd. 2022). Bu bağlamda çalışmanın katılımcı grubunu oluşturacak kişilere ilişkin koşullar; Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık 4.sınıf öğrencisi olarak “Bireyle Psikolojik Danışma Uygulamaları” dersi almış olmak, BPDU dersi kapsamında en az 1 gerçek danışanla süpervizyon altında en az 4-5 psikolojik danışma oturumu gerçekleştirmiş olmak olarak belirlenmiştir. Bu koşullar doğrultusunda 17 farklı üniversitenin 2023-2024 eğitim öğretim yılı güz döneminde, yaş ortalamaları 22.36 olan 316 kadın (%75.05), 105 erkek (%24.94) toplamda 421 psikolojik danışman adayı araştırmanın katılımcı grubunu oluşturmuştur.

Araştırma doğrultusunda kullanılacak yapısal eşitlik modellemesi için genellikle büyük örneklem gruplarına ihtiyaç bulunmaktadır. Bazı araştırmacılar en az 200 kişi ile çalışılması gerektiğini ifade etmişlerdir (Kelloway, 1998). Bentler ve Chou (1987) ise; kişi sayısını belirlemek için örneklem hesaplama formülünü önermişlerdir. Bu önerilen formüle göre $50+5x$ te x araştırmadaki gözlenen değişkendir. Mevcut araştırmada ise toplamda 31 gözlenen değişken yer almaktadır. Bu durumda $50+31*5=205$ kişiye ihtiyaç vardır. Araştırmada 421 kişinin yer aldığı düşünüldüğünde, çalışma grubunun sayısı yeterli olmaktadır.

3.3. Veri Toplama Süreci

Araştırmanın verilerinin, “Bireyle Psikolojik Danışma Uygulaması Dersi” kapsamında alınan süpervizyon doğrultusunda toplanması amaçlanmıştır. Bu bağlamda veri toplama işlemi, ilgili üniversitelerdeki öğretim görevlileri ile iletişime geçilerek 2023-2024 eğitim öğretim yılı Kasım- Ocak ayları arasında gerçekleştirilmiştir. Öğrencilerin ders saatlerinde, Google form üzerinden hazırlanarak içerisinde kişisel bilgi formu ve diğer 4 envanterin yer aldığı ölçeklerle, yüz yüze veriler toplanmıştır. Öğrenciler ölçekleri cevaplamaya başlamadan önce araştırmanın amacına ve bu amaç doğrultusunda elde edilen verilerin kullanımına ilişkin bilgiler verilmiştir. Ayrıca kimlik bilgilerinin talep edilmeyeceği ve dileyen katılımcılarla araştırma sonuçlarının paylaşılacağı ifade edilmiştir. Sözel olarak ifade edilen bu hususlar hazırlanan formun en başında yazıyla da ifade edilmiştir. Bu doğrultuda araştırmaya katılmayı kabul eden öğrencilerle ölçeklerin yer aldığı form elektronik ortam aracılığıyla paylaşılmıştır. Ölçeklerde anlaşılmayan bir yer olması halinde katılımcıların soru sormaları teşvik edilmiştir. Veri toplama esnasında, ölçekleri doldurmaktan vazgeçmeleri durumunda ise çekinmeden araştırmadan çekilebilecekleri bilgisi katılımcılara verilmiştir. Katılımcılar tarafından ölçeklerin cevaplanması ise yaklaşık olarak 15 dakika sürmüştür.

3.4. Veri Toplama Araçları

Araştırmanın katılımcı grubunu oluşturan psikolojik danışman adaylarının kişisel bilgilerini ve süpervizyon süreçleri ile ilgili bilgileri elde etmek amacıyla “ Kişisel Bilgi Formu”, süpervizörleriyle olan ilişkilerindeki uyuma yönelik bilgi edinmek amacıyla “Süpervizyon Çalışma Uyumu Envanteri – Kısa Formu”, bağlanma stillerini belirleyebilmek amacıyla “Üç Boyutlu Bağlanma Stilleri Ölçeği”, bilişsel esneklik düzeylerini belirleyebilmek amacıyla “Bilişsel Esneklik Envanteri” ve içgörü düzeylerini belirleyebilmek amacıyla ise de “İçgörü Ölçeği” kullanılmıştır. Bahsi geçen veri toplama araçlarına ilişkin ayrıntılı bilgilere aşağıda yer verilmiştir.

3.4.1. Kişisel bilgi formu

Kişisel Bilgi Formu, katılımcıların sosyo demografik özellikleri ve süpervizyon süreçlerine ilişkin bilgilerin alınması amacıyla hazırlanmıştır. Bu doğrultuda psikolojik danışman adaylarının cinsiyet, yaş, öğrenim gördüğü üniversiteye ilişkin sorular ile demografik özelliklerine ilişkin bilgilerin elde edilmesi amaçlanmıştır. Adayların BPDU dersi kapsamında aldığı süpervizyon süreçlerine yönelik bilgileri elde etmek için ise;

süpervizörlerinin belirlenme şekli, psikolojik danışma gerçekleştirmeleri beklenen gerçek danışan sayısı ve psikolojik danışma gerçekleştirdikleri gerçek danışan sayısı, kaç oturum psikolojik danışma gerçekleştirmelerinin beklendiği ve kaç oturum psikolojik danışma gerçekleştirdikleri, kaç süpervizyon oturumunda yer aldıkları ve katıldıkları süpervizyonun yöntemleri ve tekniklerinin neler olduğuna ilişkin sorulara yer verilmiştir. Formun bir örneği EK- 1’ de sunulmuştur.

3.4.2. Süpervizyon çalışma uyumu envanteri – kısa formu

Sabella ve diğerleri (2020) tarafından süpervizyon çalışma uyumunun niteliğini süpervizyon alan kişi tarafınca ölçmek amacıyla geliştirilen ve Meydan ve Sağkal (2022) tarafından Türkçe’ye uyarlaması yapılan Süpervizyon Çalışma Uyumı Envanteri- Kısa Formu 5 maddeden oluşmakta ve tek bir boyutu ölçmektedir. Maddelerin her birinin 7’li derecelendirme anahtarı ile (1) “neredeyse hiçbir zaman ve (7) “neredeyse her zaman” olacak şekilde derecelendirilmesi istenmektedir. Envanterde ters kodlanan madde bulunmamakla birlikte envanterden en az 5, en fazla ise 35 puan alınabilmektedir. Yüksek puan alınması ile, süpervizyon alan kişi ve süpervizörü arasındaki çalışma uyumunun niteliğin yüksek olduğu söylenebilir. Envanterin orijinal formunda Cronbach alpha değeri .92, Türkçe uyarlamasında ise .86 olarak hesaplanmıştır. Envanterin test-tekrar test güvenirliği ise .82 , olarak hesaplanmıştır. Bu araştırmada elde edilen Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı .94 olarak hesaplanmıştır. Ölçeğin güvenirliği için iç tutarlık McDonald omega katsayıları hesaplandığında ise bu değer .95 olarak bulunmuştur. Ölçeğin örnek maddeleri EK- 2’ de sunulmuştur.

3.4.3. Üç boyutlu bağlanma stilleri ölçeği

Erzen (2016) tarafından, Ainsworth (1978) modeline uygun olarak bağlanma stillerini belirleyebilmek amacıyla geliştirilen “Üç Boyutlu Bağlanma Stilleri Ölçeği”; “güvenli bağlanma”, “ kaçınan bağlanma” ve “kaygılı- kararsız bağlanma” olarak 3 boyuttan ve 18 maddeden oluşmaktadır. Maddelerden 4,7,10,13 ve 16. madde güvenli bağlanma stilini; 1,3,5,9,12,15 ve 18. madde kaçınan bağlanma stilini; 2, 6,8,11,14 ve 17. madde ise kaygılı- kararsız bağlanma stilini ölçmektedir. Maddelerin her biri 5’li derecelendirme anahtarı ile (1) “kesinlikle katılmıyorum” (2) “katılmıyorum”, (3) “kısmen katılıyorum”, (4) “katılıyorum”, (5) “kesinlikle katılıyorum” olacak şekilde derecelendirilmektedir. Ölçekte ters kodlanan madde bulunmamakla birlikte kişinin ölçekten en yüksek puan aldığı bağlanma stili, sahip olduğu bağlanma stili olarak kabul

edilmektedir. Her bir stilin toplam puanı ayrı ayrı analiz edilmekte, üç stilin toplam puanıyla bir puan elde edilmesi mümkün olmamaktadır. Ölçeğin madde toplam korelasyonu .49 ile .75, madde kalan analizleri .96 ile .98 değerleri arasında değişmektedir. Ölçeğin Cronbach alpha değerine bakıldığında ise kaçınan, güvenli ve kaygılı-kararsız bağlanma stilleri için iç tutarlılık katsayıları .80, .69 ve .71 olarak hesaplanmıştır. Bu araştırmada elde edilen Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı güvenli bağlanma alt boyutu için .72; kaygılı bağlanma alt boyutu için .79 ; kaçınan bağlanma alt boyutu için ise .76 olarak hesaplanmıştır. Ölçeğin güvenirliği için iç tutarlık McDonald omega katsayıları hesaplandığında ise güvenli bağlanma alt boyutu için .74; kaygılı bağlanma alt boyutu için .81; kaçınan bağlanma alt boyutu için ise .76 olarak bulunmuştur. Ölçeğin örnek maddeleri EK- 3’ de sunulmuştur.

3.4.4. Bilişsel esneklik envanteri

Dennis ve Wal (2010) tarafından bireylerin çeşitli olaylar ve durumlar karşısındaki bilişsel esnekliğini ölçmek amacıyla geliştirilen Bilişsel Esneklik Envanteri’nin Türkçe uyarlaması Sapmaz ve Doğan (2013) tarafından yapılmıştır. Ölçek 20 maddeden ve “alternatifler” ve “kontrol” olmak üzere 2 alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçekte yer alan her bir maddenin 5’li derecelendirme anahtarı ile (1) “hiç uygun değil”, (2) “uygun değil”, (3) “biraz uygun”, (4) “uygun” ve (5) “tamamen uygun” olarak derecelendirilmesi istenmektedir. Ölçekte yer alan 2,4,7,9,11,17. maddeler ters puanlanmaktadır. Ölçekten bilişsel esneklik, “alternatifler” ve “kontrol” alt boyutu puanı olmak üzere üç farklı türde puan alınabilmektedir. Ölçekten alınan yüksek puanlar bilişsel esnekliğin yüksek olduğunun göstergesi olarak değerlendirilir. Ölçeğin geçerlik çalışması için ölçüt bağıntılı geçerlik ile açımlayıcı ve doğrulayıcı faktör analizi yöntemlerinden güvenirlik çalışmaları için ise Cronbach alfa iç tutarlık ve test tekrar test yöntemlerinden yararlanılmıştır. Ölçeğin Cronbach alpha değeri ölçeğin tümü ve “alternatifler” alt boyutu için .90, “kontrol” alt boyutu için ise .84 olarak hesaplanmıştır. Test tekrar test güvenirlik katsayısı, ölçeğin tamamında .75, “alternatifler” alt boyutunda .78 ve “kontrol” alt boyutunda .73 olarak hesaplanmıştır (Sapmaz ve Doğan, 2013) Bu araştırmada elde edilen Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı kontrol alt boyutu için .83; alternatif alt boyutu için .85 olarak hesaplanmıştır. Ölçeğin güvenirliği için iç tutarlık McDonald omega katsayıları hesaplandığında ise kontrol alt boyutu için .84; alternatif alt boyutu için .86 olarak bulunmuştur. Ölçeğin örnek maddeleri EK- 4’ de sunulmuştur.

3.4.5. İçgörü ölçeği

Akdoğan ve Türküm (2018) tarafından geliştirilen içgörü ölçeği klinik olmayan üniversite öğrencilerinin içgörü düzeylerini belirlemeye yönelik geliştirilmiştir. Ölçek, 3 alt boyuttan oluşmaktadır. Bu alt boyutlar ise “Bütüncül bakma”, “kendini kabul”, ve “kendini anlama” olarak belirlenmiştir. Ölçek toplamda 20 madde içermektedir ve bu maddelerin her birini cevaplamak için (5) “her zaman”, (4) “çoğu zaman”, (3) “ara sıra”, (2) “nadiren” ve (1) “hiçbir zaman” olarak beşli derecelendirme sistemi kullanılmıştır. Maddelerden 3,6,11,12,14,15 ve 18. madde “bütüncül bakma” alt boyutunu; 2,4,5,9,13,17 ve 19. Madde “kendini kabul” alt boyutunu; 1,7,8,10,16 ve 20. madde ise “kendini anlama” alt boyutunu ölçmektedir. Ölçekte yer alan 4., 9., 13. ve 17. maddeler ters puanlanmaktadır. Ölçekte en az 20, en çok ise 100 puan alınabilmektedir. Ölçeğin her bir alt boyutundan alınan yüksek puan, içgörünün ilgili olduğu o boyutunun düzeyine ilişkin yüksekliğe işaret ederken ölçeğin tamamından elde edilen yüksek puan ise içgörü düzeyinin yüksek olduğuna işaret etmektedir. Ölçeğin geliştirilme sürecinde güvenirlik için keşifsel ve doğrulayıcı faktör analizleri gerçekleştirilmiştir. Ölçek maddelerinin faktör yükleri .33 ile .63 arasında değişmektedir. Ölçeğin Cronbach alpha iç tutarlılık katsayısı .84 olarak hesaplanırken, “bütüncül bakma” alt boyutu .80, “kendini kabul” alt boyutu .69 ve “kendini anlama” alt boyutu ise .78 olarak hesaplanmıştır. Bu araştırmada elde edilen Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı bütüncül bakma alt boyutu için .84; kendini kabul alt boyutu için .85; kendini anlama alt boyutu için ise .80 olarak hesaplanmıştır. Ölçeğin güvenirliği için iç tutarlılık McDonald omega katsayıları hesaplandığında ise bütüncül bakma alt boyutu için .85; kendini kabul alt boyutu için .85; kendini anlama alt boyutu için ise .81 olarak bulunmuştur. Ölçeğin örnek maddeleri EK- 5’ de sunulmuştur.

3.5. Verilerin Analizi

Araştırmada, değişkenler arasındaki ilişkileri belirlemek üzere yapısal eşitlik modeli analizinden yararlanılmıştır. Yapısal eşitlik modellemesi, hatayı kontrol etmek üzere çeşitli istatistikleri kullanması ve karar verme noktasında birçok parametreye dikkat etmesi nedeniyle güçlü bir analiz yöntemi olarak bilinmektedir (Kline, 2011). Mevcut çalışmada, test edilen modelin bağlanma stilleri ve süpervizyon ilişkisi bağlamındaki farklılıklarını incelemek amacıyla çoklu grup yapısal eşitlik modellemesi kullanılmıştır. Ayrıca, bilişsel esnekliği ölçmek için de parselleme yöntemi uygulanmıştır. Parselleme yöntemi, ölçme hatalarını en aza indirmek için önerilen bir yöntemdir (Little vd., 2002).

Alanyazında birçok parselleme yöntemi yer almaktadır; bunların arasında rastgele atama, madde yapı dengesi ile atama, korelasyonel algoritma ve açıklayıcı faktör analizi ile parselleme bulunmaktadır. Açıklayıcı faktör analizi ile yapılan parselleme, kısıtlanmamış ölçme modelleri oluşturmayı sağlamakta ve özellikle ölçeğin tek boyutlu olup olmadığı net değilse kullanılması önerilmektedir. Bu çalışmada ise, açıklayıcı faktör analizi yönteminden yararlanılarak potansiyel faktör yapısına ilişkin hatalar en aza indirgenmiştir.

Yapısal eşitlik modellerinden elde edilen bulguların analizinde uyum iyiliği indeksleri kullanılmıştır. Alanyazında ön plana çıkan uyum iyiliği indekslerinden bazılarında bu çalışmada da yararlanılmıştır. Önerilen model ile gözlenen modelin uyumunu test etmek üzere Ki-kare Uyum Testi (χ^2), model karşılaştırmalarını yapmak üzere Karşılaştırmalı Uyum İndeksi (CFI) ve Tucker Lewis İndeksi (TLI), yapısal modelin mutlak uyumunu belirlemek üzere Tahmin Hatalarının Ortalamasının Karekökü (RMSEA) ve Standartlaştırılmış Hata Kareleri Ortalamasının Karekökü (SRMR) dikkate alınmıştır (Hu ve Bentler, 1999; Brown, 2006). Analizlerde veri setinin analize uygunluğu ise çeşitli varsayımlar doğrultusunda incelenmiştir. İlk olarak, kayıp verilerin olup olmadığı incelenmiş ve kayıp veri bulunmadığı tespit edilmiştir.

Çok değişkenli normallik için önemli olan uç değer analizi yapılmıştır. İlk olarak tek değişkenli uç değer analizi uygulanarak z puanları incelenmiştir. Z puanı, -4 ile +4 aralığında olmayan veriler çıkarılmıştır. Bu doğrultuda veri setindeki 425 kişiden 2 uç değere sahip veriler çıkarılmıştır. Çok değişkenli uç değer analizi için ise, Mahalanobis uzaklık değerleri hesaplanarak kritik ki-kare değerinin üstünde olduğu tespit edilen 2 kişi veri setinden çıkarılmıştır.

Çalışmada, hem tek değişkenli hem de çok değişkenli normallik varsayımları incelenmiştir. Çarpıklık ve basıklık değerleri, tek ve çok değişkenli istatistikler için hesaplanmış ve bulgular kısmında raporlanmıştır. Normallik için, çarpıklık ve basıklık değerlerinin -2 ile +2 aralığında bulunması gerektiği belirlenerek bu değerlerin normal sınırlar içinde olduğu tespit edilmiştir (George ve Mallery, 2016). Değişkenler arası doğrusallık varsayımını test etmek amacıyla da, değişkenlerin saçılım grafikleri incelenmiş ve verilerin bu varsayımı sağladığı tespit edilmiştir. Otokorelasyon için Durbin-Watson değerinin 1-3 arasında olması gerektiği ve mevcut verinin bu şartı sağladığı belirlenmiştir (Tabachnick ve Fidell, 2007). Çoklu bağlantı sorununu tespit etmek üzere tolerans ve VIF değerleri incelenmiştir. İncelenen değerlerin istenilen

aralıklarda olduğu saptanmıştır.

Mevcut araştırmadaki analizlerde frekans analizi, ortalama, standart sapma, çarpıklık, basıklık, korelasyon ve güvenilirlik için “IBM SPSS Statistic 26 Programı” kullanılmıştır. Ölçme modelleri ve yapısal eşitlik modelleri için ise, “AMOS Graphics 24 Programı”ndan yararlanılmıştır.

4. BULGULAR

Bu bölümde araştırmadan elde edilen analiz sonuçlarına ilişkin bulgulardan öncelikle değişkenler arası ilişkilere yönelik bulgular, ardından ise süpervizyon ilişkisine etki eden faktörleri incelemek üzere oluşturulan modele ve bu modelde yer alan aracılık ilişkilerine yönelik bulgular sunulmuştur.

4.1. Bireylerin Süpervizyon İlişkisi , Güvenli Bağlanma, Kaçınan Bağlanma, Kaygılı Bağlanma ve Bilişsel Esneklik ve İlgörülerine İlişkin Bulgular

Çalışmada yapısal eşitlik modellerine ilişkin ölçme ve yapısal modeller test edilmiş ve faktörler arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Çalışmada araştırma sorularına yönelik analizler öncesinde değişkenler arasındaki korelasyon ve betimsel istatistikler Tablo 4.1.’de sunulmuştur.

Tablo 4.1. Betimsel istatistikler ve korelasyonlar (N = 421)

	1	2	3	4	5	6
Süpervizyon İlişkisi	1					
Güvenli Bağlanma	,229**	1				
Kaçınan Bağlanma	-,136**	-,115*	1			
Kaygılı Bağlanma	-,154**	-,209**	,390**	1		
Bilişsel esneklik	,221**	,510**	-,106*	-,325**	1	
İlgörü	,170**	,346**	-,107*	-,238**	,589**	1
Ortalama	28,1686	19,152	10,5463	12,8432	76,3325	77,3824
Standart sapma	7,47743	3,35029	3,7354	4,56635	9,77721	10,89358
Varyans	55,912	11,224	13,953	20,852	95,594	118,67
Çarpıklık	-1,163	-0,821	0,914	0,43	-0,315	-0,951
Basıklık	0,448	0,862	0,829	-0,4	0,225	1,872
Minimum	5	6	6	6	45	31
Maksimum	35	25	27	28	97	98

Not. *** $p < .001$, * $p < .05$

Tablo 4.1’de anlaşıldığı üzere çalışmanın bağımlı değişkeni olan süpervizyon ilişkisi, bütün değişkenler ile anlamlı bir ilişki içerisindedir. Süpervizyon ilişkisi güvenli

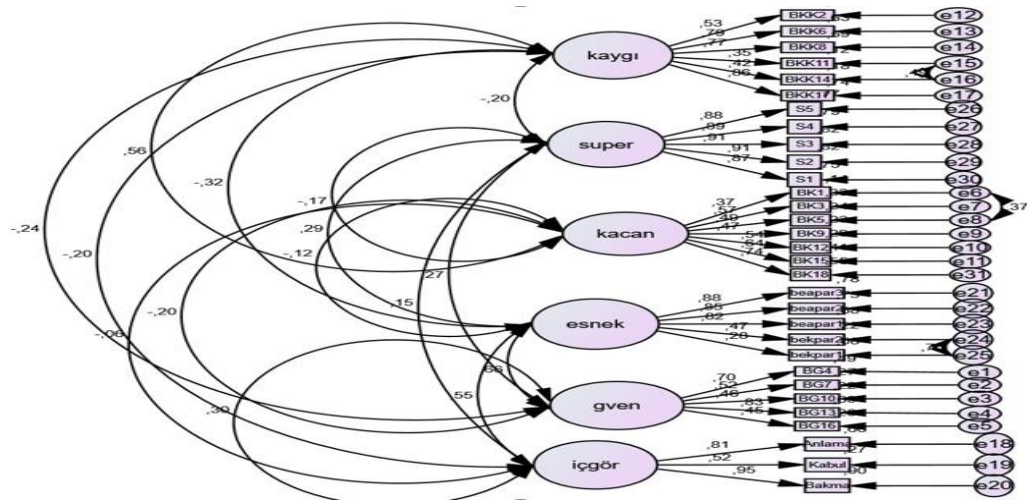
bağlanma ($r = .23$; $r_s < .01$) içgörü ile ($r = .17$; $r_s < .01$) ve bilişsel esneklik ($r = .22$; $r_s < .01$) ile pozitif; diğer değişkenler olan kaçınan bağlanma ($r = -.14$; $r_s < .01$) ve kaygılı bağlanma ($r = -.15$; $r_s < .01$) ile negatif ilişkilidir. Araştırmanın bağımsız değişkenleri olan güvenli bağlanma, içgörü ile ($r = .35$; $r_s < .01$) pozitif; kaçınan bağlanma ve kaygılı kararsız bağlanma, içgörü ile negatif (sırasıyla $r = -.12$; $r_s < .01$ ve $r = -.21$; $r_s < .01$) ilişki içindedir. Son olarak bilişsel esneklik ile süpervizyon ilişkisi ($r = .22$; $r_s < .01$) ve içgörü ile ($r = .51$; $r_s < .01$) pozitif ilişkilidir. Bağımsız değişkenler arasında çoklu bağlantı sorunu bulunmamaktadır. Tüm değişkenler normal dağılım şartını sağlamaktadır.

4.2. Bireylerin Süpervizyon İlişkisi Modeline İlişkin Bulgular

Araştırma kapsamında bireylerin süpervizyon ilişkisine etki eden faktörler yapısal eşitlik modellemesi ile incelenmiştir. Öncelikle ölçme modeline yönelik bulgular ardından da süpervizyon ilişkisi yapısal modeline yönelik bulgular sıralanmıştır.

4.2.1. Ölçme modeline ilişkin bulgular

Bireylerin süpervizyon ilişkisi, güvenli bağlanma , kaçınan bağlanma , kaygılı bağlanma, içgörü ve bilişsel esneklik arasındaki ilişkilerinin inceleneceği genel yapısal modelin ilk aşamasını oluşturacak ölçme modelinde 6 tane gizil değişken ve bu değişkenleri oluşturulan 31 gözlenen değişken bulunmaktadır. Algılanan güvenli bağlanma ise iki parsel tarafından temsil edilmektedir. Bilişsel esneklik için araştırmacı tarafından parselleme kullanılarak beş parsel oluşturulmuştur. Kaygılı bağlanma madde 11-14, kaçınan bağlanma madde 1-5 ve bilişsel esneklik parsel 4 ile 5 arasında hata kovaryansı uygulanmıştır. Bu değişiklikler sonucunda oluşan ölçme modeline ait doğrulayıcı faktör analizi sonuçları ise Şekil 4.1’de verilmiştir.



Şekil 4.1. Genel ölçme modeli sonuçları

Gizil değişkenler arası ilişkilerin anlamlı olduğu anlaşılmaktadır. Ölçme modeli için hesaplanan uyum iyiliği indeksleri sonuçları, bu modelin kabul edilebilir olduğuna işaret etmektedir; $\chi^2_{(416, N=421)} = 1042,850, p < .001; X^2/df=2.507, GFI = 0.91; CFI = 0.91; TLI = 0.90; SRMR = 0.061; RMSEA = 0.06$. (Hu ve Bentler,1999; Kline, 2005). Ölçme modeli için hesaplanan standardize edilmemiş ve edilmiş regresyon katsayıları (Lamdax değerleri), çarpıklık, basıklık ve güvenilirlik değerleri de Tablo 4.2.'de yer almaktadır.

Tablo 4.2. Ölçme modelinin standardize edilmiş regresyon katsayıları, çarpıklık, basıklık değerleri

Faktörler ve gözlenen parametreler	Faktör Yüğü	S.h.	λ	C.R.	P	Çarpıklık	Basıklık
Güvenli Bağlanma							
BG4	1		0,699			-1.071	1.617
BG7	0,825	0,092	0,519	9,015	***	-0.792	0.076
BG10	0,748	0,092	0,464	8,105	***	-0.382	-0.367
BG13	1,083	0,077	0,831	14,079	***	-1.099	1.970
BG16	0,844	0,106	0,448	8	***	-0.478	-0.722
Kaçınan Bağlanma							
BK1	1		0,368			1.741	2.730
BK3	1,465	0,238	0,572	6,164	***	0.727	-0.304
BK5	1,303	0,181	0,491	7,204	***	1.787	2.956
BK9	1,216	0,211	0,475	5,753	***	0.431	-0.274
BK12	1,191	0,197	0,54	6,058	***	1.391	1.803
BK15	1,453	0,227	0,641	6,405	***	1.302	1.598
BK18	2,023	0,313	0,742	6,459	***	1.025	0.678
Kaygılı Bağlanma							
BKK2	1		0,527			0.266	-0.697
BKK6	1,405	0,132	0,794	10,632	***	0.523	-0.393
BKK8	1,197	0,116	0,765	10,312	***	1.020	0.585
BKK11	0,672	0,11	0,347	6,116	***	0.763	-0.374
BKK14	0,772	0,11	0,42	7,035	***	1.104	0.344
BKK17	1,389	0,129	0,858	10,789	***	0.823	0.054
İçgörü							
Anlama	1		0,813			-1.413	3.010
Kabul	0,554	0,051	0,516	10,78	***	-0.160	-0.377
Bakma	1,123	0,06	0,951	18,575	***	-0.995	1.877
Bilişsel esneklik							
beapar3	1		0,881			-0.593	0.437
beapar2	0,866	0,039	0,853	22,324	***	-0.649	0.828
beapar1	0,791	0,037	0,823	21,125	***	-0.835	2.168
bekpar2	0,557	0,057	0,468	9,817	***	-0.453	0.016
bekpar1	0,257	0,046	0,278	5,545	***	-0.523	0.095

Süpervizyon Çalışma Uyumu

S5	1		0,88			-1.279	0.644
S4	1,003	0,037	0,891	26,924	***	-1.215	0.553
S3	1,079	0,039	0,906	27,367	***	-0.971	-0.007
S2	0,994	0,037	0,906	27,053	***	-1.288	0.706
S1	1,073	0,044	0,867	24,652	***	-0.918	-0.302

Not. ***p < .001.

[Tablo 4.2. (Devam) Ölçme modelinin standardize edilmiş regresyon katsayıları, çarpıklık, basıklık değerleri]

Tablo 4.2’de anlaşıldığı üzere standardize edilmiş regresyon katsayıları bütün gizil değişkenler için yeterli düzeydedir.

Normallik varsayımı için incelenen çarpıklık değerlerin -.2 ile +.2 arasında olduğu ve basıklık değerlerinin ise -.2 ile +.2 arasında olduğu tespit edilmiştir. Bu değerlerin normallik şartını sağladığı görülmektedir (Bachman, 2004, s. 74). Ayrıca çok değişkenli normallik için Mardia'nın (1970) çok değişkenli basıklık değeri de hesaplanmıştır. Bu değer anlamlı olup olmadığı modelde bulunan madde sayısı kullanılarak elde edilen formül $(p(p+2)) / (31 \times (31+2)) = 1023$ ile hesaplanmıştır (Raykov ve Marcoulides, 2008). Modeldeki çok değişkenli basıklık değeri olan 177,063 formülden elde edilen 1023’ten küçük olduğu yani çok değişkenli normalliğe bir diğer kanıt sağladığı söylenebilir.

Ölçme modelinde çoklu doğrusallık varsayımını sağlamak için ayırt edici geçerlik hesaplamaları kapsamında son yıllarda alanyazında önerilen bir yöntem olan HTMT (Heterotrait-Monotrait Ratio) yöntemi kullanılmıştır (Hair vd., 2010). Tablo 4.3.’de modele ilişkin ayırt edici geçerlilik bulguları sunulmaktadır.

Tablo 4.3. Ölçme modeline ait HTMT ayırt edici geçerliliği ve birleşik güvenirlik bulguları

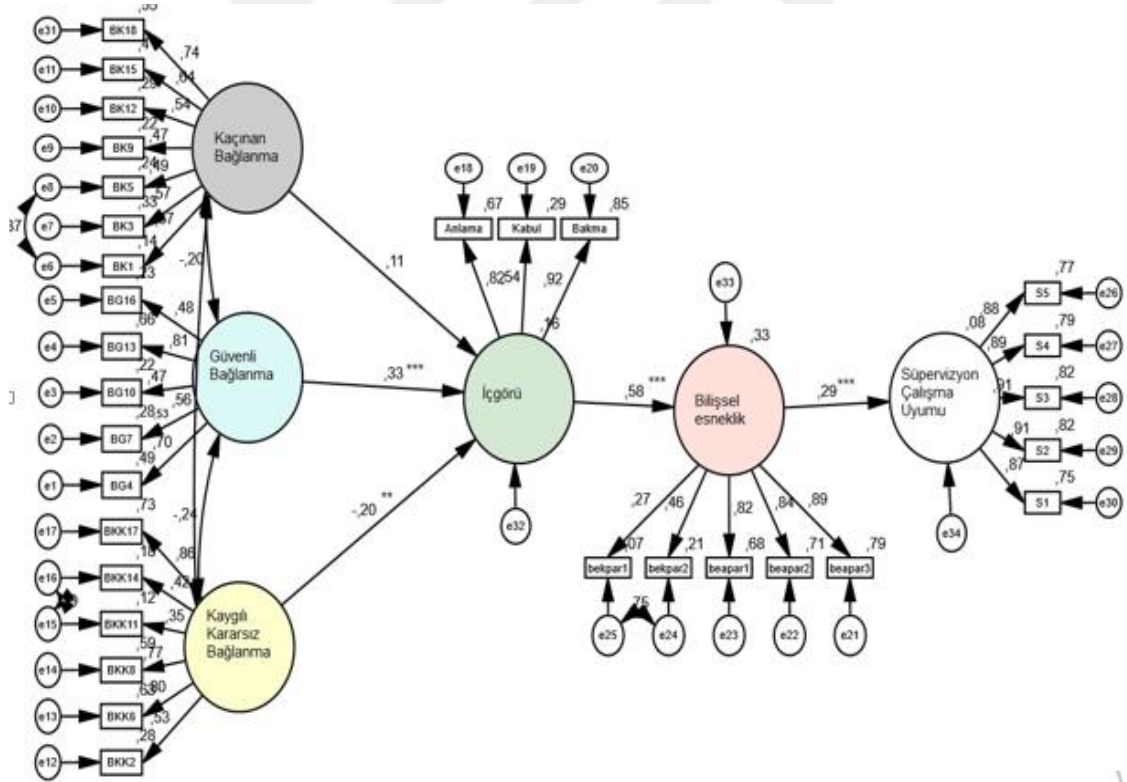
Değişkenler	CR	MS V	MaxR(H)	1	2	3	4	5	6
1-Güvenli Bağlanma	0,73 7	0,43 9	0,803						
2-Kaçınan Bağlanma	0,75 3	0,31 8	0,782	0,17					
3-Kaygılı Kararsız Bağlanma	0,79 9	0,31 8	0,869	0,27 5	0,57 5				
4-İçgörü	0,81 6	0,29 8	0,921	0,45 1	0,15 1	0,30 6			
5-Bilişsel esneklik	0,81 2	0,43 9	0,896	0,65 5	0,13 6	0,42 5	0,73 8		
6-Süpervizyon Çalışma Uyumu	0,95 3	0,08 3	0,951	0,28 1	0,18 7	0,18 8	0,19 8	0,24 2	

Tablo 4.3'ten anlaşıldığı üzere, hiçbir değer .85'in üzerinde olmadığı tespit

edilmiş ve böylece ayırt edici geçerlik sağlanmıştır. Tüm değişkenler için birleşik güvenilirlik değerleri hesaplanmış ve kabul edilebilir sonuçlar elde edilmiştir (Hair vd., 2018). Ölçme modelinden elde edilen standardize edilmiş yol katsayılarının anlamlı olması, uyum iyiliği indekslerinin kabul edilebilir değerler içinde bulunması, .85'in üzerinde ilişkilerin olmaması ile modelin yapılacak yapısal model uygulamaları için yeterli olduğu sonucuna varılmıştır.

4.2.2. Bireylerin yapısal modeline yönelik bulgular

Bireylerin güvenli bağlanma, kaçınan bağlanma, kaygılı bağlanma, içgörü ve bilişsel esnekliğinin süpervizyon ilişkisi üzerindeki etkisi sınanmıştır. Test edilen yapısal modelde ilk aşamada uyum iyiliği indeksleri şu şekildedir; χ^2 (423 N = 421) = 1189,253, $p < .001$; $X^2/df = 2,811$; GFI = .90; CFI = .90; TLI = .90; SRMR = .067; RMSEA = .066. Elde edilen bu değerlerin kabul edilebilir değerler olduğu görülmektedir. Test edilen yapısal modelde yer alan gizil değişkenlere ait yol analizi bulguları Şekil 4.2'de sunulmaktadır.



Şekil 4.2. Yapısal model. N = 421

Şekil 4.2'de sunulan bireylerin Süpervizyon ilişkisine yönelik yapısal eşitlik modelinde yer alan dolaylı etkiler bağlamında yol katsayılarında kaçınan bağlanma

anlamli olmadigi tespit edilmiştir. Diğer yollarin anlamli olduğu görülmektedir. Yapısal eşitlik modellemesi sonucunda doğrudan etkiler göz önüne alındığında; güvenli bağlanma ile içgörü arasındaki yol anlamli ve pozitif yönde yordamakta ($\lambda = .33, p < .001$), kaygılı bağlanma ve içgörü arasındaki yol anlamli ve negatif yönde yordamakta ($\lambda = -.20, p < .01$), içgörü bilişsel esnekliği ($\lambda = .58, p < .001$) pozitif yönde yordamakta, bilişsel esneklik süpervizyon ilişkisini ($\lambda = .29, p < .001$) pozitif yönde yordamaktadır. Elde edilen model bireylerin süpervizyon ilişkilerinin yüzde 8'ini açıklamaktadır. Bu durum, modelde süpervizyon alan psikolojik danışman adaylarına ilişkin bağlanma stilleri, içgörü ve bilişsel esneklik olarak belirlenen kişisel dinamiklerin; süpervizyon ilişkisini tahmin etme noktasında sınırlı bir güce sahip olduğunu göstermektedir.

Süpervizyon ilişkisi modeline ilişkin doğrudan ve dolaylı etkilerin anlamlılığını test etmek üzere 5000 bootstrapping işlemi gerçekleştirilmiştir. Bu işlem sonucunda, bootstrapping katsayısı ve %95 güven aralıklarının (G.A.) alt ve üst sınırları hesaplanmıştır. Bu araştırmada, 5000 örnekleme kullanılmıştır. Katsayının güven aralıkları arasında 0 bulunmaması durumunda, etkilerin istatistiksel olarak anlamli olduğu söylenebilir (Hair vd., 2018). Modele ilişkin doğrudan ve dolaylı etkilerin bootstrapping sonuçları Tablo 4.4'te sunulmuştur.

Tablo 4.4. Yapısal modeline yönelik Bootstrapping sonuçları

Model yolları	Beta Katsayısı	sh	% 95 G.A.		p
			Alt sınır	Üst sınır	
Doğrudan etki					
Güvenli Bağlanma →İçgörü	0,303	0,091	0,193	0,484	0,001
Kaygılı Bağlanma →İçgörü	-0,19	0,072	-0,33	-0,091	0,004
Kaçınan Bağlanma →İçgörü	0,176	0,078	-0,016	0,243	0,148
İçgörü → Bilişsel esneklik	0,64	0,074	0,462	0,696	0,001
Bilişsel esneklik →Süpervizyon İlişkisi	0,651	0,061	0,188	0,39	0,001
Toplam etki					
Güvenli Bağlanma →Süpervizyon İlişkisi	0,055	0,026	0,025	0,11	0,001
Kaygılı Bağlanma →Süpervizyon İlişkisi	-0,034	0,017	-0,07	-0,014	0,002
Kaçınan Bağlanma →Süpervizyon İlişkisi	0,019	0,014	0	0,046	0,102
Dolaylı etki					
Güvenli Bağlanma →İçgörü → Bilişsel esneklik	0,19	0,076	0,094	0,325	0,001
Kaygılı Bağlanma →İçgörü →Bilişsel esneklik	-0,118	0,05	-0,214	-0,051	0,004
Kaçınan Bağlanma →İçgörü →Bilişsel esneklik	0,064	0,047	-0,007	0,149	0,137
İçgörü →Bilişsel esneklik →Süpervizyon İlişkisi	0,166	0,042	0,107	0,243	0,001

Güvenli Bağlanma→İçgörü→Bilişsel esneklik → Süpervizyon İlişkisi	0,055	0,026	0,025	0,11	0,001
Kaygılı Bağlanma→İçgörü→Bilişsel esneklik →Süpervizyon İlişkisi	-0,034	0,017	-0,07	-0,014	0,002
Kaçınan Bağlanma →İçgörü →Bilişsel esneklik →Süpervizyon ilişkisi	0,019	0,014	0	0,046	0,102

[Tablo 4.4. (Devam) Yapısal modeline yönelik Bootstrapping sonuçları]

Tablo 4.4 ‘den anlaşıldığı üzere, kaçınan bağlanmadan içgörü aracılığıyla bilişsel esnekliğe ve süpervizyon ilişkisine giden yol arasındaki dolaylı etkiler anlamsızdır [0,019 95% GA (-0, 0,046)]. Güvenli bağlanma ile süpervizyon ilişkisi arasında içgörü ve bilişsel esnekliğin seri aracı olduğu yolun ise anlamlı olduğu [0,055 95% GA (0,025, 0,11)] güven aralıkları aracılığı ile kanıtlanmıştır (Preacher ve Hayes, 2008). Benzer şekilde kaygılı bağlanma ile süpervizyon ilişkisi arasında içgörü ve bilişsel esnekliğin seri aracı olduğu yolun ise anlamlı olduğu [-0,034 95% GA (-0,07, -0,014)] güven aralıkları aracılığı ile kanıtlanmıştır. Bu sonuca dayalı olarak güvenli bağlanmanın, içgörü ve bilişsel esneklik aracılığıyla süpervizyon ilişkisini pozitif yönde etkilediği ifade edilebilir. Diğer yandan kaygılı bağlanma içgörü ve bilişsel esneklik aracılığıyla süpervizyon ilişkisini negatif yönde etkilediği ifade edilebilir.

5. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu bölümde ilk olarak araştırmada ulaşılan sonuçlar özetlenmiştir. Ardından ise elde edilen bulgular alanyazın ışığında tartışılmıştır. Son olarak da söz konusu bulgulardan hareketle önce araştırmacılara, ardından da uygulayıcılara yönelik önerilere yer verilmiştir.

5.1. Sonuç ve Tartışma

Bu bölümde araştırmanın başında ifade edilen ana amaca ilişkin belirlenen araştırma sorularına dair sonuçlar özetlenmiş ve başlıklar altında tartışılmıştır. Sırasıyla; bağlanma stilleri ve süpervizyon ilişkisi arasındaki ilişkiye yönelik bulguların, bağlanma stilleri ve içgörü arasındaki ilişkiye yönelik bulguların, bilişsel esneklik ve süpervizyon ilişkisi arasındaki ilişkiye yönelik bulguların ve bağlanma stilleri ile süpervizyon ilişkisi arasındaki ilişkide içgörü ve bilişsel esnekliğin aracı rolüne yönelik bulguların tartışmasına yer verilmiştir.

5.1.1. Psikolojik danışman adaylarının bağlanma stilleri ve süpervizyon ilişkileri arasındaki ilişkiye yönelik sonuç ve tartışma

“Psikolojik danışman adaylarının bağlanma stilleri ve süpervizyon ilişkileri arasında ilişki var mıdır?” sorusu doğrultusunda yapılan analizlerden elde edilen bulgulara göre; güvenli bağlanma örüntüsüne sahip olan psikolojik danışman adaylarının bağlanma stili ile süpervizyon ilişkisi arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Bu bulgu, güvenli bağlanma örüntüsüne sahip psikolojik danışman adaylarının süpervizörleriyle olumlu bir ilişki geliştirdiklerini ortaya koymuştur. Bir diğer bağlanma biçimine yönelik bulgu olarak ise, kaygılı bağlanma örüntüsüne sahip psikolojik danışman adaylarının bağlanma stili ile süpervizyon ilişkisi arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Bu bulgu, kaygılı bağlanma örüntüsüne sahip psikolojik danışman adaylarının süpervizörleriyle olumsuz bir ilişki geliştirdiklerini ortaya koymuştur. Araştırmada ele alınan son bağlanma stili olan kaçınan bağlanma ile süpervizyon ilişkisinin arasındaki ilişki incelendiğinde ise; kaçınan bağlanmaya sahip psikolojik danışman adaylarının bağlanma stili ile süpervizyon ilişkisi arasında anlamlı bir ilişkiye rastlanmamıştır. Bu bulgu doğrultusunda, kaçınan bağlanma örüntüsüne sahip psikolojik danışman adaylarının bağlanma örüntüleri kapsamında süpervizörleriyle geliştirdikleri ilişki yordanamamaktadır.

Bağlanma stilleri ile süpervizyon ilişkisi arasındaki ilişkiye yönelik söz konusu bulgular değerlendirildiğinde ilk olarak; güvenli bağlanan psikolojik danışman adaylarının süpervizörleriyle olumlu bir ilişki geliştirdiği saptanmıştır. Güvenli bağlanan psikolojik danışman adaylarının süpervizörleriyle olumlu ilişki geliştirdikleri sonucunun nedeni olarak; Bowlby (1973) tarafından öne sürülen içsel çalışan modeller kavramı gösterilebilir. Nitekim Bowlby bu kavramla, kişinin bebeklik döneminde bağlanma figürüyle arasında geliştirdiği etkileşimlerin yaşamının ilerleyen dönemlerinde kendine ve diğerlerine ilişkin zihinsel temsillerini oluşturduğunu ifade etmektedir. Bu doğrultuda güvenli bağlanan bir kişi, bebekliğinde yaşadığı kaygı ya da korku sonrasında bağlanma figürüne kolayca erişmesiyle, bir ötekinin ihtiyaçlarına karşı duyarlılığını deneyimleme fırsatı bulur. Bu olumlu deneyim sonucunda ise diğerleri tarafından değer görmeye ve sevmeye layık olduğu değerlendirmesini yapabilir. Yaptığı bu değerlendirmelerin ise, gelecekte kuracağı ilişkiler için olumlu zihinsel temsiller oluşturması muhtemeldir. Böylelikle güvenli bağlanan kişinin, yakın ilişkilere yönelik beklentilerini şekillendiren içsel çalışan modelleri doğrultusunda oluşturduğu zihinsel temsilleri, yeni kuracağı

ilişkilere yaklaşımında belirleyici olabilir. Dolayısıyla bebekliğinde güvenli bağlanmayla ilişkilere yönelik olumlu deneyimlere sahip olan bir psikolojik danışman adayının, sonrasında süpervizörüyle geliştireceği ilişkiye yönelik de pozitif inanç ve gerçekçi beklentilerinin olması muhtemeldir. Bu doğrultuda da süpervizörüyle olumlu bir ilişki geliştirmesi anlaşılabilir olmaktadır. Bowlby'e benzer olarak Fraley (2002)' de bağlanma örüntülerinin süreklilik gösteren yapısına ilişkin öne sürdüğü bakış açısıyla; bebeklikte ilişkilere yönelik temeli atılan inançların korunarak yetişkinlikteki ilişkileri etkilediğini ifade etmektedir. Bu bakış açısına göre, erken çocuklukta oluşan bağlanma şemaları yetişkinlikteki ilişkilerde ortaya çıkmakta ve kişi bu bağlanma şemasına uygun davranışlar sergilemektedir. Bu yönüyle de güvenli bağlanan bir psikolojik danışman adayının, bağlanma şemasına yönelik geliştirdiği davranış örüntülerini süpervizörüyle kuracağı ilişkiye yansıtması böylelikle de olumlu bir ilişki geliştirmesi anlaşılabilir. Aynı zamanda güvenli bağlanan kişilerin kişilik özellikleri değerlendirildiğinde, yüksek benlik saygısına sahip olup ilişkilerinde düşük düzeyde onaylanma kaygısı taşıyan kişiler oldukları (Sümer ve Güngör, 1999), beraberinde yeterliliklerini arttırmaya açık oldukları görülmektedir (Mallon, 2008). Bu bağlamda da süpervizyon sürecindeki yaşıntılarda süpervizörünün onayına yönelik kaygı taşımayan bir psikolojik danışman adayının, süpervizörüyle daha samimi ve sıcak bir ilişki geliştirmesi mümkün olabilir. Beraberinde güvenli bağlanmaya sahip olarak yeterliliklerini arttırmaya açık olan bir psikolojik danışman adayının, süpervizöründen mesleki ve kişisel gelişimine ilişkin gelen bir geribildirim tehdit olarak algılamayıp gelişiminin bir parçası olarak değerlendirmesi mümkün olabilir. Bu durum ise psikolojik danışman adayı ile süpervizörü arasında daha sağlıklı bir ilişkinin oluşmasına zemin hazırlayabilir.

Alanyazında bağlanma stilleri ile süpervizyon ilişkisini ele alan araştırmalar incelendiğinde araştırmanın bulgularına benzer olarak; güvenli bağlanmaya sahip olan bir psikolojik danışman adayının, süpervizörüyle daha kolay bir biçimde yakın ilişki kurduğu (Pistole ve Watkins, 1995; Kim ve Birk, 1998; Gunn ve Pistole, 2012; Renfro Michel ve Sheperis, 2009; Menefee, vd., 2014), beraberinde güvenli bağlananların süpervizörlerini güvenli bir liman olarak görüp ihtiyaçları olduğunda destek almaktan çekinmedikleri (Bennet ve Saks, 2006) bulguları, araştırmanın bulgularını destekler niteliktedir. Diğer yandan, doğrudan süpervizyon ilişkisi bağlamında olmasa da bağlanma stilleri ile kişilerarası ilişkileri ele alan çalışmalarda; güvenli bağlanan kişilerin, ilişkilerinde daha uyum sağlayabilen, sağlıklı iletişim kurabilen, ortak sorumluluklar almaya açık olan ve

besleyici ilişki tarzını benimseyen kişiler oldukları ifade edilmiştir (Eraslan Çapan, 2009; Konyalıoğlu, 2002; Erözkan, 2009; Göçener, 2010; Mutlu, 2023). Bu bulgular da, mevcut araştırmada güvenli bağlanan psikolojik danışman adaylarının süpervizörleriyle uyum sağlayarak olumlu bir süpervizyon ilişkisi geliştirdiklerine yönelik bulguları destekler niteliktedir.

Bir diğer bağlanma biçimi olan kaygılı bağlanmaya yönelik elde edilen bulgular değerlendirildiğinde ise, kaygılı bağlanma örüntüsüne sahip psikolojik danışman adaylarının süpervizörleriyle olumsuz bir ilişki geliştirdikleri saptanmıştır. Bu sonucun ortaya çıkma nedeni olarak, kaygılı bağlananların bebeklik döneminde karşılaştıkları herhangi bir tehlike sonrasında bağlanma figürüne erişmekte sorun yaşaması, dolayısıyla bağlanmanın güvenli sığınak işlevini deneyimleyememesi ve bunu sonraki ilişkilerine de aktarması gösterilebilir. Öyle ki, tehlike arz eden bir uyarana karşılaşılan bebek, bağlanma figürüne yakın olmak ve onun tarafından sakinleştirilerek güveni deneyimlemek ister. Böyle anlarda bebeğin bağlanma figürüne erişme konusunda tutarsızlık yaşaması, dolayısıyla tutarlı bir şekilde güven duygusunu deneyimleyememesi sonucunda kaygılı bağlanma gelişir (Hazan ve Shaver, 1994). İlişki kurmaya yönelik geliştirdiği olumsuz zihinsel temsiller ile kaygılı bağlanmaya sahip olan kişi ise, yetişkinliğinde kuracağı ilişkilerde bu bağlanma örüntüsüne ilişkin davranışları sürdürebilir. Aynı zamanda kaygılı bağlanmaya sahip kişilerin bağlanma figürlerini tutarsız ve müdahaleci olarak tanımladıkları ifade edilmektedir (McCutcheon, 1998). Bu bağlamda kaygılı bağlanmaya sahip bir psikolojik danışmanın adayının, süpervizörünün değerlendirici yönü doğrultusunda yapacağı müdahaleler karşısında, bağlanma figürüne karşı geliştirdiği duyguları süpervizörüne aktarması ve direnç göstermesi söz konusu olabilir. Beraberinde süpervizörünü, destekleyici yönünün yanında değerlendirici rolüyle de deneyimleyen psikolojik danışman adayı, bağlanma figüründe yaşadığı tutarsızlığı yeniden yaşayabilir. Söz konusu durumda da süpervizörüne karşı geliştireceği olumsuz aktarım, ilişkiyi zedeleyici bir rol oynayabilir. Öte yandan kaygılı bağlanmaya sahip kişilerin kişilik özellikleri kapsamında yakınlığı reddedici oldukları (Bell ve Ainsworth, 1972), dikkate alındığında da süpervizörüyle yakın ilişki geliştirememeleri anlaşılabilir.

Alanyazındaki kaygılı bağlanmaya yönelik araştırmalar incelendiğinde araştırmanın bulgularına benzer olarak; kaygılı bağlanma stiline sahip psikolojik danışman adaylarının süpervizörüyle ilişki kurmada problemler yaşadığı, süpervizörüne yönelik aktarım geliştirerek süpervizörün yönlendirmelerine aşırı bir bağımlılık

geliştirdiği (Hill, 1992), güvensiz bağlanma stillerinden özellikle kaygılı bağlanma stiline sahip olanların zayıf bir süpervizyon ilişkisi geliştirdiği (Smothers,2010; Gnilka vd., 2016) bulguları da mevcut araştırmanın bulgularını destekler niteliktedir. Aynı zamanda, özellikle kaygılı bağlanma olarak belirtilmese de güvensiz bağlanmaya sahip olan kişilerin süpervizörüyle yakın ilişki geliştirmekte zorlandığını ortaya koyan benzer araştırma bulguları da bu çalışmanın bulgularıyla tutarlık göstermektedir (Pistole ve Watkins, 1995; Gunn ve Pistole, 2012; Renfro Michel ve Sheperis, 2009; Menefee, vd., 2014).

Araştırmada ele alınan son bağlanma stili olan kaçınan bağlanmaya yönelik elde edilen bulgular değerlendirildiğinde ise; kaçınan bağlanma örüntüsüne sahip psikolojik danışman adaylarının bağlanma örüntüleri ile süpervizyon ilişkileri arasında bir ilişki saptanmaması beklenmedik bir bulgudur. Bu beklenmedik durum, kaçınan bağlanma stilinin doğası, süpervizyonun yapısı ve ölçme yönteminden kaynaklanmış olabilir. Nitekim, kaçınan bağlanma örüntüsüne sahip kişiler, ilişkilerinde kendini ortaya koymaya karşı dirençli ve genel olarak duygusal yakınlığı reddedici bir eğilim içindedirler (Hazan ve Shaver, 1987). Söz konusu durum süpervizyon ilişkisi bağlamında ele alındığında; kaçınan bağlanan psikolojik danışman adayları, süpervizörleriyle kuracakları ilişkiye karşı da bir direnç göstererek bu ilişkiye yönelik herhangi bir duygusal yatırım yapmamış olabilirler. Bu da süpervizyon ilişkisinin niteliğine ilişkin bir değerlendirme yapmalarını engelleyerek mevcut çalışmada anlamlı bir ilişki çıkmamasına neden olmuş olabilir. Kaçınan bağlananların duygusal yakınlığı reddedici eğilimleri göz önünde bulundurulduğunda ise, kaçınan bağlanan psikolojik danışman adayları, süpervizörlerinden gelen sosyal desteği doğrudan reddederek algılayamamış olabilir. Bu durum da ilişkinin kalitesine yönelik sağlıklı bir değerlendirme yapılmasını engelleyebilir. Aynı zamanda kaçınan bağlananlar, diğerlerini tehdit olarak algıladıklarından, çevresindekilere karşı şüphe duyarak sürekli bir kontrol ihtiyacı duymaktadırlar (Hazan ve Shaver, 1987). Söz konusu durum kaçınan bağlanan psikolojik danışman adaylarının, süpervizörlerinin gerektiğinde sürece rehberlik etmelerinden rahatsızlık duymalarına neden olabilir. Beraberinde süpervizyon sürecinin doğası gereği süpervizörün elinde bulundurduğu güç de, kaçınan bağlanan psikolojik danışman adayını rahatsız edebilecek bir diğer etken olabilir. Süpervizörün gücünü ve yönlendirmelerini bir tehdit olarak algılamasıyla da süpervizörüyle ilişki kurmaya karşı mesafeli olabilir. Dolayısıyla kaçınan bağlanan bir psikolojik danışman adayı kendisine, süpervizörüyle

olan ilişkisini değerlendirebilecek bir yakınlığı deneyimlemeye fırsat vermemiş olabilir. Alanyazında kaçınan bağlanmanın doğasına ilişkin ifade edilen durumlar, kaçınan bağlanan psikolojik danışman adaylarının süpervizyon ilişkilerini olumlu ya da olumsuz olarak değerlendimelerine engel oluşturarak mevcut araştırmadaki anlamsız sonuçları destekler nitelik gösterebilirken, kaçınan bağlananların olumsuz süpervizyon ilişkisi geliştirmesini destekleyici nitelik de gösterebilir. Nitekim Bennet ve Saks (2006) çalışmasında; kaçınan bağlanma stiline sahip süpervizyon alanların, zayıf bir süpervizyon ilişkisi geliştirmeye yatkın olduğunu öne sürmüştür. Ayrıca, kaçınan bağlanma stiline ilişkin veriler sınırlı olmakla birlikte yurtdışı alanyazınına bakıldığında; kaygılı bağlanma stili ile kaçınan bağlanma stiline, güvensiz bağlanma boyutu altında yer alarak benzer değişkenleri yordadığına ilişkin sonuçlar da mevcuttur (Laible vd., 2000; Cooper, 1998; Dagnino, 2017). Mevcut araştırmada, kaçınan bağlananların bağlanma stilleri ile süpervizyon ilişkisi arasındaki ilişkiye yönelik bulgular alanyazınla çelişse de, bağlanma stilleri ile süpervizyon ilişkisi arasındaki bağlantıya ilişkin çalışmaların hala ön çalışma aşamasında olduğunu göz önünde bulundurmak işlevsel olacaktır (Bernard ve Goodyear, 2019). Dolayısıyla mevcut araştırmada, kaçınan bağlanan psikolojik danışman adaylarının süpervizyon ilişkilerine yönelik anlamlı bir ilişki bulunamaması yönündeki bulgu, alanyazına yeni bir bakış açısı getirmesinin yanında bu konudaki bulguların genellenebilmesi için daha fazla çalışmaya ihtiyaç olduğunu göstermektedir.

Kaçınan bağlanan psikolojik danışman adaylarının bağlanma stilleri ile süpervizyon ilişkisi arasında anlamlı bir ilişki bulunamamasının bir diğer nedeni de mevcut çalışmada kullanılan ölçme aracı olabilir. Ölçme araçları, kaçınan bağlanma stiline ve süpervizyon ilişkisinin içerisinde yer alan karmaşık dinamikleri ölçecek duyarlılığa sahip olmayabilir. Diğer yandan mevcut araştırmanın örneklem büyüklüğü de bu ilişkinin ortaya konulmasında yetersiz kalmış olabilir. Alanyazındaki kaçınan bağlanmaya yönelik araştırmalarda, araştırmanın bulgularına benzer olarak; yalnızca kaçınan bağlanma özelinde olmasa da bağlanma stilleri ile süpervizyon ilişkisi arasında anlamlı bir ilişki olmadığına yönelik çalışmalara rastlanmıştır (Marmarosh vd., 2013; White ve Queener, 2003). Bu çalışmalardaki kaçınan bağlanmaya ilişkin bulgular ise, mevcut çalışmanın bulgularını destekler niteliktedir.

Bağlanma stilleri ve süpervizyon ilişkisi arasındaki ilişkiye yönelik bulgular bir arada ele alındığında özetle, güvenli bağlanan psikolojik danışman adaylarının deneyimledikleri güven duygusuyla süpervizörleriyle daha olumlu bir ilişki geliştirdiği

söylenirken; kaygılı bağlanmaya sahip psikolojik danışman adaylarının ilişkilerine şüphayle yaklaştığı, söz konusu bu durumun da süpervizörleriyle kurdukları ilişkiyi zedeleyebileceği söylenir. Kaçınan bağlanmaya sahip psikolojik danışman adayları ise, ilişkileri bir tehdit olarak algılayarak ilişkilerine yatırım yapmaktan kaçınması nedeniyle süpervizörleriyle kurdukları ilişkiyi işlevsel bir şekilde değerlendiremeyebilir.

5.1.2. Psikolojik danışman adaylarının bağlanma stilleri ve içgörülerindeki ilişkiye yönelik sonuç ve tartışma

Araştırmada “Psikolojik danışman adaylarının bağlanma stilleri ve içgörülerinde ilişki var mıdır?” sorusu doğrultusunda yapılan analizlerden elde edilen bulgulara göre; güvenli bağlanma örüntüsüne sahip olan psikolojik danışman adaylarının bağlanma stilleri ile içgörülerinde pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Bu bulgu, güvenli bağlanma örüntüsüne sahip psikolojik danışman adaylarının içgörülerinde de yüksek olduğunu ortaya koymuştur. Mevcut çalışmada bir diğer bulgu olarak ise, kaygılı bağlanma örüntüsüne sahip psikolojik danışman adaylarının bağlanma stilleri ile içgörülerinde negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Bu bulgu, kaygılı bağlanma örüntüsüne sahip psikolojik danışman adaylarının düşük bir içgörüyeye sahip olduğunu ortaya koymuştur. Kaçınan bağlanma ile içgörü arasındaki ilişki incelendiğinde ise; kaçınan bağlanmaya sahip psikolojik danışman adaylarının bağlanma stilleri ile içgörülerinde anlamlı bir ilişkiye rastlanmamıştır. Bu bulgu doğrultusunda, kaçınan bağlanma örüntüsüne sahip psikolojik danışman adaylarının, bağlanma örüntüleri kapsamında içgörülerini yordanamamaktadır.

Güvenli bağlanma örüntüsüne sahip psikolojik danışman adaylarının içgörülerinde de yüksek olduğu bulgusunun nedeni olarak; içgörünün, kişinin kendi duygu ve düşüncelerinde yanında diğerlerini de anlamayı içermesi ve bu noktada bağlanmanın, kişinin kendine ve diğerlerine ilişkin algılarını şekillendirmesi (Hamachek, 2000). gösterilebilir. Nitekim, anne ve bebek arasındaki uyum beraberinde gelişen güvenli bağlanma, kişide olumlu bir kendilik algısı oluşturarak deneyimlerini gerçekçi bir şekilde yorumlamasında destekleyici olabilir. Öyle ki, güvenli bağlanmayı deneyimleyen bebekler bağlanma figürlerini, çevreyi keşfetmek için yanından uzaklaşabilecekleri güvenli bir üs olarak görmekteyler (Ainsworth vd., 1978). Böylelikle güvenli bağlanan kişilerin, kişilik özellikleri arasında kendilerini ve çevrelerini keşfetmeye olan eğilimleri yer almaktadır (Fraley, 2019). Söz konusu eğilim, güvenli bağlanan psikolojik danışman adaylarında içgörü gelişimine zemin hazırlayabilir. Nitekim, erken dönemde bağ kurmaya

ilişkin yaşanan olumsuz deneyimlerin, kişinin kendinin farkında olmasını ve diğerlerini anlama düzeyini negatif yönde etkilediği dolayısıyla güvenli bağlananların diğer bağlanma örüntülerine kıyasla daha iyi bir içgörüye ve duygusal düzenlemeye sahip olabileceği ifade edilmektedir (Levy vd., 2012). Öyle ki, bağlanma kuramının aynı zamanda bir duygu düzenleme kuramı olduğu ifade edilmektedir (Feeney, 1995; Kobak ve Sceery, 1988 ‘den aktaran Deniz, vd., 2009). Beck vd. (2004) tarafından ise içgörü, kişinin dışsal geribildirimler doğrultusunda kendi yorumlarına ilişkin doğru değerlendirme becerisi olarak tanımlanmıştır. Bu bağlamda da, güvenli bağlanan psikolojik danışman adaylarının süpervizörlerinden aldıkları geribildirimlere ilişkin uygun duygusal düzenlemeleri yaparak bu geribildirimleri kişiselleştirmeden mesleki gelişimlerine yönelik geribildirimler olarak algılamaları ve içgörü geliştirmeleri mümkün olabilir. Beraberinde güvenli bağlanan kişilerin yakın ilişkilere ve bu ilişki ağlarındaki kişilerden gelen geri bildirimlere açık olduğu, bu geri bildirimleri bir tehdit olarak değerlendirmede dikkate alındığında ise, güvenli bağlanmanın içgörü gelişimine hizmet etmesi bulgusu anlaşılabilir. Ayrıca güvenli bağlananların kişilik özelliklerinden bir diğeri ise gelişmiş bir empati düzeyine sahip olmalarıdır (Mallon, 2008). Dolayısıyla güvenli bağlanmayla gelişmiş bir empati becerisine sahip olan psikolojik danışman adayının, diğerlerinin duygu ve düşüncelerine ilişkin bir içgörü geliştirmesi ve bu bağlamda kendi süreçlerine yönelik de düşünme fırsatı bulması söz konusu olabilir.

Araştırmadaki bir diğer bulgu olan kaygılı bağlanan psikolojik danışman adaylarının içgörülerinin düşük olmasının sebebi olarak, erken dönemlerde bağlanma figürleri tarafından psikolojik ihtiyaçlarının yeterince görülmeyip karşılanmamış olması nedeniyle kendi psikolojik ihtiyaçlarını fark etme ve değerlendirmeye ilişkin zihinsel kapasitelerinin gelişmemiş olması gösterilebilir. İçgörü kişinin ilerleyen yaşamındaki deneyimlerle birlikte gelişme fırsatı bulsa da erken çocukluk döneminde bağlanma figürüyle olan deneyimlerinin de bu gelişme sürecinde önemli bir paya sahip olduğu söylenebilir. Nitekim, kişilerin içgörülerinin gelişimi sağlanmak istendiğinde bağlanmayla temelleri atılan algı ağını yeniden düzenlemenin önemine dikkat çekilmektedir (Tan, 1992). Diğer yandan güvenli bağlanan, çevresini keşfetme noktasında bağlanma figürünü dönebileceği güvenli bir üs olarak görüp keşfetmeye teşvik edilirken; kaygılı bağlananın keşfetme eğilimi, sonrasında dönebileceği güvenli bir üssü garantileyemediğinden körelebilir. Böylelikle kişide içgörünün gelişimi zedelenebilir. Ayrıca kaygılı bağlanan kişilerin yakın ilişkilere ilişkin güveninin düşüklüğü ve bu yakın

ilişkilerden gelen geri bildirimlere yönelik şüpheciliği (Hazan ve Shaver, 1987) dikkate alındığında, çevresinden benliğine ilişkin gelen geribildirimlere karşı kabul ediciliği düşük olabilir. Böylelikle de diğerlerinden gelen dışsal bildirimler doğrultusunda kendi yorumlarına ilişkin değerlendirme yapma, dolayısıyla içgörü geliştirme fırsatı bulamaması söz konusu olabilir. Aynı zamanda kaygılı bağlanan kişilerde gelişen olumsuz kendilik algısı doğrultusunda, çevrelerinden daha az kabul gördüklerine yönelik inançları ve düşük özgüvenleri söz konusudur (Hazan ve Shaver, 1990). Bu durum kaygılı bağlanan psikolojik danışman adaylarının, süpervizörlerinden gelen geri bildirimleri olumsuz değerlendirerek kişiliğine yönelik bir tehdit olarak algılamasına neden olup içgörü gelişimlerini zedeleyebilir.

Araştırmada kaçınan bağlanmayla içgörü arasındaki ilişkiye yönelik bulgular değerlendirildiğinde, kaçınan bağlanmaya sahip psikolojik danışman adaylarının bağlanma stilleri ile içgörülerini arasında anlamlı bir ilişkiye rastlanmamıştır. Bu durum, mevcut araştırmada bağlanma stilini ölçmek üzere kullanılan ölçeğin, kaçınan bağlanma alt boyutunu yeterince açıklayamamasından kaynaklanıyor olabilir. Nitekim, bağlanma stillerinin farklı değişkenlerle ilişkisini değerlendirmeyi amaçlayarak aynı ölçeği kullanan başka çalışmalarda da güvenli ve kaygılı bağlanma stiline diğer değişkenlerle arasında anlamlı ilişkiler saptanırken, kaçınan bağlanma stili ile anlamlı ilişkiler saptanmadığı dikkat çekmiştir (Düşünceli vd, 2022; Karabacak ve Demir, 2016). Diğer yandan, kaçınan bağlanma örüntüsünün doğası gereği de içgörü ile arasında anlamlı bir ilişki saptanamamış olabilir. Öyle ki, kaçınan bağlanmaya sahip olan kişinin devamlı olarak diğerleriyle ilişki kurmaktan kaçınma ve duygularını bastırma yönündeki davranışları, giderek diğerlerini daha az anlamasına , diğerlerine ve kendine ilişkin duygu ve düşünceleriyle bağını kaybetmesine neden olabilir (Wei vd., 2007). Duygu ve düşünceleriyle bağını kaybeden bir kişinin, diğerlerini ve kendini anlamayı içeren içgörü kavramına ilişkin sağlıklı bir değerlendirme yapamaması söz konusu olabilir.

Alanyazında içgörü ve bağlanma stilleri arasındaki ilişkiye dair pek bir veri olmasa da bu konuyu ele alan araştırmalar incelendiğinde; mevcut araştırmanın bulgularını destekler nitelikte birkaç çalışmaya rastlanmıştır. Şahin vd., (2023), güvenli bağlanma örüntüsüne sahip kişilerin duygularını daha iyi düzenleyebildiklerini ve daha gelişmiş bir içgörüye sahip olduklarını ortaya koymuşlardır. Bu doğrultuda, güvenli bağlanmanın bilişsel içgörüyü destekleyerek kişinin duygu ve davranışlarına yönelik farkındalığını arttığını vurgulamışlardır. Araştırmadan elde edilen bu bulgu, mevcut araştırmadaki

güvenli bağlanan psikolojik danışman adaylarının daha gelişmiş bir içgörüye sahip olduğu yönündeki bulguyla benzerdir. França vd., (2020) ise, şizofreni hastalarıyla yaptığı çalışmada hastaların içgörülerini ile bağlanma stilleri arasında ilişki saptamıştır. Güvenli olmayan bağlanma ile düşük içgörü arasındaki ilişkiye dikkat çekmiştir. Bir diğer, borderline kişilik bozukluğuna sahip hastalarla yapılan çalışmada da içgörü ve bağlanma stilleri arasındaki ilişkiye dikkat çekilmiştir (Fonagy ve Bateman, 2006). Çalışmada, bağlanma örüntülerinin, kişinin kendisi ve diğerlerinin zihinsel yapısını anlamasına etki ederek içgörüye temas ettiği ifade edilmektedir. Borderline kişilik bozukluğu olan hastalarda sıklıkla görülen güvenli olmayan bağlanma örüntülerinin de içgörülerini zedelediği, bu doğrultuda sağlanan terapi desteğiyle hastaların içgörü geliştirmelerine dolayısıyla duygusal ve ilişkisel sorunlarını daha işlevsel bir şekilde ele almalarına yardımcı olunabileceğini vurgulamışlardır. İlgili çalışmalarda klinik içgörüyle çalışılmış olsa da bu araştırmanın sonuçlarını destekler niteliktedirler. Araştırmanın bulgularından farklı olarak; yine şizofreni hastalarında içgörü ve bağlanma stilleri arasındaki ilişkiyi ele alan bir diğer çalışmada ise, içgörü ile güvenli bağlanma arasında bir ilişkiye rastlanmazken, içgörü ile kaçınan bağlanma arasında negatif, kaygılı bağlanma ile de pozitif yönde ilişki saptanmıştır (Puşuroğlu vd., 2022). Alanyazında içgörü ve bağlanma stilleri arasındaki ilişkiye dair verilerin, kısıtlı olmaları beraberinde birbirleriyle tutarlılık göstermedikleri de söylenebilir. Özellikle bu araştırmaya konu olan klinik olmayan içgörünün, bağlanmayla ilişkisini ele alan çalışmalar oldukça sınırlıdır. Dolayısıyla araştırmanın bu yönüyle alanyazına katkı sağlayacağı düşünülmekle birlikte araştırmanın bulgularını genelledebilmek adına bu konuda yapılmış daha fazla çalışmaya ihtiyaç bulunmaktadır.

5.1.3. Psikolojik danışman adaylarının bilişsel esneklikleri ve süpervizyon ilişkileri arasındaki ilişkiye yönelik sonuç ve tartışma

“Psikolojik danışman adaylarının bilişsel esneklikleri ve süpervizyon ilişkileri arasında ilişki var mıdır ?” sorusu doğrultusunda yapılan analizlerden elde edilen bulgulara göre; psikolojik danışman adaylarının bilişsel esnekliğiyle süpervizyon ilişkileri arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Bu bulgu, bilişsel esnekliği yüksek olan psikolojik danışman adaylarının, süpervizörleriyle olumlu bir süpervizyon ilişkisi geliştirdiğini ortaya koymuştur. Bilişsel esnekliği yüksek olan psikolojik danışman adaylarının süpervizörleriyle olumlu bir ilişki geliştirmelerinin nedeni olarak; bilişsel esnekliğin, kişilerarası iletişimdeki yeterliğin temelinde yer alması gösterilebilir (Martin

ve Rubin, 1994; Martin ve Anderson, 1998). Öyle ki, bilişsel esneklik iletişimde etkili olmak ile de ilişkilendirilmektedir. Bilişsel esneklik, ayrıca “iletişimde uyum sağlama yeteneği” ile bir arada ifade edilmektedir (Duran, 1992). Süpervizyon sürecinin odağında yer alan süpervizyon ilişkisinde, iletişimin oldukça önemli bir role sahip olduğu (L.J. Bradley vd., 2001; Bernard ve Goodyear, 2014) dikkate alındığında süpervizyon alanının bilişsel esnekliği göz ardı edilemeyecek bir kavramdır. Süpervizyon ilişkisinde süpervizör, bazen öğretici ve değerlendirici yönü gereği gücü elinde bulundurarak süpervizyon alanla dikey bir iletişim halindeyken; bazen de gücü dengeleyerek destekleyiciliğin ve eşitliğin hakim olduğu yatay bir iletişim halindedir (Bernard ve Goodyear, 2019). Söz konusu bu durum, henüz ilk kez süpervizyon süreciyle karşılaşmış psikolojik danışman adayında kaygı yaratmanın yanında kafa karışıklığı ve ilişkiye uyum sağlayamamayı getirebilir (Kemer vd., 2021; Atik, 2017). Bu aşamada bilişsel esneklik düzeyi yüksek olan bir psikolojik danışman adayı, sahip olduğu esneklikle süpervizörünün gerektiğinde öğretmen, gerektiğinde müşavir, gerektiğinde de bir psikolojik danışman rolünde olduğu durumlar arasındaki geçişe daha kolay uyum sağlayabilir. Nitekim, yüksek bilişsel esnekliğe sahip kişilerin, deneyimledikleri yeni ortamlarda etkili iletişim kurabileceklerine olan yüksek inançları da (Martin ve Anderson, 1998) iletişimlerdeki başarıyı ve uyumu sağlayacak bir diğer etken olarak gösterilebilir. Bu bağlamda doğası gereği içerisinde etkileşime yönelik birçok yeniliği barındıran süpervizyon sürecinde bilişsel esnekliği yüksek olan bir psikolojik danışman adayının sahip olduğu inanç, ilişkiyi güçlendirecek bir etken olarak değerlendirilebilir. Süpervizör rolleri arasında geçişlerin olmasının yanında, süpervizyon süreci içerisinde birçok zorlu deneyimi barındırmasıyla da süpervizyon ilişkisindeki uyumu güçleştiren bir yapıya sahiptir. Süpervizyon sürecinin zorlu yaşantılarıyla baş etmeye çalışan psikolojik danışman adayının yaşadığı kaygı, süpervizörüyle ilişkisini zedeleyebilecek bir diğer etken olabilir (Chapin ve Ellis, 2002; Borders ve Brown, 2005; Borders, 2009; Bernard ve Goodyear, 2019; Campbell, 2000; Ellis, Krenzel ve Beck, 2002; Beinart, 2014; Corey vd., 2010). Bu noktada bilişsel esnekliği yüksek olan bir psikolojik danışman adayının farklı problemler karşısında çok yönlü bakış açıları geliştirerek yaklaşabilme becerisi (Asıcı ve İkiz, 2015), sürecin getirdiği zorlu deneyimlerle baş etmesinde yardımcı olarak sürece daha kolay ve doğal bir uyum sağlamasını destekleyebilir (Cox, 1980).

Alanyazındaki ilgili araştırmalar incelendiğinde doğrudan bilişsel esneklikle süpervizyon ilişkisini bir arada ele alan araştırmalara rastlanmamıştır. Ancak araştırmanın

mevcut çalışma bağlamındaki bulgularıyla paralel olduğu düşünülen birkaç araştırmaya rastlanmıştır. Psikolojik danışman adaylarında bilişsel esnekliğin incelendiği bir araştırmada bilişsel esnekliğin, psikolojik danışman adayının öz yeterliğine etki ederek süreçteki zorlukları aşmada ve uyum sağlamada etkili olduğunu ortaya koymuştur (Malkoç ve Sünbül, 2019). Bu bulgu, mevcut araştırmadan elde edilen psikolojik danışman adayının olumlu bir süpervizyon ilişkisi geliştirmesinde bilişsel esnekliğin aracı rolünün olduğu bulgusunu destekler niteliktedir. Sahip olduğu bilişsel esneklikle sürecin getirdiği zorlukların üstesinden gelebileceğine inanan bir psikolojik danışman adayı, zorluklar karşısında daha az kaygı yaşayarak çözüme yönelik alternatiflerin farkında olabilir ve bunları daha işlevsel bir şekilde değerlendirebilir. Çözüm odaklı bu yaklaşım, psikolojik danışman adayının süreçte karşılaştığı zorlu durumları bir kriz olarak algılamasının önüne geçip sürece uyumunu kolaylaştırabilir. Söz konusu uyum da olumlu bir süpervizyon ilişkisinin kurulmasını destekleyebilir. Psikolojik danışman adaylarıyla yürütülen bir diğer çalışmada ise, psikolojik danışman adaylarının duygu düzenleme becerileri ile bilişsel esneklik düzeyleri arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişkiye rastlanmıştır (Bayram, 2023). Bu bulgu, içerisinde iç içe geçmiş birçok duyguyu barındıran süpervizyon ilişkisinde (Borders ve Brown, 2005; Bernard ve Goodyear, 2009); yüksek bilişsel esnekliğin ve dolaylı olarak duygu düzenleme becerisinin yapıcı etkisine işaret edebilir. Öte yandan Murdock vd., (2013) çalışmasında, kişilik özelliklerinin boyutlarından olan deneyime açıklık ile bilişsel esneklik arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki saptamıştır. Bu bulgu da bilişsel esnekliğin, psikolojik danışman adayının süpervizörüyle geliştireceği ilişkide karşılaşıacağı farklı deneyimlere açık olarak kolay uyum sağlayabilmesini dolayısıyla olumlu bir süpervizyon ilişkisini yordadığı yönünden değerlendirilebilir. Bilişsel esneklik ve ilişkili kavramlarıyla araştırma bulgularını destekler nitelikte çalışmalara rastlansa da, süpervizyon ilişkisinin bilişsel esneklikle doğrudan ilişkisini ele alan daha fazla çalışmaya ihtiyaç vardır.

5.1.4. Psikolojik danışman adaylarının bağlanma stilleri ile süpervizyon ilişkisi arasındaki ilişkide içgörü ve bilişsel esnekliğin aracı rolüne yönelik sonuç ve tartışma

Psikolojik danışman adaylarının bağlanma stilleri ile süpervizyon ilişkisi arasındaki ilişkide içgörü ve bilişsel esnekliğin aracı rolünün incelenmesine yönelik oluşturulan model incelendiğinde; psikolojik danışman adaylarının bağlanma stilleri bağımsız değişken; içgörü ve bilişsel esneklik esneklikleri aracı değişken ve süpervizyon

ilişkisinin de bağımlı değişkendir. Analizlerden elde edilen bulgulara göre; psikolojik danışman adaylarının bağlanma stilleri ile süpervizyon ilişkisi arasındaki ilişkiyi içgörünün, bilişsel esneklik aracılığıyla açıkladığı saptanmıştır.

Modelin test edilmesinde 3 boyutlu bağlanma stillerinin her boyutuna ilişkin ayrı ayrı incelemeler yapılarak elde edilen bulgular değerlendirildiğinde; ilk olarak “Psikolojik danışman adaylarının güvenli bağlanma ile süpervizyon ilişkisi arasındaki ilişkide içgörü ve bilişsel esnekliğin aracılığı var mıdır?” sorusu doğrultusunda analizler yapılmıştır. Analizden elde edilen bulgular, güvenli bağlanan psikolojik danışman adaylarının sahip olduğu yüksek içgörünün, sahip oldukları yüksek bilişsel esneklik ile birlikte, süpervizyon ilişkilerine pozitif yönde aracılık ettiğini ortaya koymuştur. Bu bulguya göre, güvenli bağlanan psikolojik danışman adayları sahip oldukları yüksek içgörü ve yüksek bilişsel esneklikle birlikte süpervizörleriyle olumlu bir ilişki geliştirdikleri belirlenmiştir. İkinci olarak “Psikolojik danışman adaylarının kaygılı bağlanma ile süpervizyon ilişkisi arasındaki ilişkide içgörü ve bilişsel esnekliğin aracılığı var mıdır?” sorusu doğrultusunda yapılan analizlerden elde edilen bulgular; kaygılı bağlanan psikolojik danışman adaylarının sahip olduğu düşük içgörünün, sahip oldukları düşük bilişsel esneklik ile birlikte, süpervizyon ilişkilerine negatif yönde aracılık ettiğini ortaya koymuştur. Bu bulguya göre, kaygılı bağlanan psikolojik danışman adayları sahip oldukları düşük içgörü ve düşük bilişsel esneklikle birlikte süpervizörleriyle olumsuz bir ilişki geliştirmektedir. Son olarak “Psikolojik danışman adaylarının kaçınan bağlanma ile süpervizyon ilişkisi arasındaki ilişkide içgörü ve bilişsel esnekliğin aracılığı var mıdır?” sorusu doğrultusunda yapılan analizlerden elde edilen bulgulara göre ise; kaçınan bağlanan psikolojik danışman adaylarının sahip olduğu içgörü ve bilişsel esnekliğin süpervizyon ilişkilerine aracılık etmediği ortaya konmuştur. Bu bulguya göre, kaçınan bağlanan psikolojik danışman adaylarının sahip oldukları içgörü ve bilişsel esneklik, süpervizörleriyle geliştirdikleri ilişkiyi açıklamamaktadır.

Bulgulardan anlaşıldığı üzere, psikolojik danışman adaylarının yaşamın erken dönemlerinde bakım verenleriyle geliştirdiği bağlanma, sonradan edindiği içgörü ve bilişsel esneklikle birlikte, süpervizörüyle geliştireceği süpervizyon ilişkisini etkilemektedir. Güvenli bağlanan bir psikolojik danışman adayının beraberinde yüksek bir içgörüye ve bilişsel esnekliğe sahip olmasıyla süpervizyon ilişkisi uyumunun artmasına; kaygılı bağlanan psikolojik danışman adayının da düşük bir içgörüye ve bilişsel esnekliğe sahip olmasıyla süpervizyon ilişkisi uyumunun azalmasına kuramsal açıdan bakıldığında da

(Bowlby, 1973; Ellis ve Dryden, 2007; Beck, 1979) modelin tutarlı olduğu gör÷lmektedir. Bir diğerk ifadeyle model kuramlar tarafından da açıklanabilir niteliktedir.

Araştırmadaki modelin analizinden elde edilen ilk bulgu olarak; güvenli bağlanan psikolojik danışman adaylarının sahip olduğu yüksek içgörünün, sahip oldukları yüksek bilişsel esneklik ile birlikte, süpervizyon ilişkilerine pozitif yönde aracılık ettiğı ortaya konmuştur. Bu bulguya istinaden; bağlanma kuramıyla yaşamın ilk yıllarında kişinin bağlanma figürleriyle kurduğı bağın, hem kendisine hem de diğerklerine yönelik zihinsel temsilleri oluşturacağı (Bowlby, 1973), bunun da Akılcı Duygusal Davranışçı Kuram’da kişinin akılcı olan ve olmayan inançlarını oluşturarak kişilerarası uyumu etkileyeceğı ifade edilmektedir (Sharf, 1999). Nitekim, bilişsel esneklik kavramı da Akılcı Duygusal Davranışçı Kuram’da akılcı olan ve olmayan inançlarla birlikte ele alınmaktadır. Akılcı Duygusal Davranışçı Terapi Modeli ışığında Ellis ve Dryden (2007), akılcı olan inançları, koşullara göre esneklik gösterebilen düşünceler olarak tanımlarken; akılcı olmayan inançları esnek olmayan ve problemlerin temeli olan düşünceler olarak değerlendirmektedir (Köroğlu, 2011). Beck’ de Bilişsel Davranışçı Kuramı’nda esneklikten uzak işlevsel olmayan düşüncelerin fazla olmasının kişilerarası ilişkileri olumsuz yönde etkilediğini vurgulamaktadır (Burger, 2006; Kılıçarslan, 2009). İçgörü kavramı ise, içerisinde farkındalık, uyum ve alternatifleri değerlendirme gibi yönleri barındırmasıyla bilişsel esneklikle bir bütünlük oluşturmaktadır (Fahim Devin vd., 2015). Ayrıca psikanalitik kuramlar tarafından içgörü, kişinin dış dünyayı doğru algılayabilmesi kapsamında değerlendirilmektedir (Aslan ve Altınöz, 2010). Kuramlardan da anlaşıldığı üzere güvenli bağlanmayla kişide gelişen olumlu kendilik algısı ve akılcı inançlar; hem kişilerin dış dünyayı daha doğru algılayabilmesini yani içgörülerini desteklemekte, hem de bilişlerinde esnekliği getirebilmektedir. Bilişlerine yönelik içgörüsü olan ve sahip olduğu esneklikle bu içgörüyü eylemlerine ve ilişkilerine yansıtabilen psikolojik danışman adayı ise, süpervizörüyle işbirliği içerisinde olarak olumlu bir ilişki geliştirebilir. Ayrıca meta analiz yöntemi kullanarak yürütölen bir çalışmada da, duyarlı ebeveynlere sahip kişilerin, güvenli bağlanma geliştirdiğı ve güvenli bağlanmanın da empati becerisi, benlik algısı ve duygu düzenleme becerisine olumlu katkıda bulunarak içgörü gelişimini desteklediğı ortaya konmuştur (Van Der Voort vd., 2014). Öyle ki, bilişsel esnekliği yüksek olan kişilerin duygu düzenleme becerilerinin de yüksek olduğunu aynı zamanda duygu düzenleme ve bilişsel esneklik kavramlarının birbiriyle paralel olduğunu ortaya koyan araştırmalar mevcuttur (Demirtaş, 2019; Ateş ve Sağar,

2021; Tuncer ve Tanaş, 2022). Dolayısıyla bu bulgu, mevcut araştırmada içgörü ve bilişsel esnekliğin birbirini destekleyici özellik göstererek olumlu bir süpervizyon ilişkisini oluşturduğu yönündeki bulguları destekler niteliktedir. Söz konusu destekleyici bulgular değerlendirildiğinde; güvenli bağlanan bir kişinin deneyimlediği güvenli duygu düzenleme becerileri doğrultusunda içgörüsünü ve sosyo-duygusal beceriler kapsamındaki bilişsel esnekliğini geliştirmeye fırsat bulması mümkün olabilir. Dolayısıyla, harekete geçme noktasında bir basamak görevi gören içgörünün, uyum sağlamaya hizmet eden bilişsel esneklikle birlikte, kişinin süreçteki duygu ve düşüncelerine ilişkin farkındalıklarını işlevsel bir şekilde eyleme taşıyabilmesine böylelikle de olumlu bir süpervizyon ilişkisi geliştirebilmesine aracılık edebilir. Nitekim içgörü, kişinin güçlü ve zayıf yanlarının farkında olmasına hizmet ederek değişim için motive edici (Akdoğan ve Çimşir, 2020), kişinin kendine ve çevresine yönelik algılarını işlevsel bir şekilde değerlendirmesine izin vererek ilişkilerinin sağlıklı bir zeminde kurulmasına da aracılık edici özellik gösterebilir (Ülker Tümlü ve Kara, 2023; Larcombe, 2008). Ancak içgörü, söz konusu yönleriyle kişinin düşünce yapısında olumlu işlevlere sahip olsa da eylemlerle desteklenmediği sürece olumlu değişimleri beraberinde getirmeyebilir (Marova ve Berrios, 2011). Öyle ki, içgörü bazen kişi için moral bozucu ve acı verici de olabilir (Milne, 2010). Kişi, diğerleri tarafından kabul görmeyen, zayıf yönler olarak ifade edebileceği yönlerini fark ettiğinde bu farkındalığa ilişkin olumsuz duygular yaşayabilir hatta bu yönlerini reddetme eğilimi içerisinde bulunabilir (Corey, 2016). Söz konusu durumda içgörü, kişinin yaşamını ve ilişkilerini olumlu yönde etkilemek yerine kişinin diğerleriyle bağını zedeleyerek yıkıcı bir özellik gösterebilir. Bu aşamada kişinin farkındalığına ilişkin işlevsel bir şekilde harekete geçmesinde destekleyici unsurlara ihtiyaç vardır. Öyle ki kişi, geçmişte oluşturduğu bağlanma örüntülerinin şimdiki ilişkilerini etkilediğine ilişkin bir içgörü geliştirebilir. Ancak bu içgörü eyleme dökülmedikçe etkisini kaybedebilir. Nitekim, tek başına farkında olmanın ve farkındalıklarını kabul etmenin değişim için yeterli olmadığı, bu farkındalığa ilişkin amaçlı davranışlarda bulunulması gerektiği birçok araştırmacının ifadeleriyle de desteklenmektedir (Chen ve Giblin,2017; Gabrielle,2019; Ülker Tümlü ve Kara, 2023). Bu noktada mevcut araştırmadan elde edilen bulgulardan da anlaşıldığı üzere içgörü tek başına değil ancak bunu destekleyici olan bilişsel esneklikle birlikte güvenli bağlanma ile süpervizyon ilişkisi arasındaki ilişkiye pozitif yönde aracılık edebilmektedir. Öyle ki bilişsel esneklik, kişinin yeni durumlarla baş etme, bunlara ilişkin işlevsel alternatifleri

keşfetme ve uyum sağlama süreçlerini içerisinde barındırmaktadır (Martin ve Anderson, 1998; Vander Wal, 2010). Bilişsel olarak esnek olan bireyler, yaşamlarında kolayca ve spontan bir şekilde değişim gerçekleştirebilirken; bilişsel olarak esnek olmayan bireyler yaşamlarında değişim gerçekleştirmeleri gereken bir durumla karşılaştıklarında zorlanmaktadır (Cox, 1980). Bu bağlamda, güvenli bağlanan psikolojik danışman adayları sahip oldukları içgörülerıyla süpervizyon sürecini olumsuz etkileyebilecek kendinden kaynaklı dinamiklerin farkında olabilir ve bunu süpervizörüyle olan ilişkisinden ayırıştırabilir. Bilişsel olarak esnek olduğundan da farkındalıklarıyla işlevsel bir şekilde baş ederek, bu farkındalıklarını süpervizörüyle olan ilişkisine uyum sağlamak üzere harekete geçebilir. Dolayısıyla süpervizörüyle olumlu bir ilişki geliştirebilir. Alanyazından elde edilen söz konusu bilgiler de bu bağlamda mevcut araştırmadan elde edilen bulguları desteklemektedir.

Araştırmadaki modelin analizleri sonucunda kaygılı bağlanan psikolojik danışman adaylarına ilişkin elde edilen bulgular incelendiğinde; kaygılı bağlanan psikolojik danışman adaylarının sahip olduğu düşük içgörünün, sahip oldukları düşük bilişsel esneklik ile birlikte, süpervizyon ilişkilerine negatif yönde aracılık ettiği ortaya konmuştur. Kaygılı bağlanmaya ilişkin bu bulgular değerlendirildiğinde ise; kaygılı bağlanma stiline sahip kişilerin, kişilik özelliklerine dikkat çekmek işlevsel olacaktır. Bu kişiler kendini değersiz hissettiklerinden diğerleriyle kuracakları ilişkiye yönelik tereddüt yaşarlar ve diğerleriyle daha az temas kurmaya, uzak durmaya çalışırlar (Bartholomew ve Horowitz, 1991). Psikolojik danışman adaylarının bakım verenleriyle deneyimlediği sağlıklı ilişki sonucunda oluşan bu değersizlik algısı ve temasa karşı yatılmışlık, süpervizörüyle kuracağı yeni ilişkide de kendini göstererek süpervizyon ilişkisini zedeleyebilir. Ayrıca kaygılı bağlanan kişilerin yakın ilişki kurma isteklerine karşın reddedilmeye ve terk edilmeye yönelik aşırı bir kaygıları söz konusudur (Collins ve Feeney, 2004). Bu durum da kaygılı bağlanan psikolojik danışman adaylarının süpervizörleriyle kuracakları ilişkiyi sağlıklı bir şekilde sürdürmelerini engelleyebilir. Öte yandan kaygılı bağlanan psikolojik danışman adayının, kendine ve diğerlerine yönelik yaşadığı kaygı ve şüphe sonucunda gerçekliğe ilişkin hatalı değerlendirmeleri söz konusu olabilir. Nitekim içgörünün, kişinin dış dünyayı doğru algılayarak (Aslan ve Altınöz, 2010), kendisine ve çevresine ilişkin algılarını şekillendirmeyi içerdiği (Cüceloğlu, 2021) göz önünde bulundurulduğunda, kaygıları doğrultusunda çevresine ve kendisine ilişkin yanlış bakış açısına sahip olan bir kişinin içgörüsünün düşük olması anlaşılabilir. Diğer

yandan kaygılı bağlanan psikolojik danışman adaylarının bilişsel esneklikleri de düşük bulunmuştur. Öyle ki Shi (2003) çalışmasında, kaygılı bağlanan kişilerin problemlerin üstesinden gelebileceklerine dair sahip oldukları yetersiz inançtan dolayı daha az yapıcı başa çıkma yöntemlerine başvurdıklarını ifade etmiştir. Bilişsel esnekliğin, problem durumlar karşısında alternatiflerin farkında olarak işlevsel bir şekilde baş etme becerisini içerdiği (Martin ve Anderson, 1998) göz önünde bulundurulduğunda, mevcut araştırmanın kaygılı bağlanan psikolojik danışman adaylarının düşük bilişsel esnekliğe sahip oldukları yönündeki bulgusu anlaşılabilir. Aynı zamanda Dedeler (2016), ebeveyn reddi algısı olan kişilerin bilişsel esnekliklerinin düşük olduğunu tespit etmiştir. Bu bulgu da ebeveynleri tarafından kabul gördüğüne ilişkin tutarlı bir izlenime sahip olmayarak kaygılı bağlanma geliştiren kişilerin, düşük bilişsel esnekliğe sahip olduğu yönündeki mevcut araştırma bulgusunu destekler niteliktedir. Bilişsel esneklik ve içgörü bir arada değerlendirildiğinde ise, kaygılı bağlanan psikolojik danışman adayının sahip olduğu düşük içgörü doğrultusunda süpervizyon sürecinde yaşadığı problem durumlarına ilişkin doğru değerlendirmeler yapamaması ve beraberinde bilişsel olarak da esnek olmadığından bu problemlerle işlevsel bir şekilde baş edememesi söz konusu olabilir. Öte yandan, süpervizyon süreci içerisinde birçok bilinmezliği ve yeniliği barındırmaktadır (Borders ve Brown, 2005). Bu aşamada içgörüsü düşük olan psikolojik danışman adayı söz konusu bilinmezlikler ve yenilikler karşısında yaşayacağı duygulara ilişkin fikir sahibi olmadığından sürecin getirdikleriyle baş etmekte zorlanabilir. Beraberinde değişen koşullara uygun biçimde bilişsel sınırları yenilemeyi ve uyum sağlayabilmeyi içeren bilişsel esneklik becerisine de (Dennis ve Vanderwall, 2010) sahip olmayan psikolojik danışman adayı için süreç daha da zorlayıcı ve kaygı verici bir hal alabilir. Öyle ki, bilişsel esneklik ve içgörü içerisinde duygu düzenleme becerilerini de barındırarak yenilikler karşısındaki zorlu süreçlerde duygu yönetimini kolaylaştırıcı etkiye sahiptir (Demirtaş, 2019; Ateş ve Sağar, 2021; Tuncer ve Tanaş, 2022). Dolayısıyla düşük içgörü ve bilişsel esneklik doğrultusunda işlevsel bir duygu düzenleme becerisine sahip olmayan psikolojik danışman adaylarının, içsel ve dışsal uyaranlardan gelen olumlu- olumsuz duygusal cevapları düzenleyememeleri dolayısıyla problemlerle etkili baş edememeleri gündeme gelebilir. Tüm bu dinamikler ise psikolojik danışman adaylarının süpervizörüyle uyum içinde olduğu olumlu bir ilişkinin varlığını güçleştirebilir. Bu bağlamda, kaygılı bağlanmaya sahip olan psikolojik danışman adayının içgörüsünün düşük olması, üzerine bilişsel olarak da esnek olmaması halinde olumsuz bir süpervizyon ilişkisi geliştirmesi

beklendik bir bulgudur.

Araştırmadaki son bağlanma stili olan kaçınan bağlanma stiline ilişkin bulgular incelendiğinde; kaçınan bağlanma stiline sahip olan psikolojik danışman adaylarının süpervizyon ilişkilerinde içgörü ve bilişsel esnekliğin aracı etkisi bulunamamıştır. Bu durum, kaçınan bağlanma stilinin doğası ile açıklanabilir. Öyle ki, kaçınan bağlanma stiline sahip kişilerin davranış ve düşüncelerinde bir kestirilememelik söz konusudur (Hazan ve Shaver, 1987). Bu kestirilememeliğin odağında yer alan dinamikler olarak; duygusal yakınlık kurma ve bağımsızlık istekleri arasındaki çelişkiler, kişilerarası iletişimde yaşadıkları zorluklar ve benlik bütünlüğünü korumaya yönelik kontrol ihtiyaçları ifade edilebilir (Collins ve Feeney, 2004; Ainsworth vd., 1978). Nitekim, kaçınan bağlanmaya sahip kişiler bir yandan çevresindeki kişilerle duygusal yakınlık kurmak isterken bir yandan da diğerleriyle paylaşımda bulunmak istememe, mesafeli durma ve bağlanma ihtiyaçlarını reddetme eğiliminde bulunmaktadırlar. Böylelikle herhangi bir reddedilmeye karşı kendilik algılarını korumaya çalışmaktadırlar (Collins ve Feeney, 2004). Kendilik algılarını koruma eğilimleri, ölçeklere verdikleri cevaplarda yanlılığa sebep olarak sağlıklı verilerin elde edilmesini engellemiş olabilir. Aynı zamanda kaçınan bağlanan kişiler, duygularını ve ihtiyaçlarını açık bir biçimde ifade etmeye karşı da direnç göstermektedirler (Hazan ve Shaver, 1987). Bu durum da duygu ve düşüncelerini aktarmalarını gerektiren ölçek maddelerine yansımış olabilir. Ayrıca kaçınan bağlananların öngörülemeyen davranış örüntüleri karşısında, bilişsel esneklik, içgörü ve süpervizyon ilişkisi gibi içerisinde pek çok dinamiği barındırarak ölçülmesi güç olan özelliklerin belirlenmesi daha da güç hale gelmiş olabilir. Mevcut araştırmada kullanılan ölçme araçları yeterli duyarlılığa sahip olmayabilirken, araştırmanın örneklem büyüklüğü de kaçınan bağlananlara ilişkin dinamiklere yönelik anlamlı ilişkiler bulunamamasını etkilemiş olabilir. Söz konusu etkenler göz önünde bulundurulduğunda, kaçınan bağlanma örüntüsüne sahip kişilere ilişkin yapılan ölçümlerde tek başına nicel ölçme araçlarının kullanılması da yetersiz kalmış olabilir.

Alanyazın incelendiğinde doğrudan bağlanma stilleri, süpervizyon ilişkisi, içgörü ve bilişsel esneklik değişkenleri ile ilgili yapılan bir çalışmaya rastlanmamıştır. Söz konusu durum araştırmanın önemini ve gerekliliğini desteklemektedir. Değişkenlere benzer olarak yapılan çalışmalar değerlendirildiğinde ise; (Kuşci, 2019) çalışmasında, psikolojik danışman adaylarının bağlanma stillerini ele alarak, süpervizörle kurulan terapötik ittifakın danışanlarla kurulan ittifakı yordama düzeyini incelemiştir. Çalışmanın

bulguları psikolojik danışman adayının; güvenli bağlanma stiliyle, süpervizyon terapötik ittifakı ve danışan- danışman terapötik ittifakıyla olumlu yönde anlamlı, kaygılı bağlanma stiliyle olumsuz yönde anlamlı, kaçınan bağlanma stiliyle ise anlamlı bir ilişki olmadığını ortaya koymuştur. Çalışmada bağlanma stilleri ve süpervizyon terapötik ittifakına yönelik elde edilen bulgular, mevcut araştırmanın bulgularını destekler niteliktedir. Beraberinde söz konusu araştırmada kaçınan bağlanmaya ilişkin beklenmedik bu bulgu, kaçınan bağlanmaya sahip psikolojik danışman adaylarının kişilerarası ilişkiyi reddederek psikolojik danışma sürecindeki görev ve sorumluluklara ilişkin net bir terapötik ittifak geliştirememesi ile açıklanmaya çalışılmıştır. Martin ve Anderson (1998), Cooper vd., (1998) ve Bartholomew ve Horowitz (1991) tarafından gerçekleştirilen çalışmalarda ise, güvenli bağlanma stiline sahip bireylerin bilişsel esnekliklerinin yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bir diğer çalışma olarak Dedeler (2016), ebeveyn reddi algısı olan kişilerin bilişsel esnekliklerinin düşük olduğunu saptamıştır. Bu bulguların da, araştırmada güvenli bağlanan psikolojik danışman adaylarının bilişsel esnekliklerinin de yüksek olarak süpervizyon ilişkisindeki uyuma aracılık ettiği bulgusunu destekler nitelikte olduğu söylenebilir.

Özetle, alanyazındaki araştırmalar, genel olarak bu araştırmanın sonuçları ile tutarlılık göstermektedir. Dolayısıyla kuramsal temelde ve alanyazın çerçevesinde bu çalışmada yer alan değişkenlerin birbirleri ile ilişkili olduğu söylenebilir. Araştırmadan elde edilen bulgular bütüncül olarak değerlendirildiğinde, güvenli ve kaygılı bağlanan psikolojik danışman adaylarının bağlanma stilleri, süpervizyon ilişkilerini etkilemekte; güvenli ve kaygılı bağlanan psikolojik danışman adaylarının bağlanma stilleri, içgörü ve bilişsel esneklikleri ile birlikte süpervizyon ilişkilerini daha güçlü bir şekilde açıklamaktadır. Araştırmanın örneklemini oluşturan psikolojik danışman adaylarının sahip olduğu içgörü ve bilişsel esneklik; süpervizyon sürecindeki zorlu yaşantılarla daha işlevsel bir şekilde baş etmelerine, bu zorlu yaşantılardaki hem kendi hem de çevresel dinamiklerin farkında olmalarına ve süreç içerisinde değişen durumlara uyum sağlamalarına yardımcı olarak süpervizörleriyle ilişkilerini güçlendirdiği söylenebilir. Bunların beraberinde araştırmanın bağımlı değişkeni olan süpervizyon ilişkisi değişkenin, alanyazında özellikle de Türkiye alanyazınında psikolojik danışman adaylarına ilişkin dinamikler bağlamında değerlendirilmesine olan ihtiyaç dikkat çekmektedir. Bu çalışmada, psikolojik danışman adaylarının içgörü, bağlanma stilleri ve bilişsel esnekliğine ilişkin dinamiklerin ele alınmasının söz konusu ihtiyaca hizmet ederek

alanyazına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

5.2. Öneriler

Araştırmanın bu bölümünde, araştırmadan elde edilen sonuçlar dikkate alınarak; bağlanma stilleri, içgörü, bilişsel esneklik ve süpervizyon ilişkisi ile ilgili çalışmalar yapmayı planlayan ruh sağlığı alanındaki uygulayıcılar ile diğer araştırmacılara ve alanyazına katkıda bulunabileceğine inanılan bir takım önerilere yer verilmiştir.

5.2.1. Araştırmacılara yönelik öneriler

1. Bu araştırmada nicel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Ancak nicel verilere ek olarak, psikolojik danışman adaylarının süpervizyon süreçlerindeki kişisel dinamiklerini ele almak için psikolojik danışman adaylarıyla yapılacak görüşmeler ile nitel veriler de elde edilebilir. Nicel ve nitel verileri bir arada değerlendiren karma araştırmalar ile, psikolojik danışman adaylarının, süpervizyon sürecinde süpervizörleriyle geliştirecekleri ilişkiye yönelik farklı dinamiklerin keşfedilmesine olanak sağlanabilir.
2. Alanyazında süpervizyon sürecine ve süpervizyona ilişkin araştırmalar değerlendirildiğinde genellikle süpervizyon yöntem, teknik ve modellerine ilişkin araştırmaların olduğu, süpervizyon ilişkisine yönelik ise oldukça sınırlı sayıda çalışmanın olduğu görülmüştür. Ruh sağlığı alanında nitelikli meslek elemanının yetiştirilmesinde kritik bir öneme sahip olan süpervizyon sürecine ve bu sürecin kalbi olarak ifade edilen süpervizyon ilişkisine yönelik araştırmaların artırılmasının ruh sağlığı alanında yetiştirilecek meslek elemanlarının niteliğinin artırılmasına katkı sağlayabilir.
3. Psikolojik danışma hizmeti verecek meslek elemanlarının başta kendine ve diğerlerine ilişkin dinamikler olmak üzere, dış gerçekliğe ilişkin de bir içgörüyeye sahip olmasının mesleği nitelikli bir biçimde sürdürme ve sağlıklı ilişkiler geliştirme noktasında önemli bir rolü olduğu araştırma sonucunda görülmüştür. Buna karşın alanyazın incelendiğinde, psikopatolojik bozukluğu olan hastalardaki klinik içgörüyeye yönelik araştırmaların alanyazında çokça yer aldığı, psikopatolojiye ilişkin herhangi bir tanısı olmayan kişilerdeki/psikolojik danışmanlardaki klinik olmayan içgörüyeye ilişkin araştırmaların ise oldukça sınırlı olduğu dikkat çekmiştir. Dolayısıyla bu konuda yapılacak araştırmalar, psikolojik danışman adaylarındaki içgörüyeye ilişkin bileşenlerin anlamlandırılması ve

geliştirilmesi noktasında işlevsel olabilir.

4. Araştırmada yer alan üç boyutlu bağlanma stillerine ilişkin yapılan analizler sonucunda psikolojik danışman adaylarındaki kaçınan bağlanma stiline, içgörü, bilişsel esneklik ve süpervizyon ilişkisi ile olan ilişkisine dair anlamlı herhangi bir bulguya ulaşılmamıştır. Nitekim alanyazında da kaçınan bağlanma stiline ilişkin bu yöndeki araştırmalar sınırlı olmakla birlikte çelişkili sonuçlar barındırmaktadır. Bu doğrultuda psikolojik danışman adaylarındaki kaçınan bağlanma stiline ilişkin örüntüleri işlevsel bir şekilde açıklayabilmek için yapılacak boylamsal araştırmaların bu konuda önemli bilgiler sunacağı düşünülmektedir.
5. Araştırmanın değişkenlerinden biri olan bilişsel esnekliğin, süpervizyon sürecindeki zorlu yaşantıların üzerinden gelme ve uyum sağlama üzerindeki doğrudan etkisini inceleyen nitel çalışmalar yapılabilir.
6. Bu araştırmanın örneklemini Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Lisans programında yer alan son sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Psikolojik danışman adayları olarak ifade edilen son sınıf öğrencilerinin kendilerine ve mesleğin gerekliklerine ilişkin içgörülerini, bu yöndeki deneyimlerinin az olması nedeniyle sınırlı olabilir. İçgörünün kişinin deneyimleri doğrultusunda da gelişebileceğine ilişkin karşılaştırmalar yapabilmek ve gruplar arasındaki farklılıkları değerlendirebilmek üzere yüksek lisans ve doktora programlarındaki öğrenciler de araştırmalara eklenebilir.
7. Mevcut araştırmada, süpervizyon ilişkisinin süpervizör ve süpervizyon alan olarak ifade edebileceğimiz iki paydaşından yalnızca süpervizyon alana ilişkin dinamikleri incelenmiştir. Ancak süpervizyon ilişkisinde yer alan her iki paydaşın da bu ilişkide oldukça önemli rolleri bulunmaktadır. Söz konusu durum göz önünde bulundurulduğunda ise, araştırma kapsamında süpervizyon alana ilişkin incelenen dinamiklere benzer dinamikler süpervizör perspektifinden de ele alınabilir. Yapılacak yeni araştırmanın araştırma grubunun süpervizörler olması, süpervizyon ilişkisinin dinamiklerini anlama ve ilişkinin niteliğini artırma noktasında alanyazına katkı sağlayabilir.

5.2.2. Uygulayıcılara yönelik öneriler

1. Araştırmadan elde edilen sonuçlar, psikolojik danışman adaylarının süpervizörleriyle olumlu bir ilişki geliştirmesinde içgörülerinin ve bilişsel esnekliklerinin etkili olduğunu göstermiştir. Bu bağlamda süpervizörler,

süpervizyon sürecinde psikolojik danışman adaylarıyla geliştirdikleri ilişkiyi değerlendirirken kişilerin içgörülerine ve bilişsel esnekliklerine de dikkat ederek, bu dinamiklere yönelik psikolojik danışman adaylarının özelliklerini gözlemleyebilirler.

2. Araştırmadan elde edilen bir diğer bulgu, psikolojik danışman adaylarının bağlanma stillerinin süpervizyon ilişkisini etkilediğini ortaya koymuştur. Bu bağlamda süpervizörler tarafından, süpervizyon sürecinin başında psikolojik danışman adaylarının bağlanma stillerine ilişkin fikir verecek envanterler kullanılabilir. Envanterlerden elde edilen bilgilerle, süpervizyon alan psikolojik danışman adaylarının bağlanma stilleri kapsamında sürece ve süpervizörlerine yansıttığı davranışların daha doğru bir şekilde değerlendirilmesi ve buna yönelik kişi özelinde müdahalelerde bulunulması mümkün olabilir.
3. Psikolojik danışman adaylarındaki içgörünün bilişsel esneklik aracılığıyla süpervizyon ilişkisi üzerindeki etkisine ilişkin bulgulara istinaden, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Programı'nda yer alan tüm sınıflardaki öğrencilere, süpervizyon süreçleri öncesinde içgörülerini geliştirici deneyimler eğitimeiler tarafından sağlanabilir.
4. Araştırmada bilişsel esnekliğe ilişkin alanyazın incelendiğinde, bilişsel esnekliğin kişilerarası ilişkilerde ve zorlu süreçlere baş etmede, etkililiği ve uyumu kapsadığı görülmüştür. Psikolojik danışma sürecinin de içerisinde birçok yeni ve farklı deneyimleri barındırmasıyla spontanlığı ve uyumu gerektiren bir süreç olduğu göz önünde bulundurulduğunda, bilişsel esnekliğin psikolojik danışmanlara kazandırılması dikkate değer görülmektedir. Bu doğrultuda Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Eğitimi'nde 1. Sınıftan başlayarak kademeli olarak bu esnekliğin kazandırılmasına ilişkin programda yer alan derslerin içeriği kendini tanıma ve anlama bağlamında güçlendirilebilir.
5. Psikolojik danışman adayları, “Bireyle Psikolojik Danışma Uygulamaları Dersi” kapsamında oluşturulan akran gruplarıyla her ne kadar sürece dair yaşadıkları duyguları konuşmaya fırsat bulsalar da bu süreç değerlendirici rolünün bulunduğu bir süpervizör eşliğinde yürütülmektedir. Bu durum da psikolojik danışman adaylarının yeterince kendilerini açmalarını sınırlayabilir. Aynı zamanda ders kapsamında oluşturulan akran grubu da içerisinde bir yönüyle rekabeti barındırmasıyla bu sınırlılığı pekiştirebilir. Bu bağlamda süpervizörler, ders

kapsamında oluşturulan akran grupları dışında psikolojik danışman adaylarının süpervizyon sürecinde deneyimledikleri kişisel problem durumları ve bunlara yönelik yaşadıkları duyguları paylaşabilecekleri bireysel süpervizyonlara yer verebilir. Bu bireysel süpervizyonlar, psikolojik danışman adaylarının içgörülerinin gelişimini desteklerken süreçte yaşadıkları zorluklarla daha işlevsel bir şekilde baş etmelerine yardımcı olabilir. Böylelikle süpervizyon sürecinde geliştirecekleri ilişkilerin daha sağlam bir zemin bularak sürdürülebilirliği desteklenebilir.

6. Alanyazın ışığında, psikolojik danışma süpervizyonu süresince süpervizörler tarafından, psikolojik danışman adaylarına verilen geri bildirimlerin ilişkiyi destekleyici ya da zedeleyici rol oynadığı görülmüştür. Bu bağlamda süpervizörlerin, süpervizyonun önemli bir odağı olan özfarkındalığı gündeme alarak adayların sürece getirdiği kişisel özelliklerin farkında olması ve bu doğrultuda geribildirimlerde bulunması ilişkiyi sağlamlaştırıcı ve süreçten elde edilen verimi artırıcı olabilir.
7. Süpervizörlere, süpervizyon süreci öncesi bir eğitim verilebilir. Bu eğitimle birlikte süpervizörlerin, süpervizyonun teorisine ve uygulamasına hakim olmaları, süpervizyon sürecini daha etkili yürütmeleri, kendileriyle ve süpervizyon alanlarla ilgili olası dinamikleri fark edip yönetmeleri desteklenebilir.

KAYNAKÇA

- Ainsworth, M., Blehar, M., Walters, E., ve Wall, S. (1978). Patterns of Attachment. Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum Associates. Inc., Publishers, 144-153.
- Akalın, M.B (2022). *Psikolojik danışmanların otantiklik düzeyleri ve kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterlik algıları arasındaki ilişkide bilişsel esneklik düzeylerinin aracılık rolü*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü
- Akdoğan, R., ve Çimşir, E. (2020). Does insight lead to happiness through providing satisfaction in romantic relationships? *The Social Science Journal*, 1–11.
- Akdoğan, R., ve Türküm, A. S. (2014). Psikolojik yardım sürecinde terapötik bir hedef olarak içgörü. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 6(4), 375–388.
- Akdoğan, R., ve Türküm, A. S. (2018). Insight scale for nonclinical university students: Validity and reliability analysis. *Measurement and Evaluation in Counseling and Development*, 51(4), 250–262. <https://doi.org/10.1080/07481756.2017.1413941>
- Aladağ, M. (2014). Psikolojik danışman eğitiminin farklı düzeylerinde bireyle psikolojik danışma uygulaması süpervizyonunda kritik olaylar, *Ege Eğitim Dergisi* (15), 428-475.
- Aladağ, M. ve Bektaş, D. Y. (2009). Examining individual-counseling practicum in a Turkish undergraduate counseling program. *Eğitim Araştırmaları*, 37, 53- 70.
- Aladağ, M., Atik, G., Ülker Tümlü, G., Erkan Atik, Z., Hamamcı, Z., Kararımak, Ö., Duy, B., Can, N., Sarıkaya, Y., Koçyiğit Özyiğit, M., Demir Güdül, M., Zeren, Ş.G., Meydan, B (2023). *Bireyle psikolojik danışma uygulaması ve süpervizyonu: en iyi uygulamalar kılavuzu*. Ankara: Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Derneği Yayınları.
- Aladağ, M., Atik, G., Ülker Tümlü, G., Erkan Atik, Z., Koçyiğit Özyiğit, M. (2024). *Tubitak 2237-A III. Psikolojik Danışma Alanında Süpervizör Eğitimi* [PowerPoint slaytı]. 6 Mart 2024 tarihinde erişildi.
- Ancis, J. R. ve Ladany, N. (2001). A multicultural framework for counselor supervision.

- In L. J Bradley and N. Ladany (Eds.), *Counselor supervision: Principles, process, and practice* (p. 63-90). Philadelphia: Brunner- Routledge.
- Ancis, J. R. ve Marshall, D. S. (2010). Using a multicultural framework to assess supervisees' perceptions of culturally competent supervision. *Journal of Counseling and Development*, 88(3), 277-284.
- Anderson, P. (2002). Assessment and development of executive function (EF) during childhood. *Child Neuropsychology*, 8(2), 71-82.
- Asıcı, E. ve İkiz, F.E. (2015). Mutluluğa giden yol: bilişsel esneklik. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 35, 191-211 .
- Aslan, S., Türkçapar, H., Güney, E., Eren, N., Akkoca, Y., Uğurlu, M. ve Karakaş, G. (2005). Beck Bilişsel İçgörü Ölçeği Türkçe Formunun Şizofren Hastalar İçin Güvenilirlik ve Geçerlik Çalışması. *Klinik Psikiyatri*. 8: 186-196.
- Aslan, S., ve Altınöz, A.E. (2010). İçgörü kavramı ve şizofreni. *RCHP*, 4(1-2), 23-32.
- Ateş, B. ve Sağar, M.E. (2021). Üniversite öğrencilerinde bilişsel esneklik ve duygu düzenleme becerilerinin internet bağımlılığı üzerindeki yordayıcı rolü. *Uşak Üniversitesi Eğitim Araştırmaları Dergisi*. 7(1), 87-102.
- Atik, E. L. (2013). *Liseli ergenlerde bağlanma stilleri ve psikolojik sağlık düzeyleri arasındaki ilişkide öz-yansıtma ve içgörünün rolü* . Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Bilim Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Atik, Z. (2017). *Psikolojik danışman adaylarının bireyle psikolojik danışma uygulaması ve süpervizyonuna ilişkin değerlendirmeleri*. Doktora Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Aydın, F. (2022). *Algılanan süpervizör tarzları ile süpervizyon doyumları arasındaki ilişkide psikolojik danışma öz-yeterliliğinin aracı rolü* . Doktora Tezi. Trabzon: Trabzon Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.
- Aydoğdu, T. (2013). *Bağlanma stilleri, başa çıkma stratejileri ile psikolojik dayanıklılık arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Bandura, A. (1997). *Self-efficacy: The exercise of control*. New York: W. H. Freeman and Company.

- Bartholomew, K. (1990). Avoidance of intimacy: An attachment perspective. *Journal of Social and Personal Relationships*, 7(2), 147-178. <https://doi.org/10.1177/0265407590072001>
- Bartholomew, K., ve Horowitz, L. M. (1991). Attachment styles among young adults: A test of a four-category model. *Journal of Personality and Social Psychology*, 61, 226-244.
- Bayram, S (2023). *Psikolojik danışman adaylarının duygu düzenleme becerileri ve bilişsel esneklik düzeylerinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Erzincan: Binali Yıldırım Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Beck, A. (2001). *Bilişsel Danışma Temel İlkeler ve Ötesi*, Ankara: Türk Psikologlar Derneği Yayınları.
- Beck, A. T. (2005). *Bilişsel terapi ve duygusal bozukluklar*. (A. Türkcan Çev.).İstanbul: Litera.
- Beck, A. T., Baruch, E., Balter, J. M., Steer, R. A., ve Warman, D. M. (2004). A new instrument for measuring insight: The Beck Cognitive Insight Scale. *Schizophrenia Research*, 68, 319–329.
- Beck, A. T., Rush, A. J., Shaw, B. F. ve Emery, G. (1979). *Cognitive Therapy of Depression*. New York: Guilford Press.
- Beck, A. T., ve Warman, D. M. (2004). Cognitive insight: theory and assessment. *Insight and psychosis: Awareness of illness in schizophrenia and related disorders*, 2, 79-87.
- Beinart, H. (2014). Building and sustaining the supervisory relationship. In C. E. Watkins & D. L. Milne (Eds.). *The wiley international handbook of clinical supervision* (pp. 257-281). Oxford, UK: John Wiley & Sons, Ltd.
- Beitel, M., Ferrer, E., ve Cecero, J. J. (2005). Psychological mindedness and awareness of self and others. *Journal of Clinical Psychology*, 61(6), 739-750.
- Bell, S. M., ve Ainsworth, M. D. (1972). Infant crying and maternal responsiveness. *Child Development*, 43(4), 1171–1190. <https://doi.org/10.2307/1127506>
- Bennett, S., Mohr, J., BrintzenhofeSzoc, K. ve Saks, L. V. (2008). General and supervision specific attachment styles: Relations to student perceptions of field

- supervisors. *Journal of Social Work Education*, 44(2), 75-94.
- Bennett, S., ve Saks, L. (2006). A conceptual application of attachment theory and research to social work studentfield instructor supervisory relationships. *Journal of Social Work Education*, 42, 669–682.
- Bentler, P. M., ve Chou, C. P. (1987). Practical issues in structural modeling. *Sociological methods & research*, 16(1), 78-117.
- Bernard, J. M. ve Goodyear, R. K. (2004). *Fundamentals of clinical supervision* (3. baskı) MA: Pearson.
- Bernard, J. M. ve Goodyear, R. K. (2009). *Fundamentals of clinical supervision* (4. baskı) MA: Pearson.
- Bernard, J. M. ve Goodyear, R. K. (2014). *Fundamentals of clinical supervision* (5. baskı) MA: Pearson.
- Bilgin, M (2017). Ergenlerin beş faktör kişilik özelliği ile bilişsel esneklik ilişkisi (relations to five factor personality model with cognitive flexibility in adolescents). *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*. 16(62):945-954.
- Bilgin, M. (2009). Bilişsel esnekliği yordayan bazı değişkenler. *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3(36), 142-157.
- Bora, E., 2017. Relationship between insight and theory of mind in schizophrenia: a meta-analysis. *Schizophrenia Research*. 190, 11–17.
- Borders, L. D, Glosoff, H. L, Welfare, L. E., Hays, D. G, DeKruyf, L., Fernando, D. M. ve Page, B. (2014). Best practices in clinical supervision: Evolution of a counseling specialty. *The Clinical Supervisor*, 33, 26-44.
- Borders, L. D. (1994). *The good supervisor*. Retrived October, 21(2010), 1991-1995.
- Borders, L. D. (2004). *The new handbook of counseling supervision*. NJ: Erlbaum Association.
- Borders, L. D. and Brown, L. L. (2009). *The new handbook of counseling supervision*. NJ: Erlbaum Association.
- Bordin, E. S. (1979). The generalizability of the psychoanalytic concept of the working alliance. *Psychotherapy: Theory, Research & Practice*, 16(3), 252–

260. <https://doi.org/10.1037/h0085885>

- Bordin, E. S. (1983). A working alliance based model of supervision. *The Counseling Psychologist*, 11(1), 35-42.
- Bowlby J (1973). *Attachment and Loss: Separation Anxiety and Anger*. (2. Baskı). New York, Basic Books.
- Bowlby, J. (1969). *Attachment and Loss: Vol. 1. Attachment* (Vol. I). New York: Basic Books.
- Bowlby, J. (1977). The making and breaking of affectional bonds. I. Aetiology and psychopathology in the light of attachment theory. An expanded version of the Fiftieth Maudsley Lecture, delivered before the Royal College of Psychiatrists, 19 November 1976. *The British Journal of Psychiatry*, 130(3), 201-210. <http://doi.org/10.1192/bjp.130.3.201>
- Bowlby, J. (1980). *Attachment and loss: Vol. 3. Loss: Sadness and depression*. New York: Basic Books.
- Bowlby, J. (1988). *A secure base: Parent-child attachment and healthy human development*. London: Basic Books.
- Bradley, L. J. ve Ladany, N. (2001). *Counselor supervision: Principles, process, and practice* (3rd ed.). Philadelphia, PA: Brunner-Routledge.
- Bradley, L. J., Gould, L. J., ve Parr, G. D. (2001). Supervision-based integrative models of counselor supervision. In L. J. Bradley & N. Ladany (Eds.), *Counselor Supervision: Principles, process, and practice* (pp. 93-124). MI: Taylor & Francis.
- Bradley, L. J., ve Gould, L. J. (1994). *Supervisee Resistance*. ERIC Digest.
- Brown, T. A. (2015). *Confirmatory factor analysis for applied research*. Guilford publications.
- Budak, S. (2000). *Psikoloji Sözlüğü*. Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Burger, J. M. (2006). *Kişilik: Psikoloji biliminin insan doğasına dair söyledikleri* (Çev. İ. D. Erguvan). İstanbul: Kaktüs Yayınları.
- Burkard, A. W., Johnson, A. J., Madson, M. B., Pruitt, N. T., Contreras-Tadych, D. A.,

- Kozlowski, J. M., Hess, S. A. ve Knox, S. (2006). Supervisor cultural responsiveness and unresponsiveness in cross-cultural supervision. *Journal of Counseling Psychology*, 53(3), 288-301.
- Büyükgoze Kavas, A. (2011). Bireysel ve grupla psikolojik danışma uygulamalarına yönelik bir değerlendirme. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 9(2). 411-432.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. Ve Demirel, F. (2022). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri* (32. Baskı). Ankara: Pegem A. 82,102.
- Campbell, J. M. (2000). *Becoming an effective supervisor*. New York: Taylor & Francis Group.
- Campbell, J. M. (2006). *Essentials of clinical supervision*. New Jersey: John Wiley & Sons.
- Carkhuff, R. (2021). *The Art Of Helping in the 21st Century*. (Çev: F. İkiz ve R.Karaca).Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Cassidy, J. (2016). The Nature Of Child's Ties. In J. Cassidy ve P. R. Shaver (Eds.), *Handbook Of Attachment: Theory, Research, And Clinical Applications* (pp. 3-24). New York, NY: Guilford Press.
- Chapin, J., ve Ellis, M. V. (2002). Effects of role induction workshops on supervisee anxiety. *Paper presented at the annual meeting of the American Psychological Association*, Chicago, IL.
- Chen, M. W., ve Giblin, N. J. (2017). *Individual counseling and therapy: Skills and techniques*. Routledge.
- Chircop Coleiro, A., Creaner, M., ve Timulak, L. (2022). The good, the bad, and the less than ideal in clinical supervision: A qualitative meta-analysis of supervisee experiences. *Counselling Psychology Quarterly*, 1-22.
- Chung, S. H., Su, Y. F. ve Su, S. W. (2012). The impact of cognitive flexibility on resistance to organizational change. *Social Behavior and Personality: An International Journal*, 40(5), 735-745.
- Collins, N. L., ve Feeney, B. C. (2004). Working Models of Attachment Shape Perceptions of Social Support: Evidence From Experimental and Observational Studies. *Journal of personality and social psychology*, 87(3), 363.

- Collins, N. L., ve Read, S. J. (1990). Adult attachment, working models, and relationship quality in dating couples. *Journal Of Personality and Social Psychology*, 58, 644-663.
- Cooper, M. L., Shaver, P. R., ve Collins V. L. (1998). Attachment styles, emotion regulation, and adjustment in adolescence. *Journal of Personality and Social Psychology*, 74(5), 1380-1397.
- Corey G. (1996). *Theory and Practice of Counseling and Psychotherapy*, 5th edition. Pacific Grove CA, Brooks Cole.
- Corey, G. (2004) . *Theory and practice of group counseling*, 6th ed. Pacific Grove CA, Brooks Cole.
- Corey, G. (2016). *Theory and practice of counseling and psychotherapy* (10th ed.). Pacific Grove CA, Brooks Cole
- Corey, G., Haynes, R., Moulton, P., ve Muratori, M. (2010). *Clinical supervision in the helping professions: A practical guide* .New York: Springer Publishing Company.
- Cormier, S. ve Hackney, H. (2018). *Psikolojik danışma: Stratejiler ve müdahaleler*. (Çev. Ed. S. Doğan & B. Yaka). Ankara: Pegem.
- Council for Accreditation of Counseling and Related Educational Programs, CACREP. (2016). 2016 Standards. <https://www.cacrep.org/section-3-professional-practice/> Erişim tarihi: 15.02.2024
- Culbreth, J. R. ve Borders, L. D. (1999). Perceptions of the supervisory relationship: Recovering and nonrecovering substance abuse counselors. *Journal of Counseling ve Development*, 77(3), 330-338.
- Cüceloğlu, D. (1991). *İnsan ve Davranışı*. İstanbul, Remzi Kitabevi.
- Çeçen, D. (2017). *Yetişkinlerde bağlanma stilleri ile benlik saygısı ve sürekli kaygı düzeyi arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek lisans tezi. İstanbul: Haliç Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Çuhadaroğlu, A. (2016). Bilişsel esnekliğin yordayıcıları. *Cumhuriyet Uluslararası Eğitim Dergisi*, 2(1), 86-101.
- Dagnino, P., Perez, C., Gomez, A., Gloger, S. ve Krause, M. (2017). Depression and attachment: how do personality styles and social support influence this relation.

- Research in Psychotherapy: Psychopathology, Process and Outcome*, 20(1), 237.
- Dağ, İ. ve Gülüm, İ.V. (2013). Yetişkin bağlanma örüntüleri ile psikopatoloji belirtileri arasındaki ilişkide bilişsel özelliklerin aracı rolü: Bilişsel Esneklik. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 24(4), 240- 247.
- Dedeler, M. (2016). *Yaşamı Sürdürme Nedenleri: Ebeveyn Kabul Reddi, Duygu Düzenleme Stratejileri Ve Bilişsel Esneklik Açısından Bir Değerlendirme*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Demirci, E. (2022). *Psikolojik danışman adaylarında psikolojik sağlamlık, bilişsel esneklik ve öz şefkat durumlarının incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Erzincan: Binali Yıldırım Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Demirtaş, A.S.(2019).Üniversite öğrencilerinin stresle başa çıkma stratejileri: bilişsel esneklik ve öz düzenlemenin rolü. *Turkish Studies-Social Sciences*.14(3),447-464.
- Deniz, M. E., Hamarta, E., ve Saltalı, N. D. (2009). Bağlanma stillerinin duygusal zekâyı yordama düzeyi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 9(1), 195-229.
- Denizli, S., Aladağ M., Bektaş, D. Y., Cihangir-Çankaya, Z. ve Özeke-Kocabaş, E. (2009, Ekim). Psikolojik danışman eğitiminde bireyle psikolojik danışma uygulaması ve süpervizyonu: Ege Üniversitesi Örneği. Sözel bildiri. *X. Ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi*, Çukurova Üniversitesi, Adana, Türkiye.
- Dennis, J. P. ve Vander Wal, J. S. (2010) The cognitive flexibility inventory: Instrument development and estimates of reliability and validity. *Cognitive Therapy and Research*, 34, 241-53.
- Dickson, J. M., Moberly, N. J., Marshall, Y., ve Reilly, J. (2011). Attachment style and its relationship to working alliance in the supervision of British clinical psychology trainees. *Clinical Psychology & Psychotherapy*, 18, 322–30.
- Doğan Laçın, B.G ve Yalçın İ (2019). Üniversite öğrencilerinde öz-yeterlilik ve stresle başa çıkma stratejilerinin bilişsel esnekliği yordama düzeyleri. *Hacettepe University Journal of Education*. 34(2):358-371.
- Donohoe, G., Hayden, J., McGlade, N., O'Gr'ada, C., Burke, T., Barry, S., Behan, C., Dinan, T.G., O'Callaghan, E., Gill, M., Corvin, A.P., 2009. Is "clinical" insight

- the same as "cognitive" insight in schizophrenia?..*Journal of the International Neuropsychological Society* . 15 (3), 471–475.
- Dozier, M., Stovall, K. C. ve Albus, K. (1999). Attachment and psychopathology in adulthood. In J. Cassidy and P. R. Shaver (Eds.), *Handbook of attachment theory and research* (497-519). New York: Guilford.
- Dryden, W. ve Reeves, A. (2014). *Psikolojik danışma uygulamalarında temel konular*. (Çev. Ed.: F. Akkoyun). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Duran, R. L. (1992). Communication adaptability: A review of conceptualization and measurement. *Communication Quarterly*, 40, 253-268.
- Düşünceli, B., Özbey, H., ve Karakuloğlu, M. (2022).Ergenlerde depresyon düzeyinin bağlanma stillerine ve sosyal medya bağımlılığına göre incelenmesi. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 35(1), 28-43.
- Ellis, A. (1988). *How to stubbornly refuse to make yourself miserable about anything-yes, anything! Secaucus*, NJ: Lyle Stuart.
- Ellis, M. V. (1991). Critical incidents in clinical supervision and in supervisor supervision: A Assessing supervisory issues. *Journal of Counseling Psychology*, 38(3), 342 349.
- Ellis, M. V. (2010). Bridging the science and practice of clinical supervision: Some discoveries, some misconceptions. *The Clinical Supervisor*, 29(1), 95-116. doi: 10.1080/07325221003741910
- Ellis, M. V., Berger, L., Hanus, A. E., Avala, E. E., Swords, B. A., ve Siembor, M. (2014). Inadequate and harmful clinical supervision: Testing a revised framework and assessing occurrence. *The Counseling Psychologist*, 42, 434–472.
- Ellis, M. V., Kregel, M., ve Beck, M. (2002). Testing self-focused attention theory in clinical supervision: Effects of supervisee anxiety and performance. *Journal of Counseling Psychology*, 49, 101–116.
- Eraslan Çapan, B. (2009). Öğretmen adaylarının kişilerarası ilişkileri ve bağlanma stilleri arasındaki ilişki. *Anadolu University Journal of Social Sciences*, 9(2).
- Erözkan, A. (2009). Lise öğrencilerinde kişilerarası ilişki tarzlarının yordayıcıları. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21, 543-551.

- Eryılmaz, A. ve Mutlu, T. (2018). Gelişimsel kapsamlı süpervizyon modeline ilişkin psikolojik danışman adaylarının görüşlerinin incelenmesi. *Electronic Journal of Social Sciences*, 17(65), 123–141. <https://doi.org/10.17755/esosder.306932>
- Erzen, E. (2016). Three dimensional attachment style scale. *Inonu University Journal of the Faculty of Education*, 17(3), 01 21. DOI: 10.17679/iuefd.17323631
- Fahim-Devin, H., Farbod, D., Ghasabian, H., Bidel, T. ve Ghahremanlou, F. (2015). Comparative and correlative study of psychological hardiness and competitiveness among female student athletes in individual and team sports. *Sport Science Review*, 24(3), 201-214. <http://dx.doi.org/10.1515/ssr-2015-0016>
- Falender, C., ve Shafranske, E. P. (2004). *Clinical supervision: A competency-based approach*. Washington, DC.: American Psychological Association. <https://awspntest.apa.org/doi/10.1037/10806-000>
- Feeney, J. A. (1995). Adult attachment and emotional control. *Personal Relationships*, 2, 143-159.
- Fitch, J. C., Pistole, M. C., ve Gunn, J. E. (2010). The bonds of development: An attachment–caregiving model of supervision. *The Clinical Supervisor*, 29, 20–34. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1080/07325221003730319>
- Fonagy, P., Steele, M., Steele, H., Moran, G. S., ve Higgitt, A. C. (1991). The capacity for understanding mental states: The reflective self in parent and child and its significance for security of attachment. *Infant Mental Health Journal*, 12(3), 201–218. [https://psycnet.apa.org/doi/10.1002/1097-0355\(199123\)12:3%3C201::AID-IMHJ2280120307%3E3.0.CO;2-7](https://psycnet.apa.org/doi/10.1002/1097-0355(199123)12:3%3C201::AID-IMHJ2280120307%3E3.0.CO;2-7)
- Fonagy, P., ve Bateman, A. W. (2006). The role of insight and attachment in mentalization-based treatment. *Journal of Clinical Psychology*, 62(4), 411-430.
- Foster, J. T., Lichtenberg, J. W., Heinen, A. D., ve Gomez, A. D. (2006). Supervisor attachment as a predictor of developmental ratings of supervisees. *American Journal of Psychological Research*, 2(1), 28-39.
- Fraley, R. C. (2002). Attachment stability from infancy to adulthood: Meta-analysis and dynamic modeling of developmental mechanisms. *Personality and social psychology review*, 6(2), 123-151.

- Fraley, R. C. (2019). Attachment in adulthood: Recent developments, emerging debates, and future directions. *Annual review of psychology*, 70(1), 401-422.
- França, G., Laranjeira, E., Silva, F., Monteiro, L., Moreira, A. M., ve Carvalho, S. (2020). Attachment style and insight in schizophrenia: a cross-sectional study. *Psychiatric Quarterly*, 91, 31-43.
- Gabrielle, S. T. (2019). *Dreams as a tool for insight, self-awareness, and action in life coaching: A multiple case study*. Doctoral dissertation. Saybrook University.
- Gatmon, D., Jackson, D., Koshkarian, L., Martos-Perry, N., Molina, A., Patel, N. ve Rodolfa, E. (2001). Exploring ethnic, gender, and sexual orientation variables in supervision: Do they really matter?. *Journal of Multicultural Counseling and Development*, 29(2), 102-113.DOI: 10.1002/j.2161-11912.2001.tb00508.x
- Geçtan, E. (2010). *Psikodinamik Psikiyatri ve Normaldışı Davranışlar*. İstanbul: Metis Yayıncılık.
- George, D., ve Mallery, P. (2016). *Descriptive statistics. In IBM SPSS statistics 23 step by step* (pp. 126-134). Routledge.
- Ghazali, N. M., Jaafar, W. M. W., Tarmizi, R. A. ve Noah, S. M. (2016). Influence of supervisees' working alliance on supervision outcomes: A study in Malaysia context. *International Journal of Social Science and Humanity*, 6(1), 9-14.
- Giordano, A., Clarke, P., ve Borders, L. D. (2013). Using motivational interviewing techniques to address parallel process in supervision. *Counselor Education and Supervision*, 52(1), 15-29.
- Gnilka, P. B., Rice, K. G., Ashby, J. S. ve Moate, R. M. (2016). Adult attachment, multidimensional perfectionism, and the alliances among counselor supervisees. *Journal of Counseling & Development*, 94(3), 285-296.
- Göçener, D. (2010). *Üniversite öğrencilerinin güvenli bağlanma düzeyleri ile kişilerarası ilişki tarzları arasındaki ilişkiler*. Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Gökmenoğlu, E. (2022). *Süpervizyon sürecinin sistemler yaklaşımı modeli ile yapılandırması ve değerlendirilmesi: Karma yöntemler araştırması*. Doktora Tezi.İstanbul: Bahçeşehir Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.

- Granello, D. H. (2002). Assessing the cognitive development of counseling students: Changes in epistemological assumptions. *Counselor Education and Supervision*, 41(4), 279- 293. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1002/j.1556-6978.2002.tb01291.x>
- Greenberger, C., Serper, M.R., 2010. Examination of clinical and cognitive insight in acute schizophrenia patients. *Journal of Nervous and Mental Disease*. 198 (7), 465– 469. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1097/NMD.0b013e3181e4f35d>
- Gunn, J. E., ve Pistole, M. C. (2012). Trainee supervisor attachment: Explaining the alliance and disclosure in supervision. *Training and Education in Professional Psychology*, 6(4), 229-237. <http://dx.doi.org/10.1037/a0030805>
- Güçlü, O., Karaca, O., Yıldırım, B., Özköse, M. M., ve Erkıran, M. (2011). Bipolar bozuklukta içgörü ile klinik özelliklerin ilişkisi [The relationship between insight and clinical features in bipolar disorder]. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 22, 230–238.
- Gülüm, İ. V. ve Dağ, İ. (2012). Tekrarlayıcı düşünme ölçeği ve bilişsel esneklik envanterinin Türkçeye uyarlanması, geçerliliği ve güvenilirliği. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 13, 216-223.
- Gündüz, B. (2013). Bağlanma stilleri, akılcı olmayan inançlar ve psikolojik belirtilerin bilişsel esnekliği yordamadaki katkıları. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 13(4), 2071-2085.
- Gürbüz, S. (2019). *AMOS ile yapısal eşitlik modellemesi*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Hair, J. F., Celsi, M., Ortinau, D. J., ve Bush, R. P. (2010). *Essentials of marketing research* (Vol. 2). New York, NY: McGraw-Hill/Irwin.
- Hamachek D. (2000). Dynamics of self-understanding and self-knowledge: acquisition, advantages, and relation to emotional intelligence. *Journal of Humanistic Counseling, Education and Development*. 38: 230-242. <https://doi.org/10.1002/j.2164-490X.2000.tb00084.x>
- Hamarta, E. (2008). *Eğitime Yeni Bakışlar*. Ankara: Eğitim Akademi Yayınları.
- Hamarta, E., Deniz, M. E., ve Saltalı, N. D. (2009). Bağlanma stillerinin duygusal zekâyı yordama düzeyi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 9(1), 195-229.
- Harrington, R., Loffredo, D. A., ve Perz, C. A. (2014). Dispositional mindfulness as a positive predictor of psychological well-being and the role of the private self

- consciousness insight factor. *Personality and Individual Differences*, 71, 15-18.
- Hartig, N. A. (2004). *The relationship between supervisors and supervisees attachment patterns and their perception of the supervisory working alliance*. University of Northern Colorado, USA.
- Hazan, C. and Shaver, P. (1987). Romantic love conceptualized as an attachment process. *Journal of Personality and Social Psychology*, 52(3), 511-524.
- Hazan, C. and Shaver, P. R. (1990). Love and Work An Attachment-Theoretical Perspective. *Journal of Personality and Social Psychology*, 59(2), 270-280.
- Hazan, C. and Shaver, P.R. (1994). Bağlanma: Yakın ilişkilerle ilgili araştırmalar için bir çerçeve. A. Dönmez (Çev.). *Psychological Inquiry*, 5(1), 1-49.
- Hazan, C. ve Shaver, P. R. (2000). Bağlanma: Yakın ilişkilerle ilgili araştırmalar için bir çerçeve. (Çev: A. Dönmez). *Türk Psikoloji Bülteni*, 6 (16-17), 29-50.
- Henderson, P., Holloway, J., ve Millar, A. (2014). *Practical supervision: How to become a supervisor for the helping professions*. London: Jessica Kingsley Publishers.
- Heppner, P. P., ve Roehlke, H. J. (1984). Differences among supervisees at different levels of training: Implications for a developmental model of supervision. *Journal of Counseling Psychology*, 31(1), 76-90. <https://doi.org/10.1037/0022-0167.31.1.76>
- Hill A (2008). *Predictors of relationship satisfaction: The link between cognitive flexibility, compassionate love and level of differentiation*. Doctoral dissertations. Alliant International University, Los Angeles.
- Holloway, E. L. (1995). *Clinical supervision: A systems approach*. CA: Sage Publications.
- Holloway, E. L. (2016). *Systems Approach Model*. CA: Sage Publications.
- Horrocks, S., ve Smaby, M. H. (2006). The Supervisory Relationship: Its Impact on Trainee Personal and Skills Development. In G. R. Walz, J. C. Bleuer, & R. K. Yep (Eds.), *Vistas: Compelling perspectives on counseling 2006* (173–176). American Counseling Association.
- Howard, E.E., Inman, A.G., ve Altman, A.N. (2006). Critical incidents among novice counselor trainees. *Counselor Education and Supervision*, 46, 88-102.

- Hoyle, R. H. (1995). *Structural equation modeling: Concepts, issues, and applications*. Sage.
- Hu, L. T., ve Bentler, P. M. (1999). Structural equation modeling: a multidisciplinary journal cutoff criteria for fit indexes in covariance structure analysis: conventional criteria versus new alternatives. *Structural Equation Modeling*, 6, 37-41.
- Johnson, S. M. (2003). Introduction To Attachment. *Attachment Processes In Couple And Family Therapy*, 3-17.
- Karabacak, A., ve Demir, M. (2017). Özerklik, bağlanma stilleri, bilinçli farkındalık ve duygu düzenleme arasındaki ilişkilerin incelenmesi. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(23), 271-291.
- Kararımak, Ö. (2006). Psikolojik Sağlamlık, Risk Faktörleri ve Koruyucu Faktörler. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3 (26), 129-139
- Karreman, A. and Vingerhoets, J.J.M. (2012). Attachment and well-being: The mediating role of emotion regulation and resilience. *Personality and Individual Differences*, 53, 821-826.
- Kelloway, E. K. (1998). *Using LISREL for structural equation modeling: A researcher's guide*. Sage.
- Kemer, G., Li, C., Attia, M., Chan, C. D., Chung, M., Li, D., Neuer Colburn, A., Peters, H. C., Ramaswamy, A., ve Sunal, Z. (2021). Multicultural supervision in counseling: A content analysis of peer-reviewed literature. *Counselor Education and Supervision*. 61, 2–14.
- Kılıçarslan, S. (2009). *İlköğretim 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin akılcı olmayan inançları ile saldırganlık düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek lisans tezi. Adana: Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kim, S. H., ve Birk, J. M. (1998). *Influence of trainee attachment on counselor supervision*. Paper presented at the American Psychological Association Annual Convention, San Francisco.
- Kline, R. B. (2011). Convergence of structural equation modeling and multilevel modeling.
- Koç, İ. (2013). *Kişilerarası süreci hatırlama tekniğine dayalı süpervizyonun psikolojik*

danışman adaylarının psikolojik danışma becerilerine, özyeterlik ve kaygı düzeylerine etkisi. Doktora tezi. İzmir: Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Koçyiğit Özyiğit, M. (2019). *Bireyle psikolojik danışma uygulaması dersinde grup süpervizyonu sürecinin incelenmesi: Bir durum çalışması.* Doktora tezi. İzmir: Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Konyalıoğlu, A. P. (2002). *Üniversite öğrencilerinin duygusal ilişki bağlanma tarzları ile kişilik tipleri arasındaki ilişkinin incelenmesi.* Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Köroğlu, E. (2011). *Düşünsel Duygulanımcı Davranış Terapisi.* (3. Baskı). Ankara: HYB.

Kurt, B. (2017). *Ortaokul öğrencilerinin anneye bağlanma stilleri ile kardeş kıskançlığı arasındaki ilişkinin incelenmesi.* Yüksek lisans tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Ladany, N., Constantine, M. G., Miller, K., Erickson, C. D., ve Muse Burke, J. L. (2000). Supervisor countertransference: A qualitative investigation into its identification and description. *Journal of Counseling Psychology*, 47, 102–115.

Ladany, N., Ellis, M. V. ve Friedlander, M. L. (1999). The supervisory working alliance, trainee self- efficacy and satisfaction. *Journal of Counseling & Development*, 77(4), 447-455.

Ladany, N., Walker, J. A. ve Melincoff, D. S. (2001). Supervisory style: Its relation to the supervisory working alliance and supervisor self-disclosure. *Counselor Education and Supervision*, 40(4), 263-275.

Larcombe, A. (2014). Selfcare in counselling (Çev: F. Akkoyun,). In W. Dryden & A. Reeves (Ed.), *Key issues for counselling in action* (283–298). Sage.

Laible, D. J., Carlo, G., & Raffaelli, M. (2000). The differential relations of parent and peer attachment to adolescent adjustment. *Journal of Youth and Adolescence*, 29, 45 -59.

Lehrman Waterman, D. ve Ladany, N. (2001). Development and validation of the evaluation process within supervision inventory. *Journal of Counseling Psychology*, 48(2), 168–177. doi:10.1037/0022-0167.48.2.168

- Levy, K. N., Meehan, K. B., Temes, C. M., ve Yeomans, F. E. (2012). Attachment theory and research: Implications for psychodynamic psychotherapy. *Psychodynamic psychotherapy research: Evidence-based practice and practice-based evidence*, 401-416.
- Little, T. D., Cunningham, W. A., Shahar, G., & Widaman, K. F. (2002). To parcel or not to parcel: Exploring the question, weighing the merits. *Structural equation modeling*, 9(2), 151-173.
- Lochner, B. T. ve Melchert, T. P. (1997). Relationship of cognitive style and theoretical orientation to psychology interns' preferences for supervision. *Journal of Counseling Psychology*, 44(2), 256-260.
- London, M. (2002). *Leadership Development Path To Self-Insight and Professional Growth*. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
- Malkoç, A., ve Aydın Sünbül, Z. (2020). The relationship between emotional literacy, cognitive flexibility and counseling self-efficacy of senior students in psychology and psychological counseling and guidance. *Educational Research and Reviews*, 15(1).
- Markova, I. S., ve Berrios, G. E. (2011). Awareness and insight in psychopathology: An essential distinction? *Theory and Psychology*, 21(4), 421–437
- Marmarosh, C. L., Nikityn, M., Moehringer, J., Ferraioli, L., Kahn, S., Cerkevich, A. ve Reisch, E. (2013). Adult attachment, attachment to the supervisor, and the supervisory alliance: How they relate to novice therapists' perceived counseling self-efficacy. *Psychotherapy*, 50(2), 178. DOI: 10.1037/a0033028
- Martin, M. M. ve Anderson, C. M. (1998). The cognitive flexibility scale: Three validity studies. *Communication Reports*, 11, 1-9
- Martin, M. M., Staggers, S. M., ve Anderson, C. M. (2011). The relationships between cognitive flexibility with dogmatism, intellectual flexibility, preference for consistency, and self-compassion. *Communication Research Reports*, 28(3), 275- 280.
- Martin, M. M., ve Rubin, R. B. (1994). Development of a communication flexibility scale. *Southern Communication Journal*, 59, 171-178.

- Masterson, J. F. (2013). *Bağlanma Kuramı ve Nörobiyolojik Kendilik Gelişimi Açısından Kişilik Bozuklukları* (H. Şentürk, Çev.). Litera Yayıncılık, İstanbul.
- Matsushima, R., ve Shiomi, K. (2003). Social self-efficacy and interpersonal stress in adolescence. *Social Behavior and Personality*, 314, 323-332.
- McCutcheon, L. E. (1998). Self-defeating personality and attachment revisited. *Psychological Reports*, 83(3, Pt 2), 1153–1154.
- McNeill, B. W., ve Worthen, V. (1989). The parallel process in psychotherapy supervision. *Professional Psychology: Research and Practice*, 20(5), 329-333.
- Menefee, D. S., Day, S. X., Lopez, F. G., ve McPherson, R. H. (2014). Preliminary development and validation of the Supervisee Attachment Strategies Scale (SASS). *Journal of Counseling Psychology*, 61(2), 232–240.
- Messer, S. B. ve McWilliam, N. (2002). Insight In Psychodynamic Therapy: Theory And Assessment., Louis G. Castonguay and Clara e. Hill (Eds). *Insight in Psychotherapy*. Washington: American Psychological Association.
- Messer, S. B., ve McWilliams, N. (2007). Insight in Psychodynamic Therapy: Theory and Assessment. Louis G. Castonguay and Clara e. Hill (Eds). *Insight in Psychotherapy* (9-29). Washington: American Psychological Association
- Meydan, B. (2014). *Bireyle psikolojik danışma uygulamasında mikrobececi süpervizyon modelinin etkililiğinin incelenmesi: Ege Üniversitesi örneği*. Doktora tezi. İzmir: Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Meydan, B. (2014). Psikolojik danışma uygulamalarına yönelik bir süpervizyon modeli. *Ege Eğitim Dergisi*, 15(2): 358–374.
- Meydan, B. ve Denizli, S. (2018). Turkish undergraduate supervisees' views regarding supervisory relationship. *Eurasian Journal of Educational Research*, 74, 1–23.
- Meydan, B. ve Koçyiğit-Özyiğit, M. (2016). Süpervizyon ilişkisi: Psikolojik danışma süpervizyonunda kritik bir öge. *Ege Eğitim Dergisi*, 17(1): 225-257.
- Meydan, B., Akkaya, M. S., Pehlivan, Y., ve Sağkal, A. S. (2023). Etkili süpervizör geri bildirimi: Derleme bir çalışma. *Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi*, 13(4), 1938-1955.
- Meydan, B., ve Kağnıcı, D. Y. (2018). Çokkültürlü süpervizyon ilişkisinin kurulması.

Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi, 8(51), 2-28.

- Milne, A. (2010). *Understand counselling: Learn counselling skills for any situations*. Hachette UK.
- Min, R. M. (2012). Impact of the supervisory relationship on trainee development. *International Journal of Business and Social Science*, 3(18), 168-177.
- Morgon, C.T. (2000). *Psikolojiye Giriş*. (Çev. H. Arıcı, O. Aydın, R. Bayraktar) Ankara: Hacettepe Üniversitesi Psikoloji Bölümü Yayınları.
- Munson, C. E. (2002). *Handbook of clinical social work supervision* (3rd ed.). Binghamton, NY: Haworth
- Murdock K.W., Oddi K.B. ve Bridgett D.J. (2013). Cognitive correlates of personality. *Journal of Individual Differences*. 34(2):97-104.
- Murdock, N. L. (2012). *Psikolojik danışma ve psikoterapi kuramları* [Theories of counseling and psychotherapy] (Çev: F. Akkoyun). Ankara: Nobel Yayınevi.
- Muse-Burke, J. L., Ladany, N. ve Deck, M. D. (2001). The supervisory relationship. L. J. Bradley ve N. Ladany (Eds.). *Counselor supervision: Principles, process, and practice* (ss. 28–62). Philadelphia: Brunner-Routledge.
- Mutlu, C. (2023). *Üniversite öğrencilerinin kişilerarası ilişki tarzlarının bağlanma stilleri ve duygusal zeka açısından incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Mutsatsa, S. H., Joyce, E. M., Hutton, S. B. ve Barnes, T. R. (2006). Relationship between insight, cognitive function, social function and symptomatology in schizophrenia. *European Archives of Psychiatry and Clinical Neuroscience*, 256(6), 356-363.
- Nelson, M. L., ve Friedlander, M. L. (2001). A close look at conflictual supervisory relationships: The trainee's perspective. *Journal of Counseling Psychology*, 48(4), 384-395.
- Neswald McCalip, R. (2001). Development of the secure counselor: Case examples supporting Pistole ve Watkins's (1995) discussion of attachment theory in counseling supervision. *Counselor Education and Supervision*, 41(1), 18-27.
- Öveç, Ü. (2007). *Öz-duyarlılık ile öz-bilinç, depresyon anksiyete ve stres arasındaki ilişkilerin yapısal eşitlik modeliyle incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Sakarya:

Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Özden, U. (2023). *Psikolojik danışman adaylarında bilişsel esneklik ve psikolojik danışma özyeterliliği arasındaki ilişkide kaygının aracı rolü*. Yüksek Lisans Tezi. İzmir: Ege Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Pamukçu Karasu, B., Meydan B., Koçyiğit Özyiğit, M., Pehlivan, Y., Akkaya, M.S. (2023). Psikolojik Danışman Eğitiminde Süpervizör Geri Bildirimi. *Anadolu University Journal of Education Faculty*, 7(1), 202-226. <https://doi.org/10.34056/aujef.1182374>

Parkes, C.M., Stevenson-Hinde, J. ve Marris, P. (Eds.). (1991). *Attachment across the life cycle*. New York: Routledge.

Preacher, K. J., ve Hayes, A. F. (2008). Asymptotic and resampling strategies for assessing and comparing indirect effects in multiple mediator models. *Behavior Research Methods*, 40(3), 879-891.

Pistole, M. C. ve Watkins Jr, C. E. (1995). Attachment theory, counseling process, and supervision. *The Counseling Psychologist*, 23(3), 457-478.

Puşuroğlu, M., Çelik, F. G. H., Baltacıoğlu, M., Bahceci, B., ve Hocaoglu, C. (2022). Şizofreni Hastalarında Bağlanmanın İşlevsellik, İçgörü ve Tedaviye Uyum ile İlişkisi. *Phoenix Medical Journal*, 4(1), 17-21.

Ramos-Sánchez, L., Esnil, E., Goodwin, A., Riggs, S., Touster, L. O., Wright, L. K. ve Rodolfa, E. (2002). Negative supervisory events: Effects on supervision and supervisory alliance. *Professional Psychology: Research and Practice*, 33(2), 197-202.

Raykov, T., ve Marcoulides, G. A. (2012). *A first course in structural equation modeling*. Routledge.

Renfro-Michel, E. L. and Sheperis, C. J. (2009). The relationship between counseling supervisee attachment orientation and perceived bond with supervisor. *The Clinical Supervisor*, 28(141), 141–154.

Riggs, S. A., ve Bretz, K. M. (2006). Attachment processes in the supervisory relationship: An exploratory investigation. *Professional Psychology: Research and Practice*, 37, 558–566.

- Sapmaz, F., ve Doğan, T. (2013). Bilişsel esnekliğin değerlendirilmesi: Bilişsel Esneklik Envanteri Türkçe versiyonunun geçerlik ve güvenirlik çalışmaları. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 46(1), 143-161.
- Sarıkaya, Y. (2017). *Süpervizör rolleri, tarzları ve süpervizyon terapötik ittifakının psikolojik danışma öz yeterliği ile ilişkisi*. Doktora Tezi. Tokat: Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Schilling, M. A. (2005). A "small-world" network model of cognitive insight. *Creativity Research Journal*, 17(2-3), 131-154.
- Sharf, R. S. (1999). *Theories of psychotherapy and counseling: Concepts and cases*. Belmont: Wadsworth Brooks/Cole.
- Shi, L. (2003). The association between adult attachment styles and conflict resolution in romantic relationships. *American Journal of Family Therapy*, 31, 143-157.
- Smothers, M. K. (2010). *Counseling self-efficacy: The contributions of early attachment and the supervisory relationship*. Doctoral Dissertation. The University of Wisconsin-Milwaukee.
- Sonstegard, M. A. (1998). The theory and practice of Adlerian group counseling and psychotherapy. *Journal of Individual Psychology*, 54, 217-250.
- Stahl, L., and Pry, R. (2005). Attentional flexibility and perseveration: Developmental aspects in young children. *Child Neuropsychology*, 11(2), 175-189.
- Sümer, N - Güngör, D 1999 "Çocuk Yetiştirme Stillerinin Bağlanma Stilleri, Benlik Değerlendirmeleri ve Yakın İlişkiler Üzerindeki Etkisi. *Türk Psikoloji Dergisi*. 14 (44), ss. 35-58.
- Swanson, J. L. ve O'Saben, C. L. (1993). Differences in supervisory needs and expectations by trainee experience, cognitive style, and program membership. *Journal of Counseling and Development*, 71, 457-457.
- Sweeney, T. J. (1989). *Adlerian counseling: A practical approach for a new decade*. Accelerated Development Inc., 3400 Kilgore Ave., Muncie, IN 47304-4896.
- Şahin, N. H., Tasso, A. F., ve Güler, M. (2023). Attachment and emotional regulation: examining the role of prefrontal cortex functions, executive functions, an

- mindfulness in their relationship. *Cognitive Processing*, 24(4), 619-631.
- Tabachnick, B. G., Fidell, L. S., ve Ullman, J. B. (2007). *Using multivariate statistics* (Vol. 5, pp. 481-498). Boston, MA: Pearson.
- Tan, H. (1992). *Psikolojik Yardım İlişkileri; Danışma ve Psikoterapi*. Ankara, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Totan, T. (2008). Nicel betimsel desenler. D. M. Siyez (Ed.), *Psikolojik danışmada araştırma yöntemleri içinde* (s. 249-282). Ankara: Mentis Yayıncılık.
- Trepal, H. C., Bailie, J., ve Leeth, C. (2010). Critical incidents in practicum supervision: Supervisees' perspectives. *Journal of Professional Counseling: Practice, Theory and Research*, 38 (1), 28-38.
- Tuncer, M., ve Tanaş, R. (2022). Bilişsel esneklik ve öz düzenleme becerileri arasındaki ilişki. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 24(2), 467-479.
- Tyson, P. ve Tyson, R.L. (1990). *Psychoanalytic Theories of Development: An Integration*. London: Yale University Press.
- Uchida, T., Matsumoto, K., Kikuchi, A., Miyakoshi, T., Ito, F., Ueno, T., ve Matsuoka, H. (2009). Psychometric properties of the Japanese version of the Beck Cognitive Insight Scale: Relation of cognitive insight to clinical insight. *Psychiatry and Clinical Neurosciences*, 63, 291-297.
- Usher, C. H. ve Borders, L. D. (1993). Practicing counselors' preferences for supervisory style and supervisory emphasis. *Counselor Education and Supervision*, 33(2), 66-79.
- Ülker Tümlü, G. (2019). *Bireyle psikolojik danışma uygulaması süpervizyonunda ayırıştırıcı süpervizyon modeline dayalı grup süpervizyonu sürecinin yapılandırılması*. Doktora Tezi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Ülker Tümlü, G. ve Kara, E. (2023). Do insight and altruism lead to flourishing through providing self-compassion in mental health professional candidates?, *British Journal of Guidance & Counselling*.
- Ülker Tümlü, G., Balkaya Çetin, A. ve Kurtyılmaz, Y. (2015, Ekim). Psikolojik danışman adaylarının bireyle psikolojik danışma oturumlarının değerlendirilmesi. *Sözel*

Bildiri. 13. Ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi, Mersin.

- Van Der Voort, A., Juffer, F., ve J. Bakermans-Kranenburg, M. (2014). Sensitive parenting is the foundation for secure attachment relationships and positive social-emotional development of children. *Journal of Children's Services*, 9(2), 165-176.
- Wei, M., Ku, T.-Y., & Liao, K. Y.-H. (2007, August). *Attachment, empathy to self and others, and subjective well-being*. Poster presented at the 115th annual convention of the American Psychological Association, San Francisco, CA.
- White, V. E. ve Queener, J. (2003). Supervisor and supervisee attachments and social provisions related to the supervisory working alliance. *Counselor Education and Supervision*, 42(3), 203-218. <https://doi.org/10.1002/j.1556-6978.2003.tb01812.x>
- Winnicott, D.W.(2014). *Çocuk aile ve dış dünya*.(Çev: N. Nirven, N. Diner). İstanbul: Pinhan Yayıncılık.
- Xiang, Y. T., Wang, Y., Wang, C. Y., Chiu, H. F., Chen, Q., Chan, S. S.,Ungvari, G. S. (2012). Association of insight with sociodemographic and clinical factors, quality of life, and cognition in Chinese patients with schizophrenia. *Comprehensive Psychiatry*, 53(2), 140-144.
- Yaluğ, İ., Tufan, A. E. ve Kutlu, H. (2006). Şizoafektif bozuklukla karışan bir erken demans olgusu. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 7, 248-252.
- Yazgan, N. N. (2019). *Yetişkinlerde savunma mekanizmalarının, bağlanma stilleri ve bilişsel esneklik arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Aydın Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2008). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldız, F. (2018). *Ergenlerde bilişsel esneklik ile psikolojik belirtiler arasındaki ilişkide duygu düzenleme güçlüğünün aracı rolünün incelenmesi*. Yüksek lisans tezi. Mersin : Mersin Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- YÖK, 2019 https://www.yok.gov.tr/Documents/Kurumsal/egitim_ogretim_dairesi/Yeni-Ogretmen-Yetistirme-Lisans-Programlari/Rehberlik_ve_Psikolojik_Danismanlik_Lisans_Programi.pdf

Erişim Tarihi: 13.02.2024

EK-1

KİŞİSEL BİLGİ FORMU

1.Cinsiyetiniz nedir?

- ☐ Kadın
☐ Erkek
☐ Diğer

2. Yaşınız nedir? (Lütfen yazınız.)

3. Öğrenim görmekte olduğunuz üniversite neresidir? (Lütfen yazınız.)

.....

4. Bireyle Psikolojik Danışma Uygulaması (BPDU) dersi kapsamında süpervizörünüz nasıl belirlendi?

- ☐ Süpervizörümü kendim seçtim ☐ Anabilim dalı aracılığı ile bir süpervizöre atandım

5. BPDU dersi kapsamında sizden kaç gerçek danışan ile psikolojik danışma oturumu gerçekleştirmeniz beklenmektedir?

- ☐ 0 ☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ve fazlası

6. BPDU dersinde kaç “gerçek” danışan ile psikolojik danışma süreci gerçekleştirdiniz? (Rol yapma, tanıdık ile görüşme gibi süreçler dahil olmamaktadır.)

- ☐ 0 ☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ve fazlası

7. BPDU dersi kapsamında sizden bir gerçek danışan ile kaç psikolojik danışma oturumu gerçekleştirmeniz beklenmektedir?

- ☐ 0 ☐ 1-2 ☐ 3-4 ☐ 5-6 ☐ 7-8 ☐ 9-10 ve üstü

8. BPDU dersi kapsamında kaç psikolojik danışma oturumu gerçekleştirdiniz?

- ☐ 0 ☐ 1-2 ☐ 3-4 ☐ 5-6 ☐ 7-8 ☐ 9-10 ve üstü

9. BPDU dersi kapsamında kaç süpervizyon oturumunda yer aldınız?

- ☐ 0 ☐ 1-2 ☐ 3-4 ☐ 5-6 ☐ 7-8 ☐ 9-10 ve üstü

10. BPDU dersi kapsamında hangi süpervizyon yöntemine dayalı süpervizyon aldınız? (birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz)

- ☐ Bireysel süpervizyon (Süpervizörün bizzat size verdiği süpervizyon)
- ☐ Grup süpervizyonu (Süpervizyon grubu ortamında üyelerle etkileşime dayalı gerçekleştirilen süpervizyon)
- ☐ Akran grubu süpervizyonu (Süpervizörün liderliğinde süpervizyon grubu içerisindeki akranların verdiği süpervizyon)
- ☐ Sınıf ortamında süpervizyon (Süpervizörün, sınıf ortamındaki öğrencilerin tamamına verdiği süpervizyon)
- ☐ Diğer (lütfen kısaca yazınız).....

11. BPDU dersi kapsamında hangi süpervizyon tekniğine/tekniklerine dayalı süpervizyon aldınız? (birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz)

- ☐ Deşifre (Psikolojik danışma oturumunun birebir yazıya aktarıldığı döküman)
- ☐ Sözel aktarım (herhangi bir döküman ya da kayıt olmaksızın süpervizörle diyaloga dayalı süpervizyon)
- ☐ Süreç notları (Oturum özeti, vaka kavramsallaştırması, öz değerlendirme gibi bilgilerin yer aldığı döküman)
- ☐ Ses kaydı
- ☐ Video kaydı
- ☐ Diğer (lütfen kısaca yazınız).....

4. SÜPERVİZYON ÇALIŞMA UYUMU ENVANTERİ - KISA FORMU

Süpervizörünüzle çalışma uyumunuza yönelik aşağıdaki ifadeleri okuyunuz ve şimdiki ya da en son birlikte çalıştığınız süpervizörünüzle aranızdaki uyuma yönelik en uygun seçeneği işaretleyiniz. Seçenekler 1 = <i>neredeyse hiçbir zaman</i> ile 7= <i>neredeyse her zaman</i> arasında değişmektedir.							
	1 Neredeyse Hiçbir Zaman	2	3	4	5	6	7 Neredeyse Her Zaman
1. Süpervizörümle çalışırken kendimi rahat hissedirim.	1	2	3	4	5	6	7
3. Süpervizörüm, süpervizyon oturumlarında bana bir meslektaş gibi davranır.	1	2	3	4	5	6	7
5. Süpervizörüm tarz olarak süpervizyona getirdiğim konuyu dikkatli ve sistematik bir şekilde değerlendirir.	1	2	3	4	5	6	7

ÜÇ BOYUTLU BAĞLANMA STİLLERİ ÖLÇEĞİ

Aşağıda sizinle ilgili ifadeler bulunmaktadır. Lütfen her bir maddeyi dikkatlice okuyunuz ve sizi en iyi tanımlayan seçeneği işaretleyiniz. Doğru ya da yanlış cevap yoktur. Sizden beklenen içtenlikle cevap vererek bilimsel bir çalışmaya yardımcı olmanız. Lütfen bütün sorularla ilgili görüşlerinizi ifade ediniz. Katkılarınız için teşekkürler.

1. Karşımdaki insanlar benim kadar değerli değiller.	1	2	3	4	5
2. Birisiyle çok fazla samimi olduğumda sorun çıkabileceğinden kaygılanıyorum.	1	2	3	4	5
3. Karar alırken kimseyi önemsemem.	1	2	3	4	5
9. Bir sorun varsa bunun kaynağı genelde karşımdakilerin sorunlu olmasıdır.	1	2	3	4	5
10. Kendimi mutlu bir insan olarak tanımlıyorum.	1	2	3	4	5
12. Yalnızca kendime değer veririm.	1	2	3	4	5
15. İnsanların görüşleri benim için önemsizdir.	1	2	3	4	5
17. İnsanlardan ne kadar uzak durursam o kadar mutlu olurum.	1	2	3	4	5
18. Başkaları çok da umurumda değildir.	1	2	3	4	5

EK-4

BİLİŞSEL ESNEKLİK ENVANTERİ

	Hiç Uygun Değil	Uygun Değil	Biraz Uygun	Uygun	Tamamen Uygun
1.Olay ve durumları değerlendirmede iyiyimdir.					
5. Zor durumlara pek çok farklı açılardan bakmak hoşuma gider.					
6.Bir davranışın nedenleri konusunda karara varmadan önce ek bilgiler ararım.					
8.Olayları karşımdaki kişilerin bakış açılarından da görmeye çalışırım.					
10.Kendimi diğer insanların yerine koyarak onları anlamada iyiyimdir.					
14.Herhangi bir duruma çoğu kez farklı açılardan bakarım.					
15.Yaşamda karşılaştığım güçlüklerle baş etmede yetenekliyim.					
16.Davranışların nedenlerini anlamaya çalışırken bütün olası gerçekleri ve bilgileri göz önünde bulundururum.					
19.Bir sorunla karşılaştığım zaman sorunu çözebilmek için birden fazla yol olduğunu düşünürüm.					
20.Zor durumlarla ilgili harekete geçmeden önce pek çok seçeneği değerlendiririm.					

İÇGÖRÜ ÖLÇEĞİ

Aşağıda bireylerin kendileri ile ilgili yargılarını içeren ifadeler yer almaktadır. İfadeleri dikkatlice okuyup size ne ölçüde uygun olduğunu ifadenin karşısında yer alan sütundaki parantezin içine X işareti koyarak belirtiniz. Her bir madde için “Her Zaman” “Çoğu Zaman” “Kararsızım” “Bazen” veya “Hiçbir Zaman” **seçeneklerinden sadece bir tanesini** işaretleyiniz. Lütfen hiçbir maddeyi boş bırakmayınız.

	Her Zaman	Çoğu Zaman	Ara Sıra	Nadiren	Hiçbir Zaman
1.Kendimi anlamaya meraklıyım.	()	()	()	()	()
2.Her türlü eleştiriye açığım.	()	()	()	()	()
6.İçinde bulunduğum durumun farklı açılardan nasıl değerlendirilebileceği üzerine kafa yorurum.	()	()	()	()	()
7.Geçmişte yaşadıklarım ile şimdiki halim arasında bağlantılar kurarım.	()	()	()	()	()
10.Olumsuz ama değiştiremeyeceğimi düşündüğüm bazı özelliklerimle nasıl yaşayacağım üzerine kafa yorurum.	()	()	()	()	()
11.Sergilediğim davranışın, yaşadığım problemin çözümünde işe yarayıp yaramadığını incelerim.	()	()	()	()	()
14.Başıma gelen olayların oluş sürecini incelerim.	()	()	()	()	()
16.Etkisinde olduğum duyguyu anlamaya çalışırım.	()	()	()	()	()
17.İnsanlara itici gelen yanlarımı görmekten özenle kaçınırım.	()	()	()	()	()
18.Bir sorun karşısında mantıklı düşünmemi engelleyen nedenler üzerine düşünürüm.	()	()	()	()	()
20.Nasıl biri olduğumu araştırmaya eğilimliyimdir.	()	()	()	()	()

EK-6

ETİK KURULU KARAR BELGESİ

Etik Kayıt Tarihi: 15.11.2023

Protokol No: 849918

Tarih: 04.12.2023



ANADOLU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER BİLİMSEL ARAŞTIRMA VE YAYIN ETİĞİ KURULU
KARAR BELGESİ

ÇALIŞMANIN TÜRÜ:	Yüksek Lisans Tez Çalışması
KONU:	Eğitim Bilimleri
BAŞLIK:	Psikolojik Danışman Adaylarında Bağlanma Stilleri, Bilişsel Esneklik, İçgörü ve Süpervizyon Bilgisinin İncelenmesi
PROJE/TEZ YÜRÜTÜCÜSÜ:	Doç. Dr. Gamze Ülker TÜMLÜ
TEZ YAZARI:	Yaren YILDIRIM
ALT KOMİSYON GÖRÜŞÜ:	-
KARAR:	Olumlu
Prof. Dr. Saima ÖNCE (Rektör Yardımcısı - İkt. ve İdari Bİ Fak.)	
Prof. Dr. M. Erkan ÜYÜMEZ (Rektör Yardımcısı - İkt. ve İdari Bİ Fak.)	Prof. Dr. Fatma GÜNEŞ (Edebiyat Fak.)
Prof. Dr. Yıldız UZUNER (Eğitim Fak.)	Prof. Dr. Erkan YÜKSEL (Tıp Fak.)
Prof. Dr. Handan İSVEÇİ (Eğitim Fak.)	Prof. Dr. Kamel ÇEKİROĞLU (Aptoköşim Fak.)

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı : Yaren YILDIRIM

Eğitim ve Mesleki Geçmişi:

- 2022, Lisans, Anadolu Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Programı
- 2017, Lise, Bursa Anadolu Kız Lisesi

Yayınları ve/veya Bilimsel/Sanatsal Faaliyetleri:

- 2022, Bildiri, Duygusal Emek, Tükenmişlik ve İşten Ayrılma Arasındaki İlişkileri İnceleyen Çalışmalara Genel Bir Bakış, EGE 7.ULUSLARARASI SOSYAL BİLİMLER KONGRESİ

Ödülleri:

- 2022, Birincilik, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Lisans Programı, Anadolu Üniversitesi

Mesleki Birlik/Dernek/Kuruluş Üyelikleri:

- 2022, Türk PDR Derneği, Ankara